

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม
ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรณา มธุลาภรังสรรค์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
งบประมาณ ประจำปี 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม
ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Model for Reduction of Violence in the Family Based on the
Principle of Gharavasa-dhamma of the People in Changwat Phra
Nakhon Si Ayutthaya

กรุณา มธุลาภรังสรรค์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
งบประมาณ ประจำปี 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 16 อำเภอ จำนวน 399 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชาชนที่มีความเสี่ยง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับปกติ

2) รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การนำหลักธรรมในการครองเรือน ไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวให้มีความซื่อสัตย์ อุดหนุน ชื่นใจ และเสียสละ รวมทั้งการส่งเสริมให้เป็นครอบครัวตัวอย่างที่จะไม่ไขความรุนแรงในครอบครัวพูดคุยสอบถามด้วยความสนิทสนมกัน ในครอบครัวได้มีเวลาพูดคุยระหว่างสามี ภรรยา มีความเข้าใจกันดีขึ้น มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ได้ใช้ความอดทน ได้คุมอารมณ์ สละความขัดข้องุ่นมัว และลดความรุนแรงทั้งกาย ทางวาจา และทางจิตได้มากขึ้น มีการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองไปในทางที่ดีขึ้นลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เช่น การปรับปรุงวิธีการพูดจากับ คู่สมรส การงดเที่ยวนอกบ้าน และ การใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น

3) ผลการนำเสนอรูปแบบขรวาธรรมคือเมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัคพรคพวกในสังคม

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ, 2. ขรวาธรรม, 3., ลดความรุนแรง 4.ความรุนแรงของครอบครัว

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: 1) to study the situational problems of the reduction of the violence in the family based on the principle of Gharavasa-dhamma of the people in Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya; 2) to build a model for reduction of violence in the family based on the principle of Gharavasa-dhamma of the people in Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya; and 3) to present the model for reduction of violence in the family based on the principle of Gharavasa-dhamma of the people in Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya. The research was a mixed methodology with both quantity and quality methods. The sample group were 399 representatives of residents in 16 Amphoes of Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya. A variety of sampling methods in data collection and in-depth interviews with the 30 risky people were used. The questionnaires were then analyzed with frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of research were found as follows:

1) The residents of Changwat Phra Nakhon Si Ayutth had problems of violence in family at the normal level of the whole view.

2) In the model for reduction of violence in the family based on the principle of Gharavasa-dhamma of the people in Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya, it was found that the principle of Gharavasa-dhamma was used for building good relationship in family based on truth and honesty, taming and training oneself, tolerance and liberality. The principle was also used for the creation of the sample family which never used violence, and for the creation of good understanding among the members of family by using conversations. In their respective family husbands and wives conversed with each other with cordial atmospheres, leading to having a better understanding, to having had trusted each other, to having had a more tolerance, to having had emotional controls, to having had abandonment of bad emotions, and to having had reduced less violence in act, in word and in thought. The wives and husbands were adjusted themselves in a positive way in so far as to

reduce the violence in the family including the adjustment of the style of conversation between themselves, giving up roaming the streets at unseemly hours and paying more attention to the family.

3) The results of the presentation of the model of Gharavasa-dhamma were found that one who had truth and honesty would have fame, one who had taming and training oneself would have wisdom, one who had tolerance would have wealth in the family and one who had liberality would have good friends in society.

Keywords: 1. Model, 2. Gharavasa-dhamma, 3. Reduction of Violence, 4. Violence in Family

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักมรรชาธรรมของประชาชน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาม
กุฏราชวิทยาลัย

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันวิจัยญาณสังวร ท่านมหาทองเชิด กตปุญ
โญ ,ผศ. ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกและ
ติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณพระปริยัติธรรมเมธี พระครูสิริธรรมนิเทศ, ผศ.ดร. พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร.
คณะผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ตลอดจนคณาจารย์และ
เจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

กราบขอขอบพระคุณพระเมธาวันัยรส, ผศ.ดร. ผู้เชี่ยวชาญซึ่งกรุณาอ่านตรวจแก้ไขปรับปรุง
งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนคณะผู้บริหารและคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้การ
สนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณ พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รศ.ดร. พระครูสิริธรรมนิเทศ (ผศ.ดร.) พลเรือ
ตรี รศ.ทองใบ อีรานันท์ทางกูร นางสาวพัชราภรณ์ เกิดโภคทรัพย์ และนายวิศรุต มาเจริญ ที่ช่วย
ตรวจแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัยและที่ช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชนและประชาชนทุก ๆ ท่านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
เจ้าหน้าที่ ที่ช่วยประสานงานให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวรายนาม

ผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนคนกลุ่มใหญ่ในสังคมเพื่อการลดความ
รุนแรงในครอบครัว สร้างสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมคุณภาพ
ชีวิตให้ดีขึ้น

อนึ่งคุณประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แด่ บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ
ท่าน และหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อแก้ไขต่อไป

กรุณา มธุลาภรังสรรค์

หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.8 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	6
บทที่ 2 ทฤษฎีแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรง	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	10
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	22
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรง	30
2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลดความรุนแรง	35
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	38
2.7 หลักการวางยุทธศาสตร์เพื่อลดความรุนแรง	52
2.8 ข้อมูลพื้นที่ทำวิจัย	57
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
2.10 สรุปกรอบแนวคิด	68

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	70
3.1	ขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบ	70
3.2	ขั้นการตรวจสอบความเที่ยงตรง	75
3.3	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
4.1	ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบ	78
4.2	ผลของการสำรวจ	79
4.3	ปัญหาความรุนแรงของครอบครัว	82
4.4	การนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	83
4.5	รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	88
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
5.1	สรุปผลการวิจัย	91
5.2	อภิปรายผล	94
5.3	ข้อเสนอแนะ	96
	บรรณานุกรม	98
	ภาคผนวก	105
	ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	106
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	112
	ภาคผนวก ค แผนงาน	114
	ภาคผนวก ง ภาพประกอบ	117
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	123

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ 80
4.2	จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ 80
4.3	แสดงจำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา 81
4.4	จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ 81
4.5	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 82
4.6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน 83
4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ 84
4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทมะ คือ การฝึกข่มใจตัวเอง 85
4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านขันติ คือความอดทน 86
4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจาคะ คือความเสียสละ 87

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของมนุษย์ “มนุษย์” จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและเป็นเป้าหมายของการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มของวัยรุ่น เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์พฤติกรรมของวัยรุ่นไทยขณะนี้ พบว่ายังอยู่ในภาวะที่อ่อนแอและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เห็นได้จากปรากฏการณ์ความรุนแรงของวัยรุ่นที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนร่วม เช่น พฤติกรรม ค่านิยมที่ไม่ ถูกต้อง พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด การก่ออาชญากรรมทางเพศ และการกระทำความรุนแรง เป็นต้น และดูเหมือนว่าการกระทำความรุนแรงของวัยรุ่นยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น วิกฤติปัญหาศีลธรรมกำลังเป็นภัยคุกคามอิสรภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนในสังคม เมื่อระบบทุนนิยมและการบริโภคนิยมได้เข้ามาสู่วิถีชีวิตของคนผ่านช่องทางของการ สื่อสารที่ไร้พรหมแดนทำให้คนในสังคมบางกลุ่มขาดการใช้ปัญญากลับกรองข้อมูลที่เข้ามาอย่างเป็น ระบบ จนทำให้เกิดปัญหาวิกฤติการดำเนินชีวิตของบุคคล ขณะเดียวกันดูเหมือนว่าความรุนแรง ดังกล่าว จะได้รับความสนใจจากสถาบันทางสังคมน้อย อีกทั้งความเข้าใจผิดของผู้นำทางสังคม ที่เชื่อว่าการแก้ไขความรุนแรงนั้น สามารถแก้ไขได้ด้วยการใช้เทคโนโลยี การใช้เงินงบประมาณ การใช้ กฎหมายบังคับ รวมถึงการใช้อำนาจทางการบริหารในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจากการใช้ เครื่องมือและกระบวนการดังกล่าว สามารถแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ขณะเดียวกันยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีก ซึ่งถ้าสถาบันทางสังคมยังให้ความสำคัญกับความ รุนแรงน้อยอยู่ ก็ยากที่จะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในสังคมได้

ความรุนแรงในครอบครัวถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างผลกระทบต่อสังคม จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาที่จะอยู่ด้วยกันน้อยลง ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจภายในครอบครัว ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ซึ่งความรุนแรงภายในครอบครัวมีสาเหตุพื้นฐานของปัญหาจาก ความเชื่อประเพณี ทัศนคติต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิ การที่บุคคลในครอบครัวมีฐานะ และสถานภาพที่แตกต่างกัน มีการใช้กำลังบังคับกันในครอบครัว ซึ่งคนภายนอกมักไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว เด็กและสตรีจึงมักตกอยู่ในสภาพของการถูกกดขี่ หรือครอบครัวใดที่พ่อดื่มเหล้า เกิดปัญหาทำร้ายทารุณต่อลูกเมียตามมา การงาน ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นภาวะกดดันเบื้องต้นในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กและสตรี ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกระดับของสังคมและเป็นประเด็นที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่ได้เกิดขึ้นมาช้านาน เพียงแต่ความรุนแรงที่ได้เกิดขึ้นในอดีตถูกครอบงำโดยกฎสังคม การกระทำรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นในทุกสังคม เช่น การทารุณกรรมทางร่างกาย การ

ล่องเกินทางเพศ การทำร้ายด้วยวาจา หรือข่มเหงทางจิตใจ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ผู้เคราะห์ร้ายจะเป็นผู้หญิงและเด็ก ปัจจุบันพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีเกิดขึ้นอย่างมาก ซึ่งจะสามารถเห็นได้ตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสื่อโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ โดยจะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น และพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น ที่สำคัญก็คือสิ่งที่ปรากฏเป็นข่าวนั้นมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในความเป็นจริงมีการกระทำรุนแรงมากกว่าที่ปรากฏเป็นข่าวหลายเท่า เพียงแต่คนที่ถูกระทำไม่ยอมเป็นข่าว เพราะการเป็นข่าวอาจหมายถึงการต้องเปลี่ยนแปลงชีวิต รวมทั้งต้องหวาดระแวงและวิตกกังวลกับการถูกกล่าวขวัญและตอกย้ำจากสังคมและเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ หากไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ได้ให้ความหมาย “ความรุนแรงในครอบครัว” ไว้ว่า เป็นการกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (พรบ. ความรุนแรงในครอบครัว 2550) จากสถิติปี 50-56 พบความรุนแรงในผู้หญิง 40% เด็ก 60% เฉลี่ย 87 ราย/วัน จีรัฐบังคับใช้กม.ความรุนแรงในครอบครัวจริงจัง ขับเคลื่อนสถาบันครอบครัวเข้มแข็งเคารพสิทธิ หวังช่วยป้องกันผู้หญิงถูกทำร้าย เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2556 คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิเด็ก สตรี และความเสมอภาคของบุคคล ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จัดเวทีเสวนา ผู้หญิงถูกทำร้ายที่ชื่อ ‘ภรรยา’ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งนี้ จากการเสวนามีข้อสรุปว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง จากสถิติมักเกิดจากคนในครอบครัว หรือเป็นบุคคลที่เรียกว่าสามี ตั้งแต่ปี 2550 - 2556 พบไทยมีผู้หญิงและเด็กถูกระทำความรุนแรงมากขึ้นสูงถึง 87 รายต่อวัน ในจำนวนนี้เป็นหญิงร้อยละ 40 และเด็กร้อยละ 60 ซึ่งการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของผู้ชาย ผู้หญิงที่ถูกกระทำยังอายที่จะแสดงให้สังคมรับรู้ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุได้ (สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง 2556)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถิติความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในอันดับที่ 3 ในปัญหาของความรุนแรงในครอบครัว การสร้างความสงบสุขให้กับสตรีและเด็กในจังหวัด ที่หน่วยราชการต่าง ๆ มีส่วนรับผิดชอบในพื้นที่ต้องช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งความร่วมมือของประชาชนด้วยในการแจ้งข่าวเบาะแส ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ กวาดล้างจับกุม เพื่อความสงบสุขต่อไป ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุที่เจริญรุดหน้าไปกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ คนเหินห่างจากศาสนา ขาดการศึกษา และอบรมทางด้านจิตใจที่ดี ทำให้สภาพจิตใจแย่ลง เมื่อหมดทางทำมาหา

กึ่งก็เกิดความคิดหารายได้ในทางที่ผิดกฎหมาย และศีลธรรม เกิดปัญหาทางสังคม ทั้งนี้การเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งมาร่วมคิดร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตาม ภูมิสังคม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการทุบตี ทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยมีการนำหลักขรวาธรรมทางพระพุทธศาสนาสร้างเป็นรูปแบบและทดลองใช้ในครอบครัวทำให้ครอบครัวมีความสุข ไม่เกิดปัญหาสังคมต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยเรื่องรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชนนอกจากจะสามารถลดความรุนแรงของครอบครัวที่แก้ไขปัญหายากและสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ซึ่งต้องอาศัยประชาชนในชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักในการร่วมมือร่วมใจดำเนินการให้หลุดพ้นจากปัญหาตลอดไปแล้ว ยังช่วยให้ลดความรุนแรงของครอบครัวประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้อีกด้วย

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 สภาพการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

1.2.2 การลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบอย่างไร

1.2.3 นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.3 นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีเพศต่างกันมีการนำหลักธรรมาธรรมมาใช้ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน

1.4.2 ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีอายุต่างกันมีการนำหลักธรรมาธรรมมาใช้ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน

1.4.3 ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการนำหลักธรรมาธรรมมาใช้ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน

1.4.4 ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีอาชีพต่างกันมีการนำหลักธรรมาธรรมมาใช้ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน คือ

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่วิจัย

เป็นการศึกษารูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรุนแรงของครอบครัว คือ พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว ใน 3 ด้านคือ ทางกาย วาจา และใจ และผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการลดความรุนแรงในครอบครัวด้วยหลักธรรมที่ผู้ครองเรือนควรปฏิบัติ มี 4 ประการ คือ 1. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกัน 2. ทมะ คือ การข่มใจ การฝึกฝนตนเองไม่ให้ประพฤติดุร้าย 3. ขันติ คือ ความอดทน หมายถึง ความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ดี อดทนต่อความยากลำบาก 4. จาคะ คือ การเสียสละการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่วิจัย

ประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม และเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept-Interview)

1.5.3 ขอบเขตด้านสถานที่ทำวิจัย ได้แก่ พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งหมด 16 อำเภอ

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ทำวิจัย ระยะเวลาในศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 1 ปี (ระหว่างเดือนมกราคม 2560 – เดือนมกราคม 2561)

1.6 ค่านิยมศัพท์

รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้นมาเพื่อลดพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว

หลักขรวาธรรม คือ หลักธรรมที่ผู้ครองเรือนควรปฏิบัติ เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เกิดมงคลแก่ชีวิต และช่วยลดพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว อันจะทำให้ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า มี 4 ประการ

1. **สัจจะ** คือ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกัน คนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ควรมีความซื่อสัตย์ต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ จะทำให้เกิดความไว้วางใจกัน ร่วมมือกันพัฒนาครอบครัวให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในฐานะที่เราเป็นสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว เราจึงควรแสดงความซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่พี่น้อง และสมาชิกทุกคนในบ้าน เช่น ไม่พูดปด มีความตั้งใจที่จะทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

2. **ทมะ** คือ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการข่มใจ การฝึกฝนตนเองไม่ให้ประพฤติดื้อ คนเราเมื่ออยู่ด้วยกันย่อมจะมีความขัดแย้งกันบ้าง สิ่งใดที่ไม่ตรงกับความคิดของเรา เราควรพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ไม่ควรแสดงกิริยาอาการโต้แย้งออกมาทันที ถ้าเราสามารถข่มใจ และพิจารณาปัญหาให้เข้าใจแล้ว เราก็สามารถแก้ปัญหาด้วยความสงบเรียบร้อย

3. **ขันติ** คือ ความอดทน ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ดี อดทนต่อความยากลำบาก การอดทนต่อความยากลำบากทางกาย อดทนต่อการพูดจาไม่สุภาพ และอดกลั้นจิตใจให้อยู่ในความสงบ ไม่โกรธ ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น ถ้าเรามีขันติ (อดทน) ในเรื่องต่าง ๆ แล้ว จะทำให้เราอยู่ในครอบครัวได้อย่างมีความสุข

4. **จาคะ** คือ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเสียสละการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น เราอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ควรสละสิ่งของ แบ่งปันของกินของใช้ให้กันและกันตามสมควรแก่ฐานะ การแบ่งปันกันจะทำให้เกิดความสุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ

ความรุนแรง (Violence) สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กระทำต่อคนในครอบครัว อย่างไม่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมที่สังคมมนุษย์ยอมรับ และยึดถือเป็นความดีความงามของชีวิตทำให้คนในครอบครัว ต้องอยู่ในภาวะที่บิบบั่นกดดันทางอารมณ์และเกิดความทุกข์ทางกายและใจ”

ความรุนแรงในครอบครัว (reduction family Violence) การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

ความรุนแรงทางร่างกาย เป็นความรุนแรงที่ใช้กำลัง หรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธ แล้วมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การตบ ผลัก หยิก กัด ขว้าง ปาทุบ ตี ตะบอง และร้ายแรงถึงขั้นใช้อาวุธจนนำไปสู่การฆาตกรรม ซึ่งระดับความรุนแรงจะแตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้เป็นเหยื่อเกิดอาการฟกช้ำดำเขียว บวมช้ำ แขนงหน้าอก หายใจไม่ออก กระตุกหัก และเสียชีวิตได้เพิ่มขึ้น ลวนลามทางเพศ บังคับให้ร่วมหลับนอน และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอมพร้อมใจ การละเมิดสิทธิทางเพศต่าง ๆ

ความรุนแรงทางจิตใจ คือ การกระทำหรือละเว้นไม่กระทำ ทอดทิ้ง เพิกเฉย ไม่ดูแลไม่ใส่ใจ ไม่ให้เกียรติ การทำร้ายจิตใจมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหาย เสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การพูดจาดูถูก ด่าทอ เหยียดหยาม การก้าวร้าวทางวาจา การรบกวนรังควาน ปล่อยปละทอดทิ้ง ปฏิเสธสิทธิที่พึงมีพึงได้ การแสดงความเป็นเจ้าของที่มากเกินไป การรุกรอนสิทธิด้านทรัพย์สินเงินทอง และทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น

ความรุนแรงทางวาจา ได้แก่ ดูถูกเหยียดหยาม ตะโกนใส่ ตั้ฉญาโดยมีสาเหตุมาจากการต้องการควบคุมผู้อื่น การต้องการแสดงพลังความเป็นชาย อัจฉริยาคู่ของตน คู่สมรสไม่ปรองดองกัน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 จะได้องค์ความรู้ทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

1.7.2 ได้รูปแบบการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.7.3 ได้นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.7.4 นำผลการวิจัยไปเสนอผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันครอบครัวและสตรี

1.7.5 นำผลการวิจัยเสนอผู้บริหารเพื่อกำหนดเป็นนโยบายลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

1.8 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.8.1 กระทรวงศึกษาธิการ

1.8.2 กระทรวงวัฒนธรรม

1.8.3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.8.4 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

- 1.8.5 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 1.8.6 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 1.8.7 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.8.8 สถาบันครอบครัวและสตรี
- 1.8.9 กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
- 1.8.10 หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรง
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรง
- 2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลดความรุนแรง
- 2.6 แนวคิดในการป้องกันปัญหาความรุนแรง
- 2.7 หลักธรรมาภิบาลเพื่อลดความรุนแรง
- 2.8 สภาพพื้นที่วิจัย
- 2.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 สรุปกรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรง

องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization: WHO) ให้ความหมายของการใช้ความรุนแรง หมายถึง “การกระทำที่มีเจตนาที่แสดงออกมาทางร่างกาย การขู่บังคับ การแสดงอำนาจ ต่อตนเองบุคคลอื่น กลุ่มบุคคล หรือชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการบาดเจ็บ การเสียชีวิต ความสะเทือนใจ ความสูญเสีย หรือการถูกทอดทิ้ง” และจากความหมายของการกระทำความรุนแรงนี้เมื่อพิจารณาในมิติขององค์ประกอบของความรุนแรง (Components of Violence) พบว่า การเกิดภาวะความรุนแรงมี 3 องค์ประกอบหลัก ปัญหาการศึกษามุ่งเน้นที่ผู้ประสบความรุนแรงมากกว่าผู้กระทำการรุนแรง ไม่มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการหารูปแบบการแก้ไขปัญหาและชี้แนะแนวทางลดความรุนแรง

ความหมายของความรุนแรง

ณฐนนท์ ทวีสิน (2542) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ดังนี้

1. ความรุนแรงต่อร่างกาย หมายถึง การใช้กำลัง และ/ หรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธ แล้วมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การตบ ผลัก ตี เตะ ต่อย เป็นต้นระดับความรุนแรงแตกต่างกันออกไป

2. ความรุนแรงต่อจิตใจ หมายถึง การกระทำ หรือละเว้นไม่กระทำ ทอดทิ้ง เพิกเฉยไม่ดูแล ไม่ใส่ใจ ไม่ให้เกียรติ การทำร้ายจิตใจมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำ ได้รับความเสียใจ เสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การพุดจาถูก ด่าทอ เหยียดหยาม ปล่อยปละทอดทิ้ง ปฏิเสธสิทธิที่พึงมีพึงได้

อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย (2552, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมและการกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ ทางเพศ โดยการบังคับ ชูเชื้อน ทุบตี เตะต่อย ตลอดจนคุกคาม จำกัด และกีดกันสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรือ อาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

บุญวดี เพชรรัตน์ (2543, หน้า 200) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่ปลดปล่อยความโกรธ ความกลัว และภาวะหวาดหวั่น ไปยังบุคคลอื่น เช่น คนรอบข้าง หรือวัตถุสิ่งของด้วยขาดการยับยั้งชั่งใจ เป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการทำอันตรายผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นอันตรายสาหัสจนถึงแก่ชีวิตได้

อนุช อาภาภิรม (2547, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง การใช้กำลังคุกคามหรือทำร้าย เพื่อควบคุมหรือครอบครองบุคคลหรือทรัพย์สิน

Corsini (1999, p. 1052) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ดังนี้

1. ความรุนแรง หมายถึง การแสดงความเกลียดชัง ความเป็นปรีภัย และดูด่าว่ากล่าว ตลอดจนใช้กำลังทางกายโดยตรงต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน

2. ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่ทำ อันตรายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยปราศจากความ เกลียดชัง ความเป็นปรีภัย หรือดูด่าว่ากล่าวต่อสิ่งนั้นจากความหมายของความรุนแรงดังกล่าวข้างต้นได้ว่า ความรุนแรงหมายถึงการกระทำ ใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็นความรุนแรงต่อร่างกาย หมายถึงการใช้กำลัง และหรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธคุกคามหรือทำร้าย ขว้างปาพุ่มของใส่ ผลัก กระชาก เขย่า ใช้มือฟาด ตบ ทุบตี เตะต่อย และใช้มีดหรือปืนเข้าทำร้าย ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำ ได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรืออาจถึงแก่ชีวิตความรุนแรงต่อจิตใจ หมายถึงการกระทำใด ๆ ซึ่งมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำ ได้รับความเสียใจ หวาดกลัวหรือตกใจ เสียสิทธิและเสรีภาพ เช่นการพุดจาถูก ด่าทอ ข่มขู่ ตะคอกใส่มองด้วยความเหยียดหยามไม่ให้เกียรติ

ตลอดจนจำ กัดและกีดกันสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายและประเภทของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 (2546 : 965) ให้ความหมายไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ

ทิตินา แชมมณี (2550 : 220) ซึ่งกล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไตรอะแกรม หรือ แผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

เบญจพร แก้วมีศรี (2545:39) กล่าวไว้ว่า รูปแบบหมายถึง ตัวแทนของความเป็นจริงเป็น การทำให้ความสลับซับซ้อน สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นการสะท้อนบางส่วนของปรากฏการณ์ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องและความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน รวมถึงการเชื่อมโยงสิ่ง ที่เกี่ยวข้องมาไว้ด้วยกัน โดยจะต้องใช้ข้อมูล เหตุผลและฐานคติมาประกอบ การแสดงรูปแบบสามารถ ทำได้หลายลักษณะ

อุทุมพร จามรมาน (2541, หน้า 22) นักวิชาการที่ให้ความหมาย ของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลง หรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงษ์ (2540, หน้า 21-23) นักวิชาการที่ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ (2547:10) กล่าวไว้ว่า รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่ นำไปสู่การอธิบาย คุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

เสรี ชัดแฉ้ม (2538, หน้า 3) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของ ความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ นักวิชาการที่รูปแบบในลักษณะนี้

คัมภีร์ สุดแท้ (2553) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึง

องค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

ปัญญา ทองนิล (2553) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่เกิดจากทฤษฎี ประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552: 125) รูปแบบหมายถึงโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือ ตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณาวามีสิ่งใดบ้าง ที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของรูปแบบนั้นๆ

มาลี สืบกระแสน (2552: 108-109) รูปแบบมีสองลักษณะ คือ รูปแบบจำลองของสิ่งที่ เป็นรูปธรรม เช่นระบบการปฏิบัติงาน และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูปแผนภาพหรือ เขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพยากรณ์หรือเขียนเป็นข้อความ จำนวน หรือ ภาพ หรือ แผนภูมิหรือรูปสามมิติ

ทศนา แคมมณี (2550) ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่างๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

วิลเลอร์ (Wilier, 1967: 125) กล่าวว่ารูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal system) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์ และ ประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

พลเตอร์และพอล (Procter and Paul 1978: 174) ให้ความหมายคำคำนี้ไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะใหญ่ คือ Model ที่หมายถึงสิ่งซึ่ง เป็นแบบย่อส่วนของจริงความหมายนี้ตรงลับภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำ น้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึงสิ่งของหรือคนที้นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบหรือแม่แบบในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบ หรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

โทสและคาร์รอล (Tosi and Carroll, 1982: 74) กล่าวไว้ว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง 'ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่ายไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ และมีทั้งรูปแบบทั้งกายภาพ (Physical model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่ เอฟ 16 เป็นต้น และรูปแบบเชิงลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ เช่น

รูปแบบเชิงระบบและตามสถานการณ์ (A System/Contingency Model) ของ บราวน์ และโมเบริกส์ (Brown and Moberg 1980: 56) และรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2548) เป็นต้น และรูปแบบการบริหารซึ่งกำลังศึกษาและพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้จะอยู่ในกลุ่มของรูปแบบ ประเภทหลัง คือรูปแบบเชิงคุณลักษณะ ซึ่งเป็นรูปแบบในความหมายโดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำนี้ใน วงวิชาการ

บาร์โดและฮาร์ตแมน (Bardo and Hartman, 1982: 245) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือ บรรยายคุณสมบัติอื่นๆ” Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่ารูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญๆของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จัดระบบรูปแบบหนึ่งๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆอย่างไร

สโตนอร์และแวนเกิล (Stoner and Wankel, 1986: 44) ให้ทัศนะว่ารูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของ ปรากฏการณ์นั้นๆได้ง่ายขึ้น

ไรรย์ (Raj, 1996:45) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้ 1) รูปแบบ คือ รุ่ยย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วย ข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา และเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของ โปรแกรมที่กำหนดเฉพาะโดยสรุปแล้ว รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อ แสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

กู๊ด (Good, 2005: 177) ในพจนานุกรมการศึกษาได้รวบรวมความหมายของรูปแบบเอาไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้ เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด 4)

เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัว ประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมา เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือ บรรยายเป็นภาษาก็ได้

ทิงค์เอ็กซิสต์ (Thinkexist, 2008 : 1) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ว่า เป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้า หรือสิ่งของที่เป็นตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้าอาร์ดิกชันนารี (Arddictionaary, 2008: 1) ได้นิยามความหมายของ (Model) ว่า หมายถึง แบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือเป็นประเภทเดียวกันกับของจริงหรือสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแบบแปลนของสิ่งที่เตรียมไว้

การให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้

1. รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วย ข้อความ จำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลา และเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น
2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

เรย์ (Raj, 1996: 197) รูปแบบหมายถึงรูปย่อที่เลียนแบบความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ โดยปรากฏการณ์หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้น

สารานุกรมสแตนฟอร์ดด้านปรัชญา (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2006: 671) ได้ให้ความหมายของรูปแบบในลักษณะสอดคล้องกับการให้ความหมายของ Good ว่ารูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ

Husen and Postlethwaite (1994: 3895) ได้ให้ความหมาย ว่ารูปแบบ คือ โครงสร้างที่ ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์ การหยั่งรู้ ด้วยวิธีการอุปมาอุปนัย หรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง ความสัมพันธ์ของ 2 ชุด ตัวแปร ประกอบด้วย กระบวนการปฏิบัติงาน กับงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน รูปแบบเป็นการจำลองความคิดเพื่ออธิบายให้เป็นรูปธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกทำความเข้าใจ โดยอาจเป็นคำอธิบาย หรือแผนผัง หรือไดอะแกรม หรือแผนภาพความเหมาะสม โดยระบุถึงองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรอง พร้อมทั้งบอกถึงรายละเอียดและขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบได้อย่างชัดเจน

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

(Keeves, 1988, pp. 561-565)

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากกระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (1985, p. 41) เป็นต้น

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

Schwirian (อ้างถึงใน Bardo & Hardman, 1982, pp. 70-72) นักนิเวศวิทยาคนสำคัญ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Model เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

สมิธ และคนอื่น(Smith and other 1980:461) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกได้ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่
 - 1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง
 - 1.2 รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง
2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่
 - 2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model)
 - 2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model)

นิคม ทาแดง (2536:12) จำแนกชนิดของรูปแบบได้ดังนี้

1. รูปแบบที่ยึดกฎเกณฑ์เป็นรูปแบบที่มีระเบียบใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา
2. รูปแบบที่ใช้พรรณนาเป็นรูปแบบที่ใช้บรรยายสิ่งที่เป็นอยู่ว่ามีลักษณะเช่นไร
3. รูปแบบที่มีตัวตน เป็นรูปแบบที่มีตัวตนสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบที่ไม่มีตัวตน เป็นรูปแบบที่ต้องจินตนาการ

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบ สรุปได้ว่าขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการนำเสนอว่าจะนำเสนออย่างไรจึงจะสะท้อนถึงความคิดได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของผู้นำเสนอ โดยจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของสิ่งนำเสนอด้วย

คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ (associative relationship)
2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

การพัฒนาารูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออก เป็นสองตอนใหญ่ ๆ คือ

การสร้างรูปแบบ (construct) และการหาความตรง (validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967, p. 83) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่

บุญชม ศรีสะอาด (2535, หน้า 13) ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548, หน้า 92-93) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่องการวิจัย และการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

สมุทร ขำนาญ (2546) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคมแบ่งการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นการพัฒนาแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้พอสรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบ (model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษา องค์ความรู้ (intensive knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสมและหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมและการหาคุณภาพของรูปแบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน ออกเป็น 3 ระยะ คือระยะแรกเป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยและศึกษาสภาพปัญหาตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการยืนยันว่ามีปัญหาอยู่จริง และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเทคนิคเดลฟาย และระยะที่ 3 เป็นการประเมินรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็น ผู้ปฏิบัติจริง ซึ่งจะให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ

การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดล การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดล เป็นการจัดทำแผนหรือการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งในทางทฤษฎีและจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ในอดีต หรือ เป็นการวางแผนวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

หรือตัวแปรต่างๆในเชิงเหตุและผล จากทฤษฎีและองค์ความรู้ที่ได้จากผลงานที่มีผู้ศึกษาไว้ในอดีต เพื่อจัดระบบโครงสร้างรูปแบบหรือกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ตามทฤษฎีและองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามาโดยสามารถพิสูจน์ได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ระบบโครงสร้าง รูปแบบหรือกระบวนการที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากบริบทของสังคมที่เป็นอยู่หรือไม่ ต้องมีขั้นตอนในการตรวจสอบความถูกต้อง (validate) ของโมเดลที่พัฒนาขึ้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสมกับโมเดลที่พัฒนาขึ้น ในการออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือ โมเดลนั้น กล่าวไว้พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

กาญจนา วัฒนสุนทร (2550:3-4-3-11) กระบวนการออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ ในการออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดลมีกระบวนการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดชื่อเรื่องงานวิจัย
- (2) ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา
- (3) ศึกษางานวิจัยหรือสภาพปัจจุบันของสิ่งที่ได้ศึกษา
- (4) ตั้งสมมุติฐานการวิจัย
- (5) กำหนดวิธีตรวจสอบความเชื่อถือได้หรือความกลมกลืนของโมเดลซึ่งอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีดังต่อไปนี้

- (1) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ
- (2) ทดลองนำโมเดลไปใช้
- (3) การทดลองด้วยข้อมูลที่จำลองขึ้น
- (4) การทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติจากแบบแผนการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้
- (6) การกำหนดกรอบกลุ่มประชากรตัวอย่าง
- (7) ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- (8) วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำตารางหุ่น (Dummy table)
- (9) ปรับปรุงและนำเสนอโมเดลที่ปรับปรุงแล้ว

จากการศึกษาหลักการออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบมาเป็นลำดับสรุปได้ว่าการออกแบบการวิจัย การวิจัยรูปแบบในลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือเป็นการวางแผนการวิจัยเพื่อศึกษาขององค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ในเชิงของความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผล เพื่อจัดระบบโครงสร้างของรูปแบบที่ศึกษาให้เป็นระบบที่เชื่อถือได้

องค์ประกอบของรูปแบบ

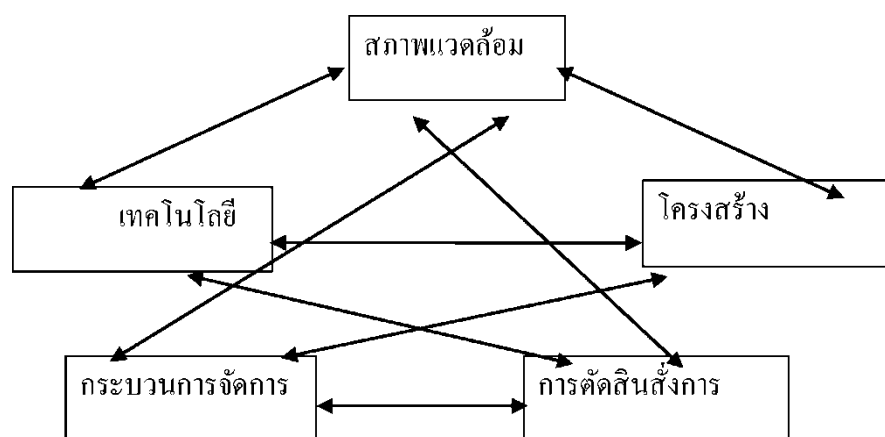
ลักษณะของรูปแบบที่ดี และการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบ ในการสร้างรูปแบบ ควรประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

นักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ 4 องค์ประกอบดังนี้ ฮัสเซน และ โปสเล็ทเวท (Husen and Postlethwaite, 1994: 3865; ทิศนา ขัมมณี, 2550: 220)

1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ / สังเกตได้
2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา
3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา / ช่วยสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่าไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบ รูปแบบในการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการ (The Model of Organization and Management) ตามความคดของ บราวน์ และโมเบิร์กส Brown and Moberg (1980: 98) นั้น Brown และ Moberg ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) และองค์ประกอบตามรูปแบบของ Brown และ Moberg ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision making)

รูปแบบการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การและการบริหารของ Brown and Moberg (1980: 17) มีลักษณะดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ (Systems/Contingency Model) ของ Brown

and Moberg

นิคม ทาแดง (2536 : 131-132) กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า รูปแบบอาจประกอบด้วย องค์ประกอบต่างๆดังต่อไปนี้

1. ส่วนประกอบ เป็นส่วนหนึ่งของระบบซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากการกระทำต่างๆ เพื่อแสดงผลลัพธ์ของระบบ
2. ตัวแปร เป็นคุณสมบัติที่กำหนดขึ้นของระบบภายใต้เงื่อนไขต่างๆกัน ซึ่งอาจจำแนกได้หลายชนิด
3. พารามิเตอร์ เป็นคุณสมบัติของระบบ
4. ฟังก์ชันความสัมพันธ์ เป็นฟังก์ชันที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพารามิเตอร์ และตัวแปรต่างๆในระบบ ซึ่งจะบอกถึงพฤติกรรมของระบบนั้น

สรุปได้ว่าในการสร้างรูปแบบ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนที่เป็นปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ สภาพแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้ โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆอย่างมีเหตุผล ในการสร้างรูปแบบ ผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงลักษณะของรูปแบบที่ดี

การสร้างรูปแบบให้เป็นรูปแบบที่ดี ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

คีฟส์ (Keeves 1988 : 560) กล่าวไว้ว่ารูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรมีลักษณะ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวมๆ
2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวในทางพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถรวบรวมได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

เบญจพร แก้วมีศรี (2545 : 92-93) กล่าวไว้ว่าการสร้างรูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวมๆ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป

3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้
5. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

สรุปได้ว่า ในการสร้างรูปแบบที่ดีจะต้องได้มาจากแนวคิดของทฤษฎี ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่

โดยมีผู้กล่าวถึงวิธีการในการทดสอบรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การทดสอบด้วยการประเมิน มาดัส สโครเวน และ สตัฟเฟิลบีม (Madaus, Scriben and Stufflebeam 1983 : 399-402) ได้เสนอการนำเสนอมาตรฐานการตรวจสอบรูปแบบเอาไว้ดังต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินการเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามกรอบต้องการแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง อีสเนอร์ (Eisner 1976: 192-193) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 การประเมินที่เป็นความเฉพาะทางในเรื่องที่จะประเมินเนื่องจากเป็นการวัดคุณค่า ที่ไม่อาจวัดด้วยเครื่องมือใดๆ จะต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง

2.3 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินจะต้องเชื่อถือว่าคุณวุฒิ นั้น มีความเที่ยงตรงและมีเหตุผลที่ดี

2.4 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จะต้องยอมรับในความยืดหยุ่นของกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการกำหนดประเด็นสำคัญ ที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บ

รวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตรงตามการนำเสนอ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นลำดับ สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมาก่อนที่จะนำไปใช้จริงควรได้รับการประเมิน ทดสอบความเหมาะสมโดยการใช้การประเมินในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการทดสอบโดย ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพ ของรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง

2.3 แนวคิดความรุนแรงในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูให้อยู่รอดหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ตลอดจนสร้างค่านิยม เจตคติ อุปนิสัยและบุคลิกภาพ ปัญหาสังคมส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินชีวิตในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic violence) ถือเป็นการกระทำรุนแรงที่เกิดขึ้น จากความไม่พอใจและอารมณ์ในเชิงลบ (Negative feeling) ของบุคคลในครอบครัวที่กระทำต่อกัน จะมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม อารมณ์ และกระบวนการคิดในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดความรุนแรงขึ้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

จรัญ ภักดีธนากุล (2551) ได้ให้ความหมาย ความรุนแรงในครอบครัว (family violence) บิดามารดาทำร้ายบุตร และการทารุณกรรมระหว่างคู่สมรส ตลอดจนบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้วกระทำทารุณต่อบิดามารดาที่ชราภาพแต่เนื่องจากการยากที่จะให้ความหมายของคำว่า “ครอบครัว” (family) นักวิจัยส่วนใหญ่จึงนิยมใช้คำว่า “ความรุนแรงในบ้าน” (domestic violence) ยิ่งกว่าคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” (family violence) เพราะเป็นคำที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นระหว่างผู้อาศัยในบ้าน (behavior among residents of a household) ด้วยเหตุนี้ผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ไม่ว่าจะเป็นบุตรหรือไม่ก็ตาม ตลอดจนผู้ใหญ่ที่ต้องดูแลเด็กในบ้านซึ่งมิได้มีความสัมพันธ์ฉันญาติรวมทั้งเพื่อนรวมห้องพักที่อยู่ด้วยกันเป็นเวลายาวนานก็อยู่ในความหมายของคำนี้เช่นกัน

ฐะปะนีย์ จุฬารมย์ (2549) ได้ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) ว่าเป็นการทำร้ายร่างกาย ล่วงละเมิดทางเพศและทำร้ายจิตใจระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นสามีภริยา บุตรหรือญาติผู้ใหญ่

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล (2546) ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) เป็นคำรวมของปรากฏการณ์ (phenomenon) การใช้กำลังประทุษร้ายต่อกันฉันท์จิตใจ ร่างกายเพศชีวิต เสรีภาพหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันไม่เป็นธรรมระหว่างคู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรสหรือ

ระหว่างบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน จนเกิดอันตรายแก่อนามัย ร่างกาย เสรีภาพ เพศ จิตใจและชีวิตแก่อีกฝ่ายหนึ่ง

อริศนันท์ ภูน้ำทรัพย์ (2548) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัวหมายถึง การกระทำที่มีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกาย หรือทางเพศ และมีบาดแผลเกิดขึ้นซึ่งอาจมีตั้งแต่เล็กน้อยไปจนรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ แต่ความรุนแรงในครอบครัว หาได้มีได้มีความหมายเพียงแค่การทำร้ายร่างกายเท่านั้นนอกจากนี้ยังรวมไปถึงการทำร้ายกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ (physically and psychologically) ระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ครอบครัวเดียวกัน เป็นอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ส่วนใหญ่มักเป็นการทำร้าย ทบตี การบังคับขู่เข็ญ การพูดจาตำหนิดูถูกเหยียดหยาม พฤติกรรมก้าวร้าว การเพิกเฉยหรือละเลย รวมทั้งการกดขี่ ข่มเหงจิตใจอันทำให้อีกฝ่ายหนึ่งตกอยู่ในภาวะของความหวั่นไหว หวาดระแวงและกลัวซึ่งก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง การทำให้อับอายการปิดกั้นทางสังคม การนอกใจ เป็นต้น

นันทพันธ์ ชินสำประเสริฐ (2546) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันหรือการกระทำของบุคคลต่อสมาชิกของครอบครัวโดยการทำร้ายร่างกาย การตบตี การบังคับจิตใจ จำกัดบริเวณไม่ให้คบหาบุคคลอื่น ไม่ให้มีอิสระและไม่ให้มีสังคมกับบุคคลอื่นรวมทั้งกระทำความรุนแรงต่อจิตใจ การดูหมิ่น การใช้วาจารุนแรงไม่ให้เกียรติ

รณชัย คงสกนธ์ (2549) ได้กล่าวถึงความหมาย ของความรุนแรงในครอบครัวไว้อย่างครอบคลุมว่า หมายถึง ลักษณะการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิด ทางเพศ และทำร้ายจิตใจ ระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น สามี ภรรยา บุตร หรือญาติผู้ใหญ่ ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการทำร้ายมีหลายกรณี เช่น สามีทำร้ายภรรยา ผู้หญิงถูกทำร้ายจากคู่รักของตนเอง บิดาหรือมารดาทำร้ายบุตร ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้าย บุพการีที่มีความพิการหรือญาติผู้ใหญ่ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ รวมทั้งผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจ สังคม โดยภรรยาที่ทำร้ายสามีนั้นมีเพียงส่วนน้อย ซึ่งสามารถจำแนกประเภทความรุนแรงในครอบครัวได้ ออกเป็น 3 ลักษณะตามผู้ถูกระทำ คือ ความรุนแรงที่เกิดกับเด็ก คู่สมรส และผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคล ในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

มาตรา 4 ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบเลือนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา 5 ผู้ใดกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรา 6 การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด

กระทรวงสาธารณสุข (2547) ได้ระบุถึงลักษณะและขอบข่ายของความ รุนแรงในครอบครัว ตามที่หน่วยงานและองค์กรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับปัญหานี้ได้ระบุไว้ดังนี้

1) การทำร้ายร่างกาย (Physiological assault) เป็นการทำร้ายกันโดยใช้ กำลัง เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย รวมทั้งการใช้อาวุธจนได้รับบาดเจ็บ และการฆาตกรรม

2) การทำร้ายจิตใจ (Psychological / Emotional / Verbal abuse) เป็นการ ทำร้ายโดยการใช้คำพูดหรือภาษาพูดที่หยาบคาย ถูกเหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกระทำขาดความ เชื่อมั่นและนับถือในตนเอง การกระทำความผิดดังกล่าวมีผลทางด้านจิตใจ และมีผลเสียต่อการอบรมดูแลเด็ก ในครอบครัว ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของการทำร้ายจิตใจในคู่สมรส ว่ารวม ไปถึงการ ละเลยไม่สนใจ เป็นการละทิ้งคู่สมรส ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกและจิตใจอย่างสำคัญ

3) การใช้ความรุนแรงในด้านสังคม (Social abuse) หมายถึง การปล่อยปละ ละเลย ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ การขัดขวางความก้าวหน้า การจำกัดสิทธิทางสังคมที่พึงมี เช่น การ ปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงการจำกัด บริเวณ ด้วย

4) การใช้ความรุนแรงด้านเศรษฐกิจ (Economical abuse) เป็นการควบคุม และยึดครอง ทรัพย์สินต่างๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดค่าใช้จ่าย

5) การกระทำทารุณทางเพศ (Sexual assault) การกระทำทารุณทางเพศ ถือเป็นการ

กระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การข่มขืน หรือการกระทำอนาจารที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสีย

จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวมีความหมาย ครอบคลุมถึง การทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ การใช้ความรุนแรงในด้านสังคม การใช้ความรุนแรงด้านเศรษฐกิจ การกระทำทารุณทางเพศ ระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์อันครอบครัวเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นสามี ภรรยาบุตรหรือญาติผู้ใหญ่โดยผู้ที่มีเข้มแข็งกว่าทั้งทางสรีระหรืออำนาจ ทางเศรษฐกิจสังคมมักเป็นผู้ที่กระทำกับผู้ที่อ่อนแอกว่า นั่นเอง

สาเหตุความรุนแรงในครอบครัว

ดร.กฤติยา อาชวกิจกุล (2535) กล่าวว่า สาเหตุการเกิดความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่งคือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันต่างๆซึ่งทำให้ผู้หญิงยอมรับการกำหนดบทบาททางเพศ ซึมซับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงเข้าไว้ในตัวเองอย่างไม่รู้ตัว ปัจจัยที่ทำให้ความรุนแรงยังคงอยู่และสืบเนื่องต่อไปซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก็คือ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย การกดขี่ทางเพศจากประเด็นความไม่เสมอภาคกันในทางเศรษฐกิจ ทำให้สถานภาพของสตรีต้องตกอยู่ในฐานะเป็นผู้รับใช้ ต้องพึ่งพาให้ผู้ชายเป็นผู้นำและเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว และต้องยอมรับว่าเพศชายเป็นใหญ่ในบ้าน จากการที่ผู้หญิงกลายเป็นทรัพย์สินและอยู่ภายใต้การบังคับของผู้ชายนั้น สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยที่เป็นสังคมยกย่องพ่อเป็นใหญ่และผู้ชายได้รับการยกย่องจากสังคม ให้เป็นผู้ปกครองรวมถึงการได้รับโอกาสที่เหนือกว่าผู้หญิงทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ทำให้สถานภาพของผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ยังคงดำรงอยู่ต่อไปและตราบไต่ที่ยังมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงความรุนแรงทางเพศ

ประเทศไทยจึงได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะดังนี้

1. ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพหรือกระทำด้วยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

การกระทำความรุนแรงในครอบครัวถือเป็นความผิดอาญาจึงต้องตีความโดยเคร่งครัดตามหลักการตีความกฎหมายอาญาจากความหมายของความรุนแรงดังกล่าวพอแยกองค์ประกอบความผิด (2551) ได้ 3 ประการ คือ

1.เป็นการกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่เจตนามุ่งประสงค์ไม่จำเป็นต้องเกิดผลของการกระทำ

ดังนั้นถ้ามีเจตนาที่จะกระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพก็เข้าลักษณะความผิดแล้ว แต่เจตนาที่มุ่งกระทำนั้นต้องถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพด้วย สำหรับการกระทำต่อจิตใจ ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงทำให้เกิดความรู้สึกกลัว โกรธ น้อยใจ แค้นใจ ที่กล่าวมาเป็นเพียงอาณัติเท่านั้น (ฎีกาที่ 1399/2538, ฎีกา 273/2509)

2. เป็นการกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวแม้อันตรายยังไม่เกิดแต่ผู้กระทำรู้ว่าอันตรายนั้นอาจเกิดขึ้นได้ก็ถือว่ากระทำความรุนแรงแล้วจึงต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆไปตามข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่อง เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ทั้งความรู้สึก ความคิดอ่านและการยอมรับของแต่ละครอบครัวนั้นอาจแตกต่างกัน

3. บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท เช่น กระทำด้วยประการใดๆให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงรู้สึกหวาดกลัว หากปฏิเสธไม่ยินยอมตามจะเป็นคนเนรคุณหรือไม่ได้รับความรัก ความไว้วางใจจากผู้กระทำอีกต่อไป

ความรุนแรงในครอบครัวจะมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว และสังคมภายนอก โดยในระดับบุคคลและ ครอบครัวนั้นความรุนแรงเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลได้มีประสบการณ์จนเกิดการเปลี่ยนแปลงความรุนแรง และ มีมาตรฐานทางสังคมและการเสริมแรงเป็นตัวดัดกรองพฤติกรรมไปทางที่เหมาะสม อีกทั้งครอบครัวไม่ ความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทาง สังคมและการควบคุมทางสังคมเพื่อลดต้นทุนการใช้ความรุนแรงในครอบครัวลงไปได้

ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อปัญหาการกระทำรุนแรงในชีวิตสมรสยังคงอยู่ ย่อมส่งผลกระทบในวงกว้าง และสร้างความเสียหายเป็นมูลค่ามหาศาล

รณชัย คงสกนธ์ (2549) ได้ระบุถึงผลกระทบของปัญหา การกระทำรุนแรงในครอบครัวว่า จะส่งผลต่อ 1) ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยค่ารักษาโดยตรงและ ค่ารักษาทางอ้อมเป็นจำนวนมหาศาล เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลตน การไม่สามารถ ประกอบอาชีพได้ปกติประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ถูกออกจากงาน หรือลาออกเอง รวมทั้งการไม่ มีงานทำ 2) ทางด้านสังคม ผลกระทบคือการมีพฤติกรรมความเสื่อมเสียศีลธรรม กระบอบต่อสิทธิ มนุษยชน ความผิดต่อกฎหมาย บ้านเมือง จากผลวิจัยชี้ชัดว่าเด็กในครอบครัวที่มีความรุนแรง จะมี ปัญหาทางด้านพฤติกรรม โรคจิต โรคประสาท วิดกกังวล ความก้าวร้าว รวมถึงการใช้สารเสพติดใน อนาคต 3) ทางด้านสาธารณสุข ผลกระทบในด้านนี้คือ ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายจนนำไปสู่การ รักษา ความพิการทางกาย ความเจ็บป่วยทางจิต โรคทางจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย และการทำร้ายคนใกล้ชิด และการก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจของลูกในครอบครัว และ 4) ทางด้าน ความมั่นคง ผลกระทบคือการล่ม

สลายของครอบครัว การหย่าร้าง การทำร้ายถึงแก่ชีวิต การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เยาวชนรุ่นต่อไปที่มีปัญหา รวมทั้ง การใช้ความรุนแรงมากขึ้น ความเจ็บป่วยทางจิตพบสูงขึ้น และสังคมไทยจะอ่อนแอลง

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

จากสถิติของสำนักพัฒนาระบบสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ที่รวบรวมมาจากผู้เข้ารับบริการในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2547-2549 เมื่อจำแนกตามประเภทของการกระทำรุนแรงแล้วพบว่าอัตราความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการกระทำทางกายและการกระทำทางเพศ ซึ่งสถิติดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักป้องกันการค้าหญิงและเด็ก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้ระบุถึงจำนวนผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวที่เข้ารับการสงเคราะห์ในหน่วยงานที่สังกัดในปี พ.ศ. 2547-2549 โดยเมื่อจำแนกประเภทตามการถูกทารุณกรรมในครอบครัวแล้วพบว่ามีผู้มาเข้ารับบริการในหน่วยงานดังกล่าวมีแนวโน้มที่มากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งการกระทำรุนแรงทางกายและทางเพศยังเป็นรูปแบบของความรุนแรงที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด และข้อมูลยังชี้ว่า คนรู้จัก สามี สมาชิกในครอบครัว และญาติ เป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวจำนวนรวมกันกว่าร้อยละ 70 โดยบุคคลที่ตกอยู่ในวงจรการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ นั้นเป็นเพศหญิง ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าเพศชายถึง 10 เท่า (ปี พ.ศ. 2548 เพศชายถูกกระทำรุนแรงจำนวน 792 คน และเพศหญิงได้รับการกระทำรุนแรงจำนวน 10,750) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในภาพรวมเกือบ 2 เท่า จากปี พ.ศ.2547 (6,949 คน) ถึง พ.ศ. 2548 (10,750 คน) (สำนักพัฒนาระบบสุขภาพ. 2550) สำหรับประเด็นเรื่องระดับการศึกษาของผู้ที่ได้รับการกระทำรุนแรง เมื่อพิจารณาจากข้อมูลเฉพาะเพศหญิงที่มารับบริการที่มูลนิธิส่งเสริมสุขภาพสตรี และสถาบัน ครอบครัว ปี พ.ศ.2548- ตุลาคม 2549 พบว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยจะมีจำนวนการได้รับการกระทำรุนแรงที่มากกว่ากลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่า โดยภูมิภาคที่พบว่าผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงสูงสุดที่มารับบริการที่มูลนิธิ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือรองลงมาคือกรุงเทพฯและปริมณฑล และภาคกลาง ตามลำดับ (มูลนิธิส่งเสริมสุขภาพสตรีและสถาบันครอบครัว. 2550) ส่วนในด้านอายุ ข้อมูลที่ปรากฏในสถิติของผู้มาเข้ารับบริการจากศูนย์พึ่งได้ของกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2548-2549 พบว่าเด็กและผู้ใหญ่ได้รับการกระทำรุนแรงในอัตราที่ใกล้เคียงกัน (ปี พ.ศ.2548 เด็ก 5,886 ราย ผู้ใหญ่ 5,665 ราย และปี พ.ศ. 2549 เด็ก 7,164 ราย ผู้ใหญ่ 7,218 ราย) โดยทั้งเด็กและผู้ใหญ่นั้นมีสถิติการถูกกระทำรุนแรงเพิ่มขึ้น (สำนักพัฒนาระบบสุขภาพ.2550) อย่างไรก็ตาม เหตุที่เป็เด็กยังถูกกระทำต่อเนื่อง โดยข้อมูลของสมาคมส่งเสริมสุขภาพสตรีและสถาบันครอบครัว ได้ระบุถึงภัยคุกคามของเด็กในครอบครัวว่า เด็กที่ถูกทำร้ายจำนวนร้อยละ 70-80 จะถูกข่มขืนจากคนคุ้นเคย เช่น พ่อหรือพ่อเลี้ยง และร้อยละ 20-30 เกิดจากคนแปลกหน้า (สมาคมส่งเสริมสุขภาพสตรีและสถาบันครอบครัว. 2550) สำหรับข้อมูล

ผลการกระทำรุนแรงของกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ปัจจุบันยังไม่ปรากฏข้อมูลที่เป็นระบบชัดเจนจึงทำให้สังคมอาจไม่ตระหนักถึงภัยที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ในความเป็นจริงนั้นกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เปราะบาง ความเสี่ยงไม่ได้อยู่ไปทั่วกลุ่มสมาชิก อื่นๆ ในครอบครัว ทั้งนี้เพราะว่าผู้สูงอายุส่วนหนึ่ง ที่ไม่มีรายได้และมีปัญหาด้านสุขภาพ จะไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ จนนำไปสู่การพึ่งพิงสมาชิกในครอบครัว และอาจตกเป็นเป้าหมายของการกระทำรุนแรงได้เช่นกัน ซึ่งการกระทำรุนแรงนี้รวมถึงการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกกระทำ และมักปรากฏเป็นข่าว ตามสื่อมวลชนอยู่เสมอ

1) ความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับของชุมชนนี้ จากผลการศึกษาที่ผ่านมามีพบว่ามีอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่ผลทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นได้ เช่น ผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงจากสามีคือภรรยาที่ได้รับการศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำ สภาพสังคมเศรษฐกิจระดับต่ำ และปัญหารายได้ไม่เพียงพอ (ศิริเพชร ศิริวัฒนา. 2538) และชุมชนที่ยากจนนั้นจะมีสถิติความรุนแรงในครอบครัวสูงมากเช่นมีการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครร้อยละ 50 บอกว่าถูกสามีตี (กฤตยา อาชวนิจกุล; และคณะ. 2546) และชุมชนเมืองที่อยู่กันอย่างแออัด หรือเป็นชุมชนที่มีลักษณะซับซ้อน เพราะประชากรมีความหลากหลาย เช่น จากการศึกษาของรุ่งรัตน์ เพิ่มเกียรติขจร และ รณชัย คงสกนธ์ (2549: 88) ที่ชุมชนหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่พบมากที่สุดคือช่วงอายุ 38- 47 ปี และส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา เป็นต้น

หากพิจารณาบริบทของชุมชนในลักษณะของถิ่นที่อยู่อาศัยของพลเมืองแล้ว ครอบครัวถือเป็นหน่วยเล็ก ๆ ที่ประกอบกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมา ซึ่งจะต้องมีกิจกรรมการผลิตมีส่วนร่วมและมีกลไกในการควบคุมทางสังคม (สุรพล พยอมแย้ม. 2545: 15-16) จึงกล่าวได้ว่าชุมชนเป็นสังคมหนึ่งที่มีโครงสร้างเช่นเดียวกับสังคมใหญ่ ดังนั้นสถานการณ์ความรุนแรงในชุมชน จึงสามารถอธิบายได้จากความรุนแรงในระดับสังคม ซึ่ง กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2546) ได้พิจารณาเชื่อมโยงการกระทำรุนแรงกับปัจจัยต่างๆ ของสังคมและบุคคลที่มีความสลับซับซ้อน และสามารถแบ่งสาเหตุของความรุนแรงได้ดังนี้

2) ระดับโครงสร้างทางสังคมโดยรวม สภาพสังคมโดยรวมที่เป็นระบบปตาธิปไตยหรือระบบความคิดแบบที่เน้นอำนาจของผู้ชาย หรือค่านิยมชายเป็นใหญ่ นอกจากนี้ยังมีค่านิยมในเรื่องบทบาททางเพศที่ผิดๆ โดยมีวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมและทัศนคติของผู้คนในสังคมรองรับอยู่ ความเชื่อที่ผิดๆ ในเรื่องสถานภาพและบทบาทของหญิงและชาย เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่ง มีอำนาจ มีพลังกำลัง และมีเหตุผลเหนือเพศหญิง ซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ นุ่มนวล ไร้เหตุผล ผู้ชายจึงเหมาะที่จะเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงจึงเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น ในเรื่องนี้ สุนันทาสิริประภาพล (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์ของสามีภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย และพบค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตสมรสในลักษณะที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

คือผู้หญิงที่มีบุตรครบถ้วนทุกอย่างเพื่อให้บุตรมีพอ คุณ คาของภรรยาคือการมัดใจสามีให้อยู่ด้วย ภรรยาที่ดีต้องตอบสนองความต้องการทางเพศตามที่สามีต้องการ สามีคือเจ้าของชีวิตภรรยาและ ภรรยาเป็นสมบัติของสามีที่สามีมีสิทธิทำอะไรก็ได้ แม้แต่การทำโทษด้วยการทุบตี โดยภรรยาไม่มี สิทธิต่อต้านและบุคคลอื่นไม่สมควรเข้าไปยุ่ง ปัญหาครอบครัวต้องแก้เอง นอกจากนั้นยังมีความเชื่อว่าการ จดทะเบียนสมรสแสดงว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามี มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ แม้แต่การทำโทษด้วย การทุบตี เพราะสามีภรรยาตีกันเป็นเรื่องของลึนกับพนักกระแทกกัน ยิ่งตียิ่งลูกตก บุคคลอื่นไม่สมควร สนใจและยังมีความเชื่อที่ว่าผู้ชายมีเมียแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นอีกก็ได้ เป็นเรื่อง ปกติสำหรับคานิยมเกี่ยวกับชีวิตสมรสของผู้หญิงควรแต่งงานครั้งเดียว ถ้ามีสามีแล้ว มีความสัมพันธ์ กับชายอื่น ถือว่าคบชู้ชู้ชาย เป็นหญิงไม่ดี ไม่ควรมีใครสมาคมด้วย เป็นต้น ในระดับโครงสร้างนี้ วารุณี ฟองแก้ว (Warunee Fongkaew. 1996: 101) ระบุว่าสังคมไทยมีโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เชิดชู ความเหนือกว่าของผู้ชายทั้งในด้านการเมืองและศาสนา

2) ระดับบริบทของสังคม ในระดับนี้มีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความรุนแรง ซึ่งมีผลมาจาก อัตราการว่างงานสูง อัตราอาชญากรรมสูง จำนวนแหล่งอบายมุข การแพร่ระบาดของยาเสพติด สื่อ ลามกและสื่อรุนแรงอื่นๆ รวมถึงสถานภาพของผู้หญิงที่ต่ำต้อย และการอยู่อย่างโดดเดี่ยวของผู้หญิง ส่งผลให้มีโอกาสที่จะเกิดความรุนแรงต่อผู้หญิงสูงกว่าในชุมชนที่ปราศจากปัญหาเหล่านี้ นอกจากนี้ยัง พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม เช่น สังคมที่ขาดการตื่นตัวในเรื่องสิทธิ มนุษยชนและไม่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิพื้นฐานเท่าเทียมกัน จะมองว่าบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่ามี สิทธิเหนือกว่าบุคคลอื่นเป็นเรื่องปกติ สตรีและเด็กที่มีสถานภาพต่ำกว่าชาย จึงไม่ได้รับสิทธิต่างๆ เท ากับชาย เป็นเหตุให้ถูกกระทำรุนแรงหรือเอารัดเอาเปรียบมากกว่า ที่สำคัญคือสังคมที่มีพฤติกรรม รุนแรงเป็นตัวอยางให้เห็นมากเพียงใด สังคมจะมองเรื่องความรุนแรงเป็นเรื่องปกติธรรมดาและ ยอมรับความรุนแรงมากขึ้น หากพฤติกรรมบางอย่างที่สะท้อนความรุนแรงว่าเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์จะ ยิ่งเป็นแรงจูงใจให้กระทำรุนแรง ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาของ วีรพล ไหญอรุณ (2542) ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวตำรวจ โดยศึกษาเฉพาะกรณีนายตำรวจชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานีตำรวจนครบาล พบว่าการเคยมีสวณรวมหรือประสบการณความรุนแรงในอดีตการยอมรับ ความรุนแรงของบุคคล ความโดดเดี่ยวทางสังคม มีผลต่อการกระทำ รุนแรงในครอบครัวหรือจาก การศึกษาถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการเกิดความรุนแรง โดยสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวสร้าง ความกดดัน และความเครียด เช่น การศึกษาของ ศิริเพชร ศิริวั ฒนา (2538) เกี่ยวกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านสุขภาพจิตของภรรยาที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากสามี พบว่ากลุ่มภรรยาที่ถูกกระทำรุนแรงจากสามีคือภรรยาที่ได้รับการศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำสภาพสังคม เศรษฐกิจจะดับต่ำปัญหารายได้ไม่เพียงพอเป็นเหตุผลที่นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

4) ระดับบริบทครอบครัว การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีผลมาจากความเป็นใหญ่ของ

ชายในครอบครัว โดยเฉพาะการครอบครองทรัพย์สิน และอำนาจในการจัดการเรื่องในครอบครัวทุกด้าน การไม่พูดจาสื่อสารกันของสามีภรรยาและคนในบ้าน และความขัดแย้งในชีวิตแต่งงานครอบครัวลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการถูกระทำรุนแรง โดยปัจจัยรวมในระดับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวที่พบบอยในเรื่องพฤติกรรมความรุนแรงของครอบครัวที่มีต่อผู้หญิง เช่น สภาวะที่คู่สมรสอยู่กันตามลำพังแยกจากคนอื่นและมีการควบคุมโดยสังคมน้อยหรือไม่มีใครยุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเลย ลักษณะแบบนี้จะเกิดความรุนแรงในครอบครัวได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ก่อตั้งโดยปราศจากความพร้อม นอกจากนั้นบริบทนี้ยังรวมถึงความแตกต่างเชิงอำนาจ กล่าวคือคนที่มีความเห็นว่าจะใช้อำนาจบังคับผู้ที่อ่อนแอกว่า ยิ่งอำนาจแตกต่างกันมาก ความรุนแรงก็ยิ่งเกิดขึ้นมาก ซึ่งอำนาจนี้เกิดขึ้นได้จากความแตกต่างของคู่สามีภรรยา ที่ทำให้รู้สึกถึงการใช้อำนาจการใช้สิทธิที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยอีก ฝ่ายมีมากกว่าและอีก ฝ่ายมีน้อย จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีทั้งผู้ใช้อำนาจกับผู้รับอำนาจความแตกต่างนี้ได้แก่กรณีที่สามีภรรยามีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่าคู่สมรส (อรดี โชคสวัสดิ์. 2546) ถาลดความแตกต่างเหล่านี้ได้ความรุนแรงจะลดลงชายที่ไม่มีอำนาจควบคุมในที่ทำงานหรือในสังคมเลย แต่มีอำนาจควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวจะแสดงอำนาจในครอบครัวต่อภรรยาและบุตร ซึ่งอาจแสดงในรูปการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยเฉพาะการไม่ปรับตัวเขาหากันระหว่างสามี ภรรยา เมื่อมีปัญหาที่จะแก้กอดเอาไวจนถึงจุดหนึ่งก็จะมีปากเสียงกัน และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ได้

5) ระดับตัวบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคลอาจมีผลจากการมีประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็ก การมีอาวุธครอบครอง การดื่มแอลกอฮอล์ หรือการมีสารเสพติด การมีปัญหาคาความเครียดจากหน้าที่การงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยในระดับตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหาการใช้ความรุนแรง เช่น การเรียนรู้ของบุคคลการซึมซับความรุนแรงจากสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเด็ก ซึ่งหากครอบครัวมีการใช้ความรุนแรงอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะซึมซับพฤติกรรมและแสดงความก้าวร้าว ยอมรับการใช้ความรุนแรง และเห็นการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดา จนเกิดแนวคิดที่เชื่อว่าเมื่อมีปัญหาต้องแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ที่สำคัญในประเทศไทยมีงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ว่า การยอมรับการใช้ความรุนแรงของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับการกระทำรุนแรง (ปัญชลี โชติคุต. 2541) รวมทั้งการใช้สารเสพติด การดื่มสุรา และเล่นการพนัน ก็มีความสัมพันธ์กับการถูกทำร้ายของภรรยาด้วยเช่นกัน (บุศรินทร์ คลองพยาบาล. 2542)

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรง

การกระทำความรุนแรงเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการได้รับความกดดันทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อการจัดการกับอารมณ์ของบุคคล การกระทำความรุนแรงนั้น มีทั้ง บุคคลเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ในส่วนของการถูกกระทำ ความรุนแรงนั้นเป็นส่วนใหญ่

เป็น ปัจจัยที่เกิดจากบุคคลอื่นมากระทำกับตนเอง และการป้องกันไปให้ถูกกระทำต้องป้องกันที่ตนเองก่อน การป้องกันที่ดีที่สุดก็คือ การปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณงามความดีการใช้ความรุนแรงในการ แก้ไขปัญหาที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคลอย่างกว้างขวาง จึงได้มีการให้ความหมาย ของการกระทำ ความรุนแรงไว้ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (2002) ให้ความหมายว่า การใช้กำลังหรืออำนาจทางกายอย่างจงใจ เพื่อ ช่มชู้คุกคาม ต่อด้าน ตนเอง หรือผู้อื่น หรือกลุ่ม หรือชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดผลที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ การตาย ทำร้ายจิตใจ การกีดกันและขัดขวางการพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2442, หน้า 32) ให้ความหมายว่าการ กระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทุบตี คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในสาธารณะและในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นผลหรืออาจเป็นผลทำให้ เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

กฤตยา อาชวนิจกุล (2439, หน้า 42) ให้ความหมายว่า การใช้วาจา หรือกำลังทางร่างกาย หรืออาวุธ ในการทำร้ายผู้อื่น และเป็นการกระทำที่ออกนอกกริณนกรอยของวิถีปฏิบัติทั่วไป

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2440, หน้า 48) ให้ความหมายว่า การกระทำที่มีหรือส่อว่ามีเจตนาที่จะทำให้ บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ การบาดเจ็บนี้อาจเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกาย หรือทางเพศ และบาดเจ็บ มีตั้งแต่เล็กน้อยไปจนรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการกระทำรุนแรง หมายถึง การกระทำที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกายวาจาและจิตใจ ต่อดนเอง ผู้อื่น กลุ่ม คน หรือชุมชน อย่างจงใจ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้าย ทุบตี คุกคาม กีดกันเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจเป็นผลให้เกิดการบาดเจ็บ การตาย ความทุกข์ทรมาน ทั้งทางร่างกาย และจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

1.2 ลักษณะของการความรุนแรง

ความรุนแรงนั้นมีอยู่หลายลักษณะด้วยกัน ดังได้มีการแบ่งลักษณะของความรุนแรงไว้ดังนี้

คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา (2442, หน้า 32) สามารถแบ่งลักษณะ ความรุนแรง ดังนี้ คือ

1. ความรุนแรงต่อร่างกาย หมายถึง การใช้กำลัง และหรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็น อาวุธ มีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายเล็กน้อย บาดเจ็บสาหัส ทั้งที่มีร่องรอย และไม่มี หรือถึงแก่ชีวิต เช่น การตบ ตี เตะ ต่อย บีบคอ ผลัก ขว้างปา ทิ่มแทง การล่ามโซ่กักขัง การจี้ด้วยบุหรี่หรือของร้อน การกรอกด้วยยาพิษ เป็นต้น

2. ความรุนแรงต่อจิตใจ หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ที่มีผลทำให้ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผลเสียใจ ปวดร้าว กระทบบกระเทือนใจ หวาดกลัว หวาดระแวง กังวลไม่สบายใจ

ขาดความเชื่อมั่นและนับถือตนเอง และหรือเสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การพุดจาหยาบคาย ตวาด ตะคอก ดุถูก ด่าทอ เหยียดหยาม การมีนิตินัยไม่พุดจาด้วยการปล่อย ปล่อยเลย ทอดทิ้ง ปฏิเสธสิทธิที่ควรได้ จำกัดเสรีภาพและความเป็นอิสระในการเลือก เป็นต้น

3. ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การกระทำในลักษณะลวนลาม คุกคามทาง เพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ เช่น การใช้กิริยาจาจาแทะโลม มีเจตนาไปในทางขู่สาวการเกี้ยวพาราสี การใช้สายตาโลมเสีย มีเจตนาไปในทางขู่สาว การชักชวนให้มีเพศสัมพันธ์โดยการข่มขู่ เป็นต้น การทำอนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา และการทำร้ายทางเพศ

4. ความรุนแรงทางสังคม หมายถึง การปล่อยปล่อยเลย ทอดทิ้งไม่ให้ความสำคัญ ไม่สนใจ ขัดขวางความก้าวหน้า ขัดขวางการติดต่อ พบปะกับผู้อื่นเช่นเพื่อน ญาติพี่น้อง บิดามารดา หรือบุตร เป็นต้น

5. ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การควบคุมทรัพย์สินการจำกัด ค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้ถูกกระทำดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบาก ขาดปัจจัยการยังชีพ

บุศรินทร์ คล่องพยาบาล (2540, หน้า 44) ได้แบ่งลักษณะความรุนแรงไว้ ดังนี้

1. ความรุนแรงทางร่างกาย อันได้แก่ การที่ผู้กระทำรุนแรงกระทำต่อบุคคลอื่น โดยใช้กำลังทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงระดับรุนแรง เช่น การผลัก ตบ ตี ต่อย ทุบ ตะกรแท็บ กระชาก ปีบคอ การกักขัง ล่ามโซ่ การขว้างปาสิ่งของใส่ จนถึงการทำร้ายร่างกายชนิดได้รับบาดเจ็บสาหัส ด้วยอาวุธหรือของมีคมต่าง ๆ

2. การกระทำรุนแรงทางจิตใจ อันได้แก่ การที่ผู้กระทำรุนแรงกระทำต่อบุคคลอื่น โดยการแสดงด้วยวาจา ท่าที และการกระทำ เช่น การพุดจาดุถูก การพุดจาประชดประชัน ด่าว่าด้วยคำหยาบคาย ตะคอก ตวาด เปรียบเทียบเป็นสัตว์ ประณามว่าชั่วช้า การพุดข่มขู่ การทำ ท่าทีโกรธ การทำให้ขายหน้า การแสดงท่าทีเฉยเมย

3. การกระทำรุนแรงทางเพศ อันได้แก่ การที่ผู้กระทำรุนแรงกระทำต่อบุคคลอื่น ทางเพศ เช่น การใช้กำลังบังคับบุคคลอื่นให้มีเพศสัมพันธ์กับตนในลักษณะที่บุคคลนั้นไม่ชอบ และ ไม่ต้องการ การบังคับให้บุคคลอื่นขายบริการทางเพศหรือมีเพศสัมพันธ์กับชายหรือหญิงอื่นและการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีความสุขหรือไม่

4. การกระทำรุนแรงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การที่ผู้กระทำรุนแรงกระทำต่อบุคคล อื่นในลักษณะการบังคับ ข่มขู่ หรือควบคุม การหาว่าผิดของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ของตน และการบังคับให้บุคคลอื่นชดใช้หนี้สินที่ตนเป็นผู้กระทำ

สรุปได้ว่า ลักษณะของการกระทำรุนแรงนั้นมีตั้งแต่ การกระทำรุนแรง ทางกาย การกระทำรุนแรงต่อจิตใจ การกระทำรุนแรงทางเพศ การกระทำรุนแรงทางสังคม และ การกระทำรุนแรงทางเศรษฐกิจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพฤติกรรมที่วัยรุ่นได้กระทำต่อ พ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อน

สังคม และพระพุทธศาสนา โดยแสดงอาการต่างๆ เช่น การดื่มสุรา การเล่นเกมพนัน การเล่นเกม อินเทอร์เน็ต การเที่ยวกลางคืน การหนีพ่อแม่ไปเที่ยว การอยากรู้ อยากลอง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้ยาเสพติด การสูบบุหรี่ ขาดการควบคุมตนเอง การทำร้าย ร่างกายการพกพาอาวุธ ทำลายสิ่งของสาธารณะ การมีพฤติกรรมความก้าวร้าว การใช้กำลังประทุษร้าย บังคับ ขู่เข็ญ คุกคาม ทำอันตราย หรือ รบกวนก่อความรำคาญต่อร่างกายและจิตใจของ ตนเองและผู้อื่น ซึ่งรูปแบบการกระทำรุนแรงของแต่ละลักษณะนั้นมีความแตกต่างกันออกไป

1.3 สาเหตุของการกระทำรุนแรง

องค์การอนามัยโลก (2537) กล่าวว่า ความรุนแรง เป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก และมีรากฐานมาจากองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน เช่น ชีววิทยา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ดังนั้น สาเหตุของความรุนแรง จึงเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยร่วมทางสังคม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงหรือเพิ่มความเสี่ยงในการกระทำ ความรุนแรงมีดังนี้ คือ

1. ปัจจัยส่วนตัว และปัจจัยทางชีวภาพ เป็นปัจจัยที่มีผลกับพฤติกรรมส่วนบุคคลที่จะกระทำ ความรุนแรงหรือตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ได้แก่

1.1 ความผิดปกติทางจิตและบุคลิกภาพ

1.1.1 มีปัญหาทางจิตผู้มีอาการทางจิตที่มีอารมณ์ก้าวร้าวร่วมด้วยจะควบคุมตนเองไม่ได้เมื่อโกรธ

1.1.2 สมองพิการ ทำให้เกิดอารมณ์ก้าวร้าว และควบคุมตนเองไม่ได้

1.1.3 บุคลิกภาพก้าวร้าว ผู้มีบุคลิกภาพก้าวร้าวและขาดการควบคุมตนเอง จะกระทำรุนแรงเมื่อโกรธ ผิดหวังรุนแรง หรือสิ้นหวังสิ้นหนทาง

1.1.4 การใช้สารเสพติด ผู้ใช้สารเสพติด รวมทั้งสุรา ความรู้สึกตัวจะลดลง สูญเสียการตัดสินใจ การยับยั้งลดลง ควบคุมตัวเองไม่ได้จึงกระทำรุนแรงได้มาก

1.1.5 มีปัญหาการเบี่ยงเบนทางเพศ นำไปสู่การละเมิดและกระทำผิดทางเพศได้มากขึ้น

1.2 การมีประสบการณ์ความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงเป็นปรากฏการณ์ ที่ถูกเรียนรู้ ความรุนแรงเป็นผลผลิตของสถานการณ์เรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ โดยบุคคลได้รับ ประสบการณ์ความรุนแรง 2 ทาง คือ

1.2.1 การสังเกต คือ การที่บุคคลได้พบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรง หรือรับรู้เรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรง

1.2.2 การมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลได้เข้าร่วมในเหตุการณ์ความรุนแรง ในฐานะ

ผู้กระทำความรุนแรง หรือเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรง

จากประสบการณ์ทั้งสอง หรือประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เกี่ยวกับความรุนแรงโดยการเลียนแบบ คือ การที่บุคคลกระทำเมื่อเห็นการกระทำของผู้อื่น ซึ่งการเลียนแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง

1.3 การศึกษา ขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิต เช่น ทักษะชีวิตในการสื่อสาร และการรับฟัง ทำให้บุคคลไม่สามารถสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นได้ หรือขาดประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะการปรับตัวเมื่อผิดหวัง เมื่อเผชิญภาวะวิกฤต หรือเมื่อเกิด ความขัดแย้ง จะทำให้บุคคลกระทำรุนแรงได้มากกว่าคนอื่นที่ปรับตัวได้

1.4 รายได้ต่ำ ทำให้ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และแออัด

2. ปัจจัยความสัมพันธ์ของบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อน และคนใกล้ชิด

2.1 ครอบครัว มีลักษณะของครอบครัวเดี่ยวหรือโดดเดี่ยว เมื่อเกิดความขัดแย้ง ในครอบครัวจะขาดบุคคลที่คอยให้ความช่วยเหลือหรือไกล่เกลี่ย หรือครอบครัวที่มีภาวะเศรษฐกิจยากจน ขาดแคลน มีหนี้สิน ครอบครัวแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง รู้สึกและยอมรับ ว่า ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ เช่น การลงโทษด้วยการตี การใช้ยาจากหายาบคาย ชูตะคอกกันเสมอ ฯลฯ และการที่ครอบครัวมีความขัดแย้งสูง

2.2 เพื่อน มีบทบาทเป็นอย่างมากในพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นเพราะวัยรุ่น เป็น วัยที่ต้องการการยอมรับในหมู่พวก

2.3 คนใกล้ชิด บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของคนที่อยู่ใกล้ชิด เช่น คนใกล้ชิดมีความเคยชินและนิยมการใช้ความรุนแรง หรือการดื่มแอลกอฮอล์ หรือสิ่งเสพติด ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมความรุนแรง

3. ปัจจัยชุมชน ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นปัจจัยที่จะสามารถวิเคราะห์ความเลี้ยวของ การเกิดความรุนแรง ได้แก่ โรงเรียน ที่ทำงาน เพื่อนบ้าน เป็นต้น สภาพของชุมชนที่จะนำไปสู่ความรุนแรง เช่น ชุมชนอ่อนแอ มีภาวะการว่างงานสูง ภาวะอาชญากรรมสูงมีแหล่งอบายมุข การระบาดของยาเสพติด สื่อลามกหรือสื่อเน้นความรุนแรง ความหนาแน่นของประชากร ในชุมชน

4. ปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นหรือก่อให้เกิดความ รุนแรง ได้แก่ มีวัฒนธรรมที่ยอมรับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา มีมาตรฐานทางสังคม และ วัฒนธรรมที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น การถือระบบเพศชายเป็นใหญ่ สิทธิของพ่อแม่ที่มีต่อสวัสดิภาพของเด็ก มีการสนับสนุนให้ใช้กำลังเกินขอบเขตโดยรัฐ รวมทั้งกลุ่มต่อต้านทางการเมือง ความสะดวกใน การซื้ออาวุธ และความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

สรุปได้ว่า พฤติกรรมความรุนแรงเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกที่กระตุ้นให้บุคคลแสดง พฤติกรรมที่เป็นการต่อต้านค่านิยมที่ดีของสังคม เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของบุคคลได้แก่

ปัจจัยส่วนตัว อันเป็นปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลซึ่งเน้นที่กลุ่มบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ เพื่อน พี่น้อง ปัจจัยชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย เพื่อนบ้าน โรงเรียน และปัจจัยทางสังคม โดยเน้นที่ความเชื่อหรือที่เรียกว่า การถ่ายทอดความ รุนแรงผ่านทางความเชื่อของสังคม ซึ่งเมื่อบุคคลได้รับการสืบทอดก่อความคิดเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงว่าเป็นสิ่งที่ดี จนกลายเป็นความเคยชินโดยไม่รู้สึกลึกซึ้ง ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมส่วนรวม

2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการลดความรุนแรง

สำหรับทฤษฎีและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดความรุนแรงนั้น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีของเรคเกิลส และหลักธรรมใน พระพุทธศาสนา มาประกอบ การศึกษา ด้วยพิจารณาเห็นว่า ทฤษฎีและหลักธรรมดังกล่าว นั้น เป็น แนวทางที่ช่วยให้เข้าใจว่า ผู้ ที่มีการเรียนรู้ทางสังคมดี และมีหลักธรรมสำหรับ ประพฤติปฏิบัติ จะสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นอย่างดีและเหมาะสมต่อสถานการณ์ เพราะทฤษฎีและหลักธรรมจะชี้ให้เห็นถึงการ ควบคุม ตนเอง ซึ่งหมายรวมถึงการกระทำเพื่อลดความรุนแรง อันเป็นหัวข้อในการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย ซึ่งมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนั้น เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึง พฤติกรรมของมนุษย์โดยมนุษย์จะ แสดงพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้ และพฤติกรรมแต่ละอย่าง que แสดงออกป็นั้น เป็นการ แสดงออก โดยผ่านกระบวนการคิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบนดูรา (2533. หน้า 19-20) ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ (รวมทั้งพฤติกรรมต่อตนเอง) ที่นอกเหนือจากปฏิกิริยา สะท้อน (Elementary reflexes) ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้
2. สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆโดยเรียนรู้จากผลที่เกิดตามมา คือ เรียนรู้ว่เมื่อเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นเหตุการณ์ใดจะเกิดตามมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ กับเหตุการณ์ หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลกรรม ที่จะตามมาเป็นเช่นไรเป็นความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรม และผลที่เกิดจากพฤติกรรม ความรู้ที่มีมนุษย์เรียนรู้เหล่านี้จะกลายเป็นความเชื่อ ที่มี ผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์
3. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง (Direct Expeience) และเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบ เหตุการณ์ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง การได้รับผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่เนื่องจาก การเรียนรู้ด้วย ประสบการณ์ตรงมีข้อจำกัดอยู่มากเพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปกว่าที่เวลาและ

โอกาสของผู้เรียนจะ อำนวย นอกจากนี้ผลการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ทางสังคมที่แบนดูราเน้น คือ การเรียนรู้แบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยเฉพาะตัวแบบใกล้ชิดได้แก่ พ่อแม่และพฤติกรรมของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการเรียนรู้โดยขบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) ได้แก่ การสังเกต พฤติกรรมและผลรวมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยิน ได้ฟัง คำบอกเล่า การได้อ่าน ข่าวสาร บันทึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับ การกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคตต่อไป

5. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์ มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม และควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับ ความเชื่อ

6. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) ได้แก่ การคิดในเชิงประเมินโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้ นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด และนำไปสู่ การควบคุม ตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

7. ภายหลังการเรียนรู้ มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่า มากกว่าพฤติกรรมที่ถูกลงโทษ หรือมิได้รับรางวัล การเห็นผลกรรมที่ได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์ กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม และเกิดความคาดหวังต่อแรงเสริมที่จะได้รับ ความคาดหวังนี้เองที่ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา นั่นคือมนุษย์จะต้องมีการควบคุมตนเองและประเมินตนเอง นั่นเอง

โดยสรุปตามความเชื่อของแบนดูรา พฤติกรรมของบุคคลทั้งพฤติกรรมต่อตนเอง เป็นผลมา จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ (Cognition) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งแวดล้อม ภายนอก (External environment) โดยมีไข่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่าง เดียว องค์ประกอบทั้ง 3 จะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายได้ในรูปของเหตุและผล พฤติกรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ภายหลังที่ได้ประเมินถึงผลกรรมที่ ได้รับจากการตอบสนองนั้น

แบนดูรา ได้ให้ความสำคัญของการกระทำต่อตนเองว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จะอยู่ ภายใต้การควบคุมตนเอง จากการให้แรงเสริม แก่ตนเองในกระบวนการนี้บุคคลจะมีการตั้งมาตรฐาน ในการกระทำของเขาและจะมีการตอบสนองการกระทำนั้น ในรูปแบบของการให้รางวัล แก่ตนเอง หรือการลงโทษตนเอง การให้รางวัลตนเองนี้เมื่อสามารถกระทำพฤติกรรมได้บรรลุเป้าหมาย จะมีผล ให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถปรับปรุงและคงพฤติกรรมนั้นไว้ต่อไป ในด้านการลงโทษตนเองนั้นทำให้บุคคลสามารถลดความทุกข์ใจจากการทำ

ผิดของตน และช่วย บรรเทาการลงโทษจากภายนอกได้ ตามแนวคิดของแบนดูรา พฤติกรรมต่อตนเองทั้ง 3 ด้าน นับว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากบุคคลใดมีพฤติกรรมต่อตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วย่อม เป็นปัจจัยให้มีการปฏิบัติต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ดีด้วย

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของแบนดูรา เชื่อว่าการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ โดย ผ่านการสังเกต ทำให้เกิดความเชื่อ และนำไปสู่การสร้างแบบแผนให้กับพฤติกรรมของตนเอง โดย บุคคลส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรมใดนั้นเกิดจากการควบคุมตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การควบคุม ตนเอง นั้น คือการรู้จักควบคุมพฤติกรรม

ทฤษฎีของเรคเกส (Reckless) เรคเกส (2533, หน้า 16-17) เชื่อว่าคนเรามีพลังที่ผลักดันจากภายในให้พฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งอาจจะ เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ภายนอกเช่น ความยากจน หรือถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ความขัดแย้ง การเข้ากัน ไม่ได้ การถูกควบคุม การอยู่ในสถานภาพของชนกลุ่มน้อย การถูกกีดกันจากโอกาสที่ตนพึงมีความ กระวนกระวายใจความผิดหวัง ความรู้สึกท้อแท้ ความรู้สึกเป็นปรปักษ์ต่อกัน และความรู้สึกมีปมด้วย เป็นต้นเมื่อคนเราต้องเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยผลักดันทั้งภายในและภายนอกดังกล่าว คนเราก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปทัสถานของสังคม อย่างไรก็ตามเมื่อเผชิญสถานการณ์อย่างเดียวกันบางคนก็มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป แต่บางคนสามารถควบคุม ตนเองได้ อย่างดี และจากการวิจัยเชื่อว่า เด็กดีมีความสามารถในการควบคุมจากภายในตนเองสูง เช่น ความเคารพตนเอง ความสำนึกในความรับผิดชอบของตน แต่เด็กเกรส่วนมากจะมีความสามารถในการควบคุมจากภายในตนเองต่ำ เช่น ไม่มีความเคารพต่อตนเองหรือมีน้อย และมีความรับผิดชอบใน ตนเองน้อยสภาพแวดล้อมภายนอกก็มีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่การแนะนำสั่งสอน จากพ่อแม่ กิจกรรมที่มีประโยชน์และเพื่อนฝูงที่ดี เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้เด็กดีไม่กระทำพฤติกรรม เบี่ยงเบนซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กเกร ผู้มักจะขาดสภาพแวดล้อมที่ดีดังกล่าว ดังนั้นในการควบคุมตนเอง เรคเกส จึงได้วางหลักทฤษฎีดังนี้ 1. การควบคุมจากภายใน เป็นพลังภายในจิตใจของแต่ละคน ซึ่งอาจจะมามาก น้อยต่างกันได้แก่

(1) ความสำนึกที่สามารถยับยั้งควบคุมตนเองได้ (2) ความสำนึกที่ตึงตัง (3) ความเคารพตนเอง (4) มโนธรรมที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี (4) ความอดกลั้นต่อความตึงเครียด (6) ความสามารถในการต่อสู้กับอารมณ์ฝ่ายต่ำ (7) ความสำนึกรับผิดชอบสูง (8) ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย (9) การหาความพึงพอใจอย่างอื่นชดเชย (10) การให้เหตุผลในการถ่วงความเครียด เป็นต้น 2. การควบคุมจากภายนอก เป็นพลังผลักดันให้เกิดการควบคุมตนเองมาจากภายนอก ซึ่งเป็น ปัจจัยทางสังคมที่ควบคุมตัวบุคคลอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ความยึดมั่นในจารีตประเพณี ความคาดหวัง ของ สังคม ภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามปทัสถานของสถาบันและตามเป้าหมายความรับผิดชอบที่ได้รับ มอบหมายโอกาสที่จะได้รับการยอมรับและความสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่

ตนสังกัดอยู่สภาพแวดล้อมดังที่กล่าวมา จะเป็นพลัง และสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในสังคม ซึ่งพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วเป็นพลังและภารกิจที่เกิดจากกระบวนการอบรมบ่มนิสัยทั้งสิ้น สรุปได้ว่าการ ควบคุมจากภายนอกเกิดขึ้นในลักษณะที่เกิดจากความยึดมั่นผูกพันที่จะปฏิบัติตามกรอบปทัสถานของ สังคมและความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่าการควบคุมตนเอง ถ้ามองในแง่ของระดับของความเข้มของอิทธิพลของสิ่งเร้าที่มีต่อ พฤติกรรมของบุคคลนั้น จะเห็นว่าการที่บุคคลควบคุมตนเองได้นั้นจะไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้า ภายนอกเลย หากแต่ว่าสิ่งเร้าภายนอกนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นน้อยมากในทาง กลับกัน ถ้าบุคคลใดมีทักษะในการควบคุมตนเองในระดับที่ต่ำสิ่งเร้าภายนอกย่อมมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของบุคคลนั้นมากนั่นเอง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การป้องกัน เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนภายหลังจากมีข้อมูลชุมชนแล้วซึ่งประกอบด้วยวิธีการขั้นตอน หรือ แนวทางที่ ออกแบบขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถระหว่างบุคคล และกลไกต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและผู้เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการแทรกแซง (L' Abate. 1990: 7) การป้องกันในระดับนี้มี 3 ระดับ คือ 1) การป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) การป้องกันระดับนี้เป็นการดำเนินการก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น โดยประเมินจากสิ่งที่เปราะบางเสี่ยง (Risk factor) ในสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญอยู่ และใช้ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมาช่วยในการดำเนินการ 2) การป้องกันระดับทุติยภูมิ (Secondary prevention) เป็นการแทรกแซงปัญหา ที่ก่อกำเนิดเมื่อปัญหาได้ส่งผลกระทบต่อประชากรในชุมชน ซึ่งอาจกระทำในกลุ่มที่เผชิญกับปัญหาเฉพาะ และ 3) การป้องกันในระดับตติยภูมิ (Tertiary prevention) ซึ่งจะเจาะจงลงไปในบุคคลที่เผชิญปัญหา เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Zax; &Specter. 1974: 42) ส่วนใหญ่เมื่อชุมชนหรือบุคคลเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหา จะต้องแทรกแซงตั้งแต่ในระดับ ปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยระดับปฐมภูมิ สามารถกระทำ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับ บุคคลให้สามารถเผชิญกับปัญหาได้ โดยการให้กลุ่มสนับสนุนการเพิ่มพลังอำนาจ และการให้บุคคลเห็นคุณค่าส่วนในระดับทุติยภูมิ สามารถใช้ระบบการช่วยเหลือจากกลุ่มหรือจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเป็นการเฉพาะ (L' Abate. 1990: 89) ตามหลัก การนี้ ถือเป็นการจัดการด้านสุขภาพจิตใจในชุมชน (Community mental health) โดยอาศัยหลักการทางจิตวิทยาเพื่อลดความเครียดและเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคคล เป็นต้น (Gibbs; Lachenmeyer; & Sigal. 1980) การป้องกัน ปัญหาในชุมชน สามารถกระทำได้ด้วยโปรแกรมการแทรกแซงในหลายลักษณะ ซึ่ง เมเดรอส (Mederos. 1999: 140-141) ได้กล่าวถึงผลการจัดกิจกรรมแทรกแซงในชุมชนที่มีลักษณะผสมผสานจนเกิดความเหมาะสมในพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลคือ

- 1) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น มาจากการดำเนินการในระยะเวลาอันยาวนานจะมาจากความแตกต่างของโปรแกรมที่แทรกแซง แล้วสามารถพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม
- 2) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากการดำเนินการในระยะเวลาอันยาวนาน จะทำให้รู้ถึงสิ่งที่ควรเน้นหรือลักษณะของการร่วมมือของชุมชนในการจัดการกับปัญหา
- 3) ทำให้ทราบถึงการวัดและประเมินเพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุดในแต่ละระดับ
- 4) ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของเวลา ข้อมูลข่าวสาร หรือข้อจำกัดในเรื่องสิทธิของผู้เสียหาย

การป้องกันปัญหาในชุมชนจึงเป็นวิธีการที่มีหลายระดับ และใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันปัญหาในชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก การป้องกันปัญหาในชุมชนด้วยการเพิ่มพลังอำนาจ

ความหมายของการเพิ่มพลังอำนาจ

เลวิส และคนอื่นๆ (Lewis; et al. 1998: 10) ได้กล่าวถึง การเพิ่มพลังอำนาจ (Empowerment) ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคล องค์กร หรือกลุ่มได้รับพลังจากบริบทที่เกี่ยวข้อง ทั้งการพัฒนาทางด้านทักษะ การได้รับบทเรียน รวมทั้งการได้รับการฝึกหัด จากที่นอกเหนือจากเขา เคยได้รับจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดพลังขึ้น ซึ่งองค์การยูเนสโก (UNESCO. 1998: 12-13) ได้ระบุไว้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจ ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในและความเชื่อมั่นในการกล้าที่จะใช้ชีวิตอย่างมีทางเลือก รวมทั้งมีความสามารถในการอันที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางสังคมที่จะมีผลต่อชีวิต และ วรพจน์ รัก ธรรม (2547: 29) ได้กล่าวไว้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจนี้ มัก เกิดขึ้น ในองค์กร ที่ดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยตัวเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และในระยะหลังการเพิ่มพลังอำนาจมีอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมไทย เพราะเป็นการให้อำนาจแก่บุคคลเพื่อพัฒนาทั้งความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์

จึงกล่าวได้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจ สามารถกระทำได้กับ ทั้งบุคคล กลุ่มหรือองค์กร โดยการสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่น ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเข้มแข็งหรือว่าใช้ชีวิตอย่างมีทางเลือกได้นั่นเอง

การเพิ่มพลังอำนาจให้กับบุคคลและชุมชน

การเพิ่มพลังอำนาจ สามารถกระทำได้ในระดับชุมชนที่เผชิญกับปัญหา (โสภณ อ่อนโอภาส. 2540: 16) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนและส่งเสริมคุณภาพของประชาชน ได้ด้วยหลักการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน (พรทิพย์ โภคยอุดม. 2547: 39) การเพิ่มพลังอำนาจนี้สามารถกระทำได้ในเชิงป้องกัน ปัญหาด้วยหลักการเชิงจิตวิทยา ทั้งนี้ แรพพอร์ท(Rappaport. 1981) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติการจิตวิทยาในชุมชนเกี่ยวกับการเพิ่มพลังอำนาจไว้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจ ถือเป็นการฝึกสิ่งต่าง ๆ เข้าไปในตัวบุคคล ประกอบด้วยสิ่งที่ เป็น ความเข

มแข็งและสมรรถนะ (Strength and competencies) ระบบการช่วยเหลือตามธรรมชาติ (Natural helping system) และการกระทำเชิงรุก (Proactive behavior) ตอนนโยบายและการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ เมื่อนำเอาวิธีการเพิ่มพลังอำนาจมาไว้ในชุมชน จึงถือเป็นกระบวนการพัฒนาความชำนาญและศักยภาพของบุคคล ในลักษณะของการร่วมกันกระทำการต่าง ๆ (Participatory competence) นั่นเอง ทั้งนี้ การจะเพิ่มพลังอำนาจให้กับ ชุมชน สามารถกระทำได้โดยการยึดใน 3 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาความคิดความเข้าใจในด้านบวก การพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และการพัฒนาความชำนาญ โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาบุคคลในชุมชนเพื่อลดข้อจำกัดของบุคคล ลดความเครียดที่เกิดขึ้น และลดความกดดันจากสภาพแวดล้อมที่เผชิญหรือเกี่ยวข้องอยู่ได้

ในชุมชนที่มีปัญหาเผชิญกับสถานการณ์ เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้ การเพิ่มพลังอำนาจให้กับบุคคลในชุมชน จะเป็นการแทรกแซงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหที่ชุมชนเผชิญ ซึ่งหากเป็นการแทรกแซงในเชิงจิตวิทยาของชุมชนระดับใหญ่ (Greater community) แล้ว การแทรกแซงอาจกระทำในหลายระดับ ทั้งการป้องกันปัญหา (Primary prevention) และการแทรกแซงเพื่อลดปัญหา (Secondary prevention) ที่เกิดขึ้นแล้วในชุมชน (Zax; & Specter. 1974) ความเข้มแข็งของพลังอำนาจนี้ จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายในกิจกรรมชุมชน การสื่อสารในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการกับความขัดแย้ง และการเรียนรู้ในปัญหาและการแก้ไขปัญห (ศรีปริญา ธูประจาง. 2548: 32) ทั้งนี้ สำหรับประเด็นที่สามารถกระทำเพื่อป้องกันหรือแทรกแซงปัญหาในชุมชน เพื่อที่จะเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชนในรูปแบบของโครงการหรือกิจกรรมนั้น สุรพล พยอมแย้ม (2545: 114) ได้สรุปประเด็นไว้ดังนี้

1) การเพิ่มด้านการคิดการเข้าใจ (Cognitive aspect) การจัดกิจกรรมในด้านนี้ อาจเริ่มจากการให้ความรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป การป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น การตระหนักและการรับรู้ในปัญหา การวิเคราะห์คาดการณ์สิ่งต่าง ๆ และอาจรวมถึงการจัดการกับความเครียด การเพิ่มความคิดความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้กระทำได้ตลอดเวลา เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2) เพิ่มด้านความรู้สึกและความคิดเห็น (Affective aspect) ในด้านนี้อาจเริ่มด้วยการเปลี่ยนทัศนคติที่เหมาะสม การสร้างค่านิยมที่มีคุณค่ากับชุมชน การสร้างความหวังที่ดีกับชีวิตหรือการให้มองโลกในแง่ดี

3) การเพิ่มทักษะทางพฤติกรรมต่างๆ (Behavioral skill aspect) เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญในการเรียนรู้สิ่งใหม่ และการปฏิบัติตนในสังคมหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะเปลี่ยนไปตามช่วงเวลาและการพัฒนาการของแต่ละบุคคล

4) การเพิ่มด้านอื่น ๆ เป็นการพิจารณาเลือกจัดทำตามความพร้อมของผู้ปฏิบัติการแต่ละคนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงกล่าวได้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งใน

การพัฒนาและส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามารถที่จะเผชิญกับสิ่งที่มาคุกคาม หรือสามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ทั้งนี้เพิ่มพลังอำนาจในระดับชุมชน สามารถกระทำได้ในรูปแบบของกิจกรรมการแทรกแซงเพื่อพัฒนาบุคคลในชุมชนทั้งด้านความคิดความเข้าใจ ความรู้สึกและความคิดเห็น รวมทั้งด้านทักษะและพฤติกรรมต่าง ๆ

การเพิ่มพลังอำนาจเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มอำนาจเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชน เป็นแนวคิดใหม่ที่เปลี่ยนแปลงความเข้าใจระหว่างเรื่องส่วนตัวกับส่วนรวมในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดย เคลลี (Kelly. 2004: 45) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติไว้ว่า จะต้องมีส่วนที่เกี่ยวข้องคือรัฐ ชุมชน และครอบครัว รวมมือในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจใน 2 ลักษณะ คือ 1) การเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้ถูกระงับโดยตรง และ 2) การเพิ่มพลังอำนาจกับ ชุมชน การเพิ่มพลังอำนาจเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนนี้ เฮอร์เชนสัน, พาวเวอร์ และวาลโด (Hershenson; Power; & Waldo. 1996: 45-57) ได้เคยปฏิบัติในสหรัฐอเมริกา โดยนำวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหในระดับชุมชนเชิงจิตวิทยาในรูปแบบของโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ในลักษณะของการถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อให้ปรับเปลี่ยนนิสัย รวมทั้งการใช้บริการจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำงานและอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มพลังอำนาจอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามการเพิ่มพลังอำนาจจะได้ผลอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อมีกลไกที่เอื้อให้สามารถกระทำได้ คือ ในภาครัฐ(State) ต้องมีกฎหมาย มีรัฐบาลสวนทองถิ่น มีตำรวจและกระบวนการยุติธรรม และมีฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ในขณะที่ฝ่ายชุมชน จะต้องมืองครเคลื่อนไหวทางสังคมที่สนใจในปัญหานี้ มีการสนับสนุนจากภาครัฐกิจ และสังคมโรงเรียนมหาวิทยาลัยองค์กรทางศาสนา องค์กรการกุศลองค์กรสาธารณสุข และช่องทางสื่อสารในชุมชน ในขณะที่ครอบครัว ต้องมีการเปิดเผยและทราบถึงความสัมพันธ์ (Kelly. 2004: 37) ในประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสังคมและบริบททางโครงสร้างที่ทำให้เอื้อต่อการเกิดความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นของโลก (Manderson; & Benneet. 2003) โดยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวหนึ่งๆจะมี ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความเครียดจากเหตุการณ์ในชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้การป้องกันแก้ไขปัญหามีสามารถทำได้ในเชิงจิตวิทยา (Gibbs; Lachenmeyer; & Sigal. 1980: 185) ซึ่งลักษณะการกระทำในเชิงการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ ลูวิส และคณะ (Lewis; et al. 1998: 49) ได้กล่าวไว้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจในเชิงจิตวิทยาโดยการให้ความรู้เชิงป้องกัน (Preventive educational strategies) กับ บุคคลและชุมชนนั้นสามารถทำได้ โดยตรง คือ 1) การมีกิจกรรมที่จัดการกับความเครียด (Stress management) วิธีการนี้สามารถทำได้ทั้งพัฒนาในสิ่งที่อยู่ภายใน

ตัวบุคคลการช่วยเหลือเรื่องทักษะที่จะเรียนรู้ทางเลือกต่าง ๆ การเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิต และส่งเสริมให้เขาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ทำให้เขาหลุดไปจากสภาพของความเครียด 2) การส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion) วิธีการนี้สามารถดำเนินการได้โดยการให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพของคนในกลุ่มเสี่ยงในชุมชน และ 3) การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะชีวิต (Life skills training) วิธีการนี้เป็นการดำเนินการกิจกรรมโดยจัดการอบรมเพื่อแทรกแซงโดยตรงให้บุคคลมีความสามารถที่จะใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีดังต่อไปนี้

การป้องกันความรุนแรงในกลุ่มเด็ก

การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในกลุ่มเด็กโดยการแทรกแซงจะพิจารณาถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่เด็กนั้น อาศัยอยู่ รวมทั้งระดับของปัญหา ขอบเขตของการดำเนินการและผลที่เกิดขึ้น จากนั้นสามารถดำเนินการโดยประเมินสภาพปัญหาที่เด็ก ถูกกระทำรุนแรงหรือ ละทิ้งทำการสืบสวนและให้การช่วยเหลือโดยเริ่ม กระทำจากสภาพแวดล้อมรอบข้าง ทำการอบรมกลุ่มที่ทำงานอย่างถูกต้องให้มีความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กและให้การช่วยเหลือเด็กโดยคำนึงถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีวิธีการคือ (Malley-Morrison.2004: 221-228)

1) การป้องกันในระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) จะเน้นการให้ความรู้กับเด็กให้ตระหนักถึงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเอง สอนให้เด็กได้ระมัดระวังตนเองถึงโอกาสที่จะถูกกระทำรุนแรงในแต่ละสถานการณ์ สอนให้เด็กรู้ว่าในบางเหตุการณ์ไม่ควรจะเก็บแค้นใจคนเดียวเมื่อตนเองรู้สึกถูกคุกคามด้วยกิริยาที่ไม่เหมาะสม โดยการปรึกษาญาติผู้ใหญ่ที่ไวใจ เป็นต้น

2) การป้องกันในระดับทุติยภูมิ (Secondary prevention) จะเน้นในกรณีที่เด็กมีความเสี่ยงสูงขึ้นจากขั้นแรก ซึ่งจะมุ่งไปที่ครอบครัวเป็นสำคัญ โดยแทรกแซงไปที่ผู้ดูแล (Parent) ให้มีทักษะในการดูแลเด็ก การชี้ให้ครอบครัวเห็นถึงการลดความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรง การมีทักษะในการให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง การให้สังคมรวมสนับสนุน และการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแล

3) การป้องกันในระดับตติยภูมิ (Tertiary prevention) จะเน้นการป้องกันไม่ให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีกครั้ง เป็นการป้องกันปัญหาที่จะไม่ให้เกิดขึ้นครั้งแรกถูกกระทำซ้ำ หรือยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นอยู่ โดยการจัดโปรแกรมให้ความช่วยเหลือ

การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระดับชุมชนจะต้องเข้าใจในปรากฏการณ์ความรุนแรง โดยเปลี่ยนแปลงความเชื่อพื้นฐานของผู้กระทำอย่างระมัดระวัง เช่น การให้เขาพบปะสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีคิด ก่อนจะพิจารณาถึงกิจกรรมที่เป็นไปได้เช่น การพัฒนาทักษะต่างๆ ทั้งนี้จะต้องสร้างจิตสำนึกของชุมชน และให้สมาชิกในชุมชนมีบทบาทในการดูแล (Iglehart; & Becerra. 1995: 230) การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในกลุ่มเด็กเป็นเรื่องละเอียดอ่อน วิธีการป้องกันอย่างหนึ่งคือการให้คำปรึกษา โดยมีวิธีการคือ ต้องดูบริบทของเด็กที่ถูกกระทำอย่างเข้าใจ แล้วพิจารณาปัจจัยที่เกิดปัญหา เช่น บุคลิกภาพ หรือสภาพสังคม เป็นต้น จากนั้นทำความเข้าใจกับประสบ

การณการถูกระทำ ความรุนแรง และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เด็กเผชิญอยู่ โดยค้นหา ประสบการณ์จริง ไม่ใช่การปรุงแต่ง ก่อนที่จะแปลความหมายของการถูกระทำเทียบเคียงกับ การศึกษาบริบทหรือสภาพแวดล้อมของเด็กที่ถูกกระทำ แล้วให้คำปรึกษาหรือให้การช่วยเหลือ (Draucker. 2000) การปฏิบัติกับเด็กนี้จะต้องคำนึงถึงครอบครัวของเด็กที่ถูกกระทำด้วยโดยปกติเด็ก จะมีสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน เช่น การเป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวที่อยู่กับญาติพี่น้องหลายคน หรืออยู่ตามลำพัง ซึ่งสภาพครอบครัวที่แตกต่างกันจะทำให้สาเหตุของการกระทำรุนแรงต่อเด็กไม่ เหมือนกัน ดังนั้น การช่วยเหลือให้คำปรึกษาใดๆ ในขั้นตอนการค้นหาประสบการณ์ของเด็กจะต้อง คำนึงประสบการณ์ในสิ่งเหล่านี้ด้วย เช่น ความรู้สึกโดดเดี่ยว ความภาคภูมิใจในตนเอง ความขัดแย้ง กับญาติความวิตกกังวลซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะทำให้การช่วยเหลือทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น (Goldenberg. 1998: 129-133) ซึ่งการมองเห็นประสบการณ์ของเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงนั้น การช่วยเหลือยังสามารถ กระทำได้ด้วยการแทรกแซงจากชุมชนภายนอกครอบครัว เช่น จากญาติ โดยสังเกตพฤติกรรมความ กลัวและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กแล้วใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าช่วยรวมทั้งการให้คำปรึกษา เด็ก การให้ความรู้ในการเลี้ยงดูแกพ่อกแม่ของหน่วยงาน รวมทั้งการนำบุคคลอื่นที่ใกล้ชิด (Osofsky. 1998: 98-106)

กล่าวได้ว่า การป้องกันปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเด็กในระดับชุมชน สามารถกระทำได้ทั้งใน ระดับที่ยังไม่เกิดปัญหา แต่มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิด ปัญหา รวมทั้งเมื่อมีปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น กับ เด็ก แล้วก็สามารถแทรกแซงเพื่อลด ความรุนแรงของปัญหาหรือให้การช่วยเหลือได้ อย่างไรก็ตามการที่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมี ความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ดังนั้นการจะตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อปัญหาจึงต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และเลือกโปรแกรมการแทรกแซงที่เหมาะสม โดยการแทรกแซงด้วยโปรแกรมจาก ภายนอกต้องพิจารณาถึงบริบทที่เกี่ยวข้องด้วย

การป้องกันการทำรุนแรงระหว่างสามีภรรยา

สำหรับความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างสามีและภรรยา ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะกระทำรุนแรงต่อ ภรรยา โดยมีสาเหตุมาจากค่านิยม การมีกำลัง และการมีอำนาจ (Milner. 2001: 28) การป้องกัน ในระดับชุมชนสามารถทำได้ด้วยการใช้หลัก การโปรแกรมแทรกแซงการกระทำรุนแรง (Batterer intervention program) มีความมุ่งหมายหนึ่งคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสในชุมชน โดยมีจุดเน้นคือ

- 1) การจัด โปรแกรมแทรกแซงเพื่อป้องกัน ในระดับปฐมภูมิ ภาระงานเบื้องต้น ของ โปรแกรมคือ การพัฒนากลุ่มให้คำปรึกษาเพื่อให้ความรู้แก่ ผู้ชายและช่วยผู้ชายให้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในทางที่เหมาะสม โดยมุ่งไปที่การรู้จักควบคุมการกระทำที่นำไปสู่ความรุนแรงโดยกำหนด กรอบการกระทำคือ การพิจารณาระบบความเชื่อที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดการกระทำ ความรุนแรง

ระหว่างสามภรรยา จากนั้นอาจสร้างความตระหนักถึงผลที่เกิดจากความรุนแรง รวมทั้งสอนและให้กลวิธีที่เป็นทางเลือกในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเอง และต้องรักษาความเกี่ยวข้องกับฝ่ายที่ถูกกระทำรุนแรง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง (Mederos. 1999: 130) บทบาทของผู้กระทำรุนแรง และมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำโดยกำหนดทางเลือกและบทบาทของกลุ่มคือการเสนอทางเลือก และติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การนำโปรแกรมนี้มาใช้ในชุมชนที่เพิ่งแต่งงาน ก็เป็นวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่อาจจะเกิดขึ้นได้

2) การแทรกแซงปัญหาในระดับทุติยภูมิขึ้นไปที่การจัดการเพื่อยุติปัญหาการกระทำรุนแรงระหว่างสามภรรยา โดยมีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง การแทรกแซงในลักษณะนี้จะอาศัยคนในชุมชนเป็นตัวแทน (Agency) เข้ามายุติปัญหา หรือมุ่งเยียวยารักษาเมื่อความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว มีลักษณะที่สำคัญคือการเข้าแทรกแซงอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีการกระทำรุนแรง โดยมีการ เตรียมการและสนับสนุนผู้ถูกกระทำอย่างเหมาะสมกับความต้องการที่แท้จริง มีการอธิบายถึงความจำเป็นในการเข้าไปจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ มีการสร้างตัวแทนอย่างเป็นทางการสำหรับการเชื่อมต่อกับครอบครัวที่มีการกระทำรุนแรงโดยตรง และสร้างระบบติดตามและประเมินการยอมรับตัวแทน รวมทั้งต้องประเมินผลการเข้าไปแทรกแซง บนพื้นฐานที่ว่า การแทรกแซงดำเนินไปเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ถูกกระทำ (Balzer. 1999: 240) การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ อาศัยคนกลางในชุมชนเข้ามาไกล่เกลี่ยหรือช่วยเหลือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้น และติดตามเฝ้าระวังในลักษณะประเมินผลสำหรับกลวิธีในการจัดการความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความรุนแรงระหว่างสามภรรยา กระทำได้โดยการ พัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล การฝึกควบคุมอารมณ์ การพัฒนาทักษะทางความคิดเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ (Lloyd. 1999: 92) และหากยกระดับไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบสังคมสงเคราะห์ที่มีหน่วยงานภายนอกชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง การป้องกันแก้ไขยังกระทำกว้างขวางขึ้น ทั้งในด้านการให้การศึกษากลุ่มที่มี การศึกษา การสร้าง ความภาคภูมิใจในตนเอง ด้วยการมีความสามารถทางด้านการเงิน การเยียวยาความเจ็บปวดจากการถูกกระทำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสร้างงานและอาชีพ (Brandwein. 1999: 149) นอกจากนั้น การนำบทบาทชุมชนมาป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงระหว่างสามภรรยานี้ โดมวิธีการในการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชนในด้านบวกเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิง ซึ่ง ไวทซ์แมน (Whitzman. 2006: 25) ได้ระบุถึงรูปแบบที่ควรกระทำคือ การพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างความไม่ปลอดภัยอันเป็นความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับกับความด้อยกว่าในด้านเพศในแต่ละกรณี เพื่อดูถึงสาเหตุความถดถอยของพลังและสมรรถนะ จากนั้นพณพู่ผู้หญิงให้หลุดพ้นจากความกลัวโดยการเรียนรู้ประสบการณ์จากคนอื่นในชุมชน โดยการให้ความสำคัญกับผู้ชายและชุมชนในการจัดการกับปัญหาที่ผู้หญิงเผชิญอยู่ ซึ่งกลวิธีที่นำมาใช้คือการเตรียมการสนับสนุนจากหลายฝ่าย การรับฟังปัญหาที่ผู้ถูกกระทำรุนแรงเผชิญ และการเรียนรู้ประสบการณ์จากคนอื่นในชุมชน ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนแต่ละกลุ่ม และได้นำเสนอกลวิธี

กว้าง ๆ สำหรับการแทรกแซงปัญหาคือการให้ชุมชนได้ช่วยให้ผู้หญิงมีพลังอำนาจในการตัดสินใจและใช้ชีวิต ซึ่งมีกลวิธีคือ

1) สร้างความไว้วางใจและให้การสนับสนุนด้านอารมณ์เพื่อให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำได้เปิดเผยความกลัวและสิ่งที่เผชิญ

2) สนับสนุนและสร้างความผูกพันด้วยการสร้างสัมพันธภาพและการเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม

3) ให้การพึ่งพาอาศัยชั่วคราว ให้เรียนรู้ทักษะชีวิตใหม่ ๆ ให้การอบรมงานหรืออาชีพ ซึ่งกลวิธีดังกล่าวเป็นกลไกในการสนับสนุนทางดานเศรษฐกิจและความเป็นอิสระในสังคม อันจะลดความกลัวและหลีกเลี่ยงจากการถูก กระทำรุนแรงลงไปได้ สำหรับการศึกษานี้ในชุมชนที่มีคนอพยพ (Immigrant) เข้ามาจากหลายแหล่งจนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น แพทเทิน (Patten. 2007: 544-545) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภรรยาของคนต่างถิ่น ที่อพยพเข้ามาในอเมริกา ซึ่งการที่ผู้หญิงกวาร้อยละ 21.1 เคยได้รับความรุนแรงในครอบครัวนั้น พบว่าความรุนแรงมักเกิดกับครอบครัวอพยพถึงร้อยละ 62 โดยพบว่าสิ่งที่เป็นประเด็นปัญหาสำหรับการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานทางวัฒนธรรมและอุปสรรคทางภาษา หรือการติดต่อสื่อสารกับชุมชน ดังนั้นการป้องกันแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวที่จะเกิดขึ้นกับคนที่เพิ่งเข้ามาในชุมชนคือการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรมและความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย รวมทั้งการสร้างกิจกรรมการ สื่อสาร เป็นต้น

การป้องกันและแก้ไขความรุนแรงในผู้สูงอายุ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปในชุมชน ทั้งเรื่องการทำร้ายร่างกาย การบีบคั้นอารมณ์ด้วยคำพูดหรือ การทำให้อึดอัดใจรวมทั้งการบีบบังคับเรื่องการเงิน หากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถ (Whittaker. 1996: 149) หรือไม่ก็เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ อันเกิดจากการอยู่ตามลำพัง ความพิการหรือไร้ความสามารถ หรือการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสมาชิกในครอบครัว จนเกิดการกระทำรุนแรงทางอารมณ์ขึ้นจากครอบครัว ซึ่งสามารถป้องกันได้ด้วยความช่วยเหลือ อสสถาบันทางสังคมที่ก่อตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะได้ (National Committee the Prevention of Elder Abuse. 2008: Online) สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น สามารถกระทำได้ โดยการใช้กลไกทางสังคมของชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในรูปแบบของความห่วงจากชุมชน (Community care) ต่อผู้สูงอายุที่ไร้ความสามารถที่ถูกกระทำรุนแรงซึ่งมีความเสี่ยงมากในผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิง เช่น การก่อตั้งสมาชิกชมรม และกำหนดบทบาทความหวังโยบุคคลอื่น รวมกัน (Milner.2001: 151) สิ่งที่ต้องให้ความสนใจกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกกระทำรุนแรงที่เป็นผู้สูงอายุกับครอบครัวที่เป็นอันตราย (Abusive families) และปัญหาความสัมพันธ์ (Whittaker. 1996: 153) และการสร้างสายใยความผูกพันในครอบครัว

มักเป็นวิธีการป้องกันการกระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุ อย่างดีที่สุด ที่ชุมชนสามารถกระทำได้ (Milner. 2001: 164) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ชุมชนสามารถกระทำได้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ นั้น โวลฟ (Woolf. 2007: 215- 231) ได้จำแนกการป้องกันและแก้ไขปญหาสรุปได้ดังนี้

1) การป้องกันระดับปฐมภูมิ เป็นขั้นของการป้องกันปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวไม่ให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ การกระทำเพื่อป้องกัน มี 3 ระดับ คือ

(1) การป้องกันระดับบุคคล เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุควรดำเนินการด้วยตัวเองเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงจากครอบครัวที่ตนเองอาศัยอยู่ คือ การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเครือขายกับเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคมและชุมชนอย่างสม่ำเสมอผู้สูงอายุมีการจัดการมรดกอย่างเรียบร้อยตามกฎหมาย และสร้างหลักประกันให้กับตนเองด้วยการสะสมเงินฝากธนาคารเพื่อใช้จ่าย หลีกเลี้ยงที่จะอาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมความรุนแรง และไม่หลีกหนีไปอยู่โดดเดี่ยวทางไกลชุมชน เป็นต้น

(2) การป้องกันระดับครอบครัว เป็นสิ่งคนในครอบครัวจะต้องคำนึงถึงและดำเนินการ ได้แก่ การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว มีบุคคลภายในครอบครัวที่สามารถจัดความขัดแย้งได้ คำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุและวางแผนดูแลผู้สูง อายุบนความต้องการของผู้สูงอายุเอง หลีกเลี้ยงที่จะนำปญหาภาระงานเข้ามาเป็นปญหาภายในครอบครัวอย่ารื้อพินปญหาในอดีตมากลាយ้อนบอย ๆ รวมทั้งไม่ควรจะละเมิดความเป็นอิสระหรือความเป็นส่วนตัวในผู้สูงอายุ

(3) การป้องกันระดับชุมชน สิ่งที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปญหา มีการดำเนินการคือ การพัฒนาหนทางที่จะช่วยเหลือครอบครัวที่เป็นปญหา โดยการร่วมมือของชุมชนเป็นกลุ่มหรือเครือขายแล้วมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำรุนแรงในชุมชน และอาศัยทรัพยากรในชุมชน เช่น การจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุ การเฝ้าระวัง (Gatekeeper) และให้ ความช่วยเหลือในเหตุการณ์เฉพาะหน้า และรณรงค์สร้างการยอมรับจากชุมชนว่าความรุนแรงในผู้สูงอายุเป็นอาชญากรรม (Crimes) ที่ชุมชนต้องตื่นตัว เป็นต้น

2) การป้องกันในระดับทุติยภูมิขึ้นไป เป็น ขั้นของการเข้าไปแทรกแซง ซึ่งชุมชนเห็นว่ามีคาความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งจะต้องประสานหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือโดยตรง หากฉุกเฉินอาจใช้มาตรการทางกฎหมายของผู้รับผิดชอบในท้องถิ่น ทั้งนี้การช่วยเหลือดูแลควรกระทำในระยะยาว (Long term care) โดยเริ่มการช่วยเหลืออย่างไม่ เป็น ทางการจากชุมชนไปจนถึงการช่วยเหลือเต็มรูปแบบจากหน่วยงานภายนอก

นอกจากนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัวของผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามาดำเนินการ ตามหลักการป้องกันปญหาโดยการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชนนั้นยังสามารถดำเนินการได้ดังนี้ (State Government of Victoria. 2005: 31-41)

1) สร้างความตระหนัก ให้กับ ชุมชน (Community awareness) การสร้างความตระหนักกระทำโดยกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร (Information) ด้วยเทคนิคและวิธีการในการจัดการกับ ปัญหาของชุมชน ในรูปแบบการโฆษณาทางสังคม (Social advertising) เพื่อให้เกิดข้อมูลในการตัดสินใจและมีแนวคิดที่จะกระทำเพื่อป้องกันและยุติความรุนแรง

2) สร้างความปลอดภัย และความไว้วางใจในชุมชน (Supporting safe, Confident and age-friendly community) การสร้างความปลอดภัยและความไว้วางใจเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรง โดยชุมชนจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี (Well-connected) ระหว่าง ผู้นำชุมชน หน่วยงานย่อยต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งภาคธุรกิจ และองค์กรศาสนา เพื่อมาทำงานร่วมกัน

3) พัฒนาความรู้และศักยภาพ (Building professional knowledge and capability) เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะให้กับกลุ่มดูแลสุขภาพในชุมชน ให้สามารถแนะนำและให้บริการชุมชนในกรณีที่มีความรุนแรงในผู้สูงอายุ ในด้านการป้องกันตนเองและการสร้างศักยภาพกับผู้สูงอายุ

4) เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ (Improving the effectiveness of service responses) เป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของผู้มีส่วนร่วมและขยายเครือข่ายการให้บริการโดยผสมผสานผู้ทำงานหลาย ๆ ฝ่าย และให้ปฏิบัติในระยะยาวมากขึ้น

5) เตรียมการสนับสนุน และให้ข้อมูลข่าวสารในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือ (Providing support and information) เป็นการเตรียมการและดำเนินการเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุในรูปกิจกรรมการปฏิบัติ เมื่อผู้สูงอายุร้องขอ

ทั้งนี้ การเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชนดังที่กล่าวข้างต้น ถือเป็นการป้องกันปัญหาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น หลัก ซึ่งผลที่เกิด (Outcomes) คือการที่ชุมชนตระหนัก และเข้าใจในปัญหาความรุนแรงในผู้สูงอายุ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว ในขณะที่ผู้สูงอายุและครอบครัวก็มีความเชื่อใจ (Confidence) ในสิ่งที่ชุมชนกระทำ โดยเฉพาะการได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารจะเป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุในด้านการตัดสินใจและการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว ในขณะที่หน่วยงานผู้ปฏิบัติหรือแทรกแซงในชุมชน (Staff delivering community) ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มดูแลสุขภาพในชุมชน จะมีทักษะในการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือ และรู้ขอบข่ายการช่วยเหลือในชุมชนท้องถิ่นของตน (State Government of Victoria. 2007: 4-5)

สรุปจากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาในระดับชุมชนสามารถกระทำใน 3 ระดับ คือ ระดับปฐมภูมิ คือการป้องกันก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ระดับทุติยภูมิ

คือการเข้าไปแทรกแซงปัญหาเมื่อครอบครัวในชุมชนเผชิญปัญหาแล้ว และระดับตติยภูมิ คือการเจาะจงลงไปในบุคคลที่เผชิญปัญหา ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตในชุมชนการป้องกันปัญหา สามารถกระทำโดยไขหลัก การเพิ่มพลังอำนาจให้กับ ชุมชนและบุคคล ซึ่งเป็นวิธีที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งและสมรรถภาพให้กับบุคคล จนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนได้ การดำเนินการคือสร้างและพัฒนากิจกรรมจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อทำ การแทรกแซงปัญหาที่เกิดขึ้น และการเพิ่มพลัง อำนาจนี้ สามารถดำเนินการทั้งในภาพรวมของทั้งชุมชน และการจำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สมรส และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการศึกษาวิจัย จึงสามารถเลือกระดับการป้องกันปัญหาและวิธีการเพิ่มพลังอำนาจให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายการเฉพาะ เพื่อให้การป้องกันปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชนสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุดคือจะต้องแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนให้เขามารวมดำเนินการด้วยวิธีการป้องกันปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวในระดับชุมชนดังที่กล่าวมาในช่วงต้นนั้น สามารถนำมากำหนดวิธีการเพื่อป้องกันปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามเป้าหมายของการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

วิธีการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกัน

เนื่องจากการป้องกันปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว จะต้องทราบถึงปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการป้องกันปัญหา ซึ่งจะต้องศึกษาชุมชนอย่างเป็นระบบก่อนในเบื้องต้น การศึกษาชุมชนอย่างเป็นระบบ หมายถึง การนำกรอบแนวคิดที่เป็นกระบวนการอย่างมีระบบมาใช้ในการศึกษาชุมชนโดยเน้น การประเมิน บริบทของชุมชนเพื่อทราบปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การป้องกันและไขปัญหาในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

การศึกษาชุมชนด้วยทฤษฎีระบบ (Kuhn, 1974)

คุห์น (Kuhn, 1974) ได้นำทฤษฎีระบบ (System theory) มาอธิบายถึงรูปแบบการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมที่ก่อให้เกิดเป็นระบบในทางสังคมและมีมิติในเชิงวัฒนธรรม ที่เกิดวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ต่อเนื่องไปอีก โดยวัฒนธรรมนี้ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบในสังคมดังนั้นการวิเคราะห์สังคมใดๆ จะต้องพิจารณาถึงการติดต่อสื่อสาร และรูปแบบการเรียนรู้ของคนในสังคมของคนแต่ละกลุ่มในสังคม ลิตเติลจอย (Littlejoin, 2008: Online) ได้กล่าวว่า ในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและกลุ่มในสังคม ตามหลัก การทฤษฎีระบบ จะต้องมองทุกอย่างเป็นอย่างองค์รวม และพิจารณาปัจจัยนำเข้า กระบวนการส่งผ่าน และผลิตผลที่ได้ รวมทั้งผลสะท้อนกลับ การใช้ทฤษฎีระบบในการศึกษาวิเคราะห์หน่วยทางสังคม (Social units) จะเป็นการศึกษาส่วนประกอบต่างๆ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบนั้นกับสิ่งแวดล้อม ดังมีรูปแบบเบื้องต้น

วิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จากการแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวระดับชุมชนดังที่ได้กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าการป้องกันสามารถกระทำได้ด้วยการแทรกแซงในหลายลักษณะตามแนวคิดเรื่องการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชนและบุคคลเพื่อจัดการกับปัญหา ภายหลังจากทราบถึงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยง และปัจจัยเชิงป้องกันที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในชุมชนด้วยการเพิ่มพลังอำนาจดังนี้

การเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนสามารถกระทำดังต่อไปนี้

1) การรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจ

การรณรงค์ (Campaign) เป็น กลวิธีหนึ่งในการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ด้วยวิธีการสื่อสารกับประชาชนในชุมชนอย่างเป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดความตื่นตัวต่อปัญหา สำหรับรูปแบบของการรณรงค์ในชุมชนนั้น ปานหทัย ตันติเตชา (2546:11) ได้กล่าวถึงรูปแบบเพื่อใช้รณรงค์ในชุมชนไว้ดังนี้

การรณรงค์นี้เป็นรูปแบบการสื่อสารอย่างหนึ่ง ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการที่ส่งข่าวสารไปให้ผู้รับเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง (ศิริชัย ศิริกายะ; และ กาญจนา แก้วเทพ. 2531: 288) การรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจจะต้องคำนึงถึงความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความกลมกลืน ต่อสภาพแวดล้อม (Context) เนื้อหาสาระ (Content) ความสม่ำเสมอ (Continuity and consistency) ช่องทางข่าวสาร (Channels) ชีตความสามารถของผู้รับ (Capability of audience) และความชัดเจนของสารที่จะสื่อ (Clarity) (ดุขฎิ สีนเจิมศิริ. 2542: 9) ซึ่งผู้รับข่าวสารจะเกิดความรู้ (Knowledge) จากการรณรงค์โดยสื่อคือการจดจำและระลึกได้ จนนำไปสู่ความเข้าใจ (Comprehension) คือการสามารถจับใจความสำคัญ การแปลความและการตีความหมายในที่สุด (Bloom. 1956: 89) ดังนั้น แนวทางในการดำเนินการ คือการสร้างสื่อและรณรงค์เผยแพร่สื่อผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่ในชุมชน เช่น หอกระจายข่าว นิทรรศการ สื่อ สิ่งพิมพ์ หรือสื่อ บุคคล เพื่ อจะสื่อสารกับ คนในชุมชนให้ รับ รู้ แ ละเข้าใจในป ญ หาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน

2) การสร้างความตระหนักในชุมชน

ความตระหนัก (Awareness) เป็นภาวะที่เกิดขึ้นจากการเข้าใจ และมีสำนึกในบางสิ่งบางอย่าง ที่เกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ เป็น ความสัมพันธ์ ธของความสำนึก และความตระหนักถือเป็นภาวะทางจิตใจที่ ไม่อาจแยกเป็นความรู้สึก หรือความคิดเพียงอย่างเดียวได้โดยเด็ดขาด (Wolman. 1973: 32) โดยความตระหนักเกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถในการคิด การรับรู้ หรือการมีความรู้สึกต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีองค์ประกอบคือ (1) ความเข้าใจจากระดับบงายและมี

พัฒนาการขึ้นตามลำดับ (2) มีอารมณ์ความรู้สึกเป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าที่ได้รับ และ (3) มีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นๆ (วิชิต วงษ์ใหญ่. 2523: 113) จึงกล่าวได้ว่าความตระหนักในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน เป็นความต่อเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการรณรงค์ เพียงแต่การเกิดความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาจนกลายเป็นความตระหนักนั้น จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย โดยความตระหนักในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชน อาจจะเพราะปัจจัยดังต่อไปนี้ (ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์. 2527: 35)

(1) มีความสนใจและห่วงใยในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของบุคคลแล้วกลายเป็นความสนใจร่วมกันของส่วนรวม

(2) เห็นถึงความเดือดร้อนและไม่พึงพอใจในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนจนลงมือไขปัญหาารวมกัน

(3) ตกลงในร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา โดยการเห็นชอบของคนส่วนใหญ่

ดังนั้น การสร้างความตระหนักในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับชุมชนสามารถเริ่มด้วยการรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสาร แล้วเกิดความสนใจร่วมกัน ในปัญหาจนเกิดการปรับเปลี่ยน (Transformation) ทั้งวิธีคิด (Conceptualization) ค่านิยม (Value) และพฤติกรรม (Behavior) จากการรับรู้และเข้าใจในขั้นแรก ซึ่งวิธีการคือการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในมากที่สุด เช่น การเปิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน เป็นต้น

3) การพัฒนาทักษะผู้นำความคิด

ผู้นำความคิด (Opinion leader) เป็น กลไกหนึ่งของพลังอำนาจชุมชนที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่เป็นทรัพยากรสำคัญของชุมชนและสังคม เช่น พระ ครู สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน(เสถียร เขยประดับ. 2525: 146) ผู้นำความคิดจะเป็นตัวขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายที่จะนำมาใช้ในการป้องกันปัญหาในชุมชน แต่ทั้งนี้ต้องมีทักษะ (Skill) ที่สามารถปฏิบัติงานได้ ทักษะในที่นี้หมายถึง ประสิทธิภาพการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ หรือกลวิธีที่เป็นแนวทางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน (Bartlett; & Louise. 1987: 310) โดยเป็นการกระทำที่เกิดจากความรู้ (Alessi. 1980: 192)ทั้งนี้ ทักษะที่ผู้นำความคิดจะต้องมี ในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนคือ (Kanopka. 1983:132)

(1) ทักษะการปฏิบัติงาน (Procedural skill) เป็นทักษะพื้นฐานอันเป็นความสามารถเฉพาะบุคคล ทั้งในด้านการฟัง การสังเกต และการแสดงความคิดเห็น

(2) ทักษะปฏิสัมพันธ์ (Interaction skill) เป็นทักษะหรือความสามารถอย่างเหมาะสมในแต่ละกรณี ในการสื่อสารโต้ตอบกับความต้องการของบุคคลและกลุ่มอย่างเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาผู้นำทางความคิดเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คือการเพิ่มทักษะให้ผู้นำชุมชนได้มีความรู้ความชำนาญในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และมีความสามารถทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การเพิ่มพลังอำนาจให้กับบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในกลุ่มเสี่ยง ด้วยการเพิ่มพลังอำนาจให้กับบุคคลได้มี ความเข้มแข็งและสมรรถนะ ด้วยกระบวนการพัฒนาความชำนาญและศักยภาพของบุคคลตามแนวคิดของแรพพอร์ท ดังที่ได้กล่าวไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ สามารถกระทำได้ด้วยการให้ความรู้โดยตรงและการสนับสนุนทางอ้อม สำหรับการให้ความรู้โดยตรงด้วยการฝึกอบรม (Training) ถือเป็นการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบจากผู้รู้หรือสามารถทำได้ ผู้ไม่รู้หรือไม่สามารถทำได้ (มะลิ วิมาน. 2547:46; อ้างอิงจาก Thompson. 2000. Theory and Practice in Human service. p. 112) เหตุที่การฝึกอบรมสามารถนำมาพัฒนาบุคคลกลุ่มเสี่ยงในชุมชนเพราะเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ ทักษะ ค่านิยม และทักษะความชำนาญเฉพาะด้านของบุคลากรที่ไม่สามารถจะทำได้โดยกระบวนการเรียนการสอนโดยปกติ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2537: 7) การฝึกอบรมบุคคลกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถดำเนินการเป็นขั้นตอนคือ 1) ระบุปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุได้ด้วยการฝึกอบรม 2) กำหนดกลวิธีในการฝึกอบรม 3) ระบุความจำเป็นในการฝึกอบรม เพื่อจะทำให้หลักสูตรฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกับปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม 4) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ประสงค์เชิงพฤติกรรม การคัดเลือกเนื้อหา รวมทั้งคัดเลือกประสบการณ์หรือกิจกรรม 5) การเลือกสื่อในการฝึกอบรม และ 6) ดำเนินการฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรม (Cormier. 1979) และการฝึกอบรมนี้สามารถกระทำได้ในกลุ่มเสี่ยงที่เป็นเด็ก และคู่สามีภรรยา ในสวนของการสนับสนุน ทางอ้อมนั้นสามารถใช้ กลไกการสนับสนุนตามธรรมชาติ จากทรัพยากรในชุมชน อันเป็นการสนับสนุน ทางสังคมในด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิด การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางสังคม (Berrera. 1982: 70) โดยการสนับสนุนทางสังคมนี้อาจเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ที่กลุ่มเสี่ยงสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social integration) เพื่อลดการถูก แยกจากสังคมและการเปื้อนหนายต่อ การมีชีวิตร่วม (Dimond; & Jones. 1983: 146) ซึ่งมักเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ และเป็นเหตุให้เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับวิธีการเพิ่มพลังอำนาจให้กับกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในบุคคลแต่ละกลุ่มนั้น

2.7 หลักขรวาธรรมเพื่อลดความรุนแรง

หลักขรวาธรรม ความหมายของขรวาธรรม 4 ท่านผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการทางศาสนาหลายท่านได้ให้ความหมายของขรวาธรรม 4 พร้อมทั้งคำอธิบายของขรวาธรรม ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็จำเป็นต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

3. ขันติความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกันนอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป มีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดีชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจมรสุมแห่งชีวิตไปได้

4. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มีใช้หมายแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสมรวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป (2554)

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2528) ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรมว่าหมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

1. สัจจะ หมายถึงความจริง เชื่อสัตย์ จริ่งใจ พุดจริง ทำจริง
2. ทมะ หมายถึงการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
3. ขันติหมายถึงความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย
4. จาคะ หมายถึงความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมในด้านสัจจะไว้ดังนี้ คัมภีร์ฝ่าย อภิธรรม แยกสัจจะคือความจริงเป็น 2 ระดับ

1. สมมติสัจจะ (Conventional Truth) ความจริงโดยสมมติ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโวหาร สัจจะ ความจริงโดยโวหารหรือโดยสำนวนพูด) คือ ความจริงตามมติร่วมกันตามที่ได้ตกลงกันไว้หรือ หมายรู้ร่วมกันเป็นเครื่องมือสื่อสาร พอให้สำเร็จประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น คน สัตว์ คนชั่ว โตะ แก้ว เป็นต้น
2. ปรมาตมะสัจจะ (Ultimate Truth) ความจริงโดยปรมาตมะ คือ จริ่งตามความหมายสูงสุด ตามความหมายแท้อย่างยิ่ง คือ การหยั่งรู้สัจธรรมที่จะทำให้ความยึดติดถือมั่นหลงผิดทั้งหลาย สลาย หมดไป ทำให้ว่างใจว่างท่าที่ต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง หลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใสเบิกบาน มีความสุขที่แท้จริง สิ่งที่เป็นจริงโดยปรมาตมะ เช่น นามธรรม รูปธรรม เวทนา สัญญา สังขาร เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ (2523) ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรม ออกเป็น 2 ประการ คือ

ประการแรกเป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ 2 เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลัก ในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ

1. เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติสัจจะ หมายถึง เชื่อตรงต่อเพื่อนฝูงเชื่อตรงต่อ ลูกเมีย เชื่อตรงต่อเวลา เชื่อตรงต่อการทำงาน ทมะ หมายถึง ข่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อดทนต่อคำด่า จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย
2. เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จสัจจะ หมายถึงความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้ว ก็ ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้

ก็ได้ตั้งสัจจอิฐฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่น ถ้าไม่บรรลุมรรคสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสัจจะหรือสัจจอิฐฐาน คือทำให้มันจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วย ให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึงบังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตาม แรงของสิ่งที่มายั่ว ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายาม บังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหว พริบและความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดขึ้นยิ่งกว่าช้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการ บังคับจิตใจของตนเอง นั้นก็มี 2 วิธีด้วยกันคือ กรณิ แรกคือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยๆ ปลอบโยน กรณิที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขันติ เมื่อมีทมะแล้วยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส ไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรือ อื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วหรือกิเลส จาคะ หมายถึงบริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไปบรรยายความสับสนวุ่นวาย ออกไปจากจิตใจ อาจจะเป็นโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธีฆราวาสธรรม คือสัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ นี่เป็นเครื่องมือกำจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็น ธรรมของฆราวาสเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วย เช่นกัน

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่าสัจจะ หมายถึงความจริงลงไปในเรื่องที่จะกระทำและสัจจอิฐฐาน คือตั้งจิตด้วยสัจจะมันลงไปในการที่จะทำในการที่จะประพฤติเพื่อละกิเลส ทมะหมายถึงการบังคับ ตัวเอง เป็นธรรมที่จะใช้สกัดกั้นความโกรธในขั้นเริ่มต้นแต่ถ้าบังคับไม่ได้หรือบังคับไม่อยู่ก็ใช้ธรรมะ ข้ออื่น เช่นปัญญา ขันติและอื่นๆ เข้าช่วย ขันติ หมายถึงความอดกลั้น ความอดได้ รอได้ คอยได้ เป็น เครื่องห้ามความผลุนผลัน ความโกรธ ขันติเป็นแกนกลางในการประพฤติพรหมจรรย์ ของผู้บำเพ็ญพรตทั้งหลาย คนส่วนใหญ่ไม่ชอบอดกลั้นเนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องเสียเกียรติหรือขี้แพ้ อะไรทำนองนั้น แต่ถ้ารู้จักฝึกความอดกลั้นหรือฝึกให้มีขันติได้มาก ๆ ก็จะเป็นคนที่ไม่โกรธง่าย จาคะ หมายถึงสละการ ให้ทาน สละกิเลสตามโอกาสที่ต้องสละเป็นรูรั่วที่ระบายกิเลสออก

ทัตตชีโว ภิกขุ (2529) ได้กล่าวไว้ว่าฆราวาสธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาส ที่ศกดิ์สิทธิ์ ที่มีคุณธรรมและยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของฆราวาสธรรมแต่ละ ข้อดังนี้

ข้อที่ 1 สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ก. มีความจริง (จริงคือไม่เล่น)

ข. มีความตรง (ตรงคือความประพฤติทางกาย วาจา ตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง)

ค. มีความแท้ (แท้คือไม่เหลวไหล)

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่งในทาง ปฏิบัติ จะแบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ

1. จริงต่อหน้าที่ คือไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไรก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด
2. จริงต่อการทำงาน คือถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรมาก็ทำตามทีก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุด เท่าที่จะทำได้ แม้ว่าจะงานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตามที
3. จริงใจกับเวลา หมายถึงใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด
4. จริงต่อบุคคล หมายถึงคบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์
5. ตรงต่อความดี หมายถึงไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอไม่ทำให้อีกคนอื่นได้รับความเดือดร้อน

ข้อที่ 2 ทมะ หมายถึงพยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ 3 ขันติ คือความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ขันติมี 4 ลักษณะ คือ

1. อดทนต่อความลำบากตรากตรำได้แก่ออดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดารสามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ
2. อดทนต่อความทุกข์เวทนา คืออดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย
3. อดทนต่อความเจ็บใจ คืออดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยการทำให้เจ็บอกเจ็บใจ
4. อดทนต่ออำนาจกิเลส คือการไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมสลายต่อความฟุ้งเฟ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ 4 จาคะ หมายถึงความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือความเสียสละ มี 2 นัยคือ

1. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน
2. สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอก็จะเป็นผู้มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีคุณสมบัติที่ดีใน

สรุป ฆราวาสธรรม 4 ประการคือ สัจจะ คือความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและมิตรจิตสนิทต่อกัน ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน จากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนี้มีใช้ประสงค์เป็นข้อปฏิบัติจำกัดเฉพาะในระหว่างคู่ครองเพียง 2 คนเท่านั้น แต่มุ่งหมายให้ใช้

ทั่วไปในชีวิตการครองเรือนทั้งหมดโดยยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลายที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกับให้เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเอง และแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคม

องค์ประกอบของขรവാธธรรม 4 (2558) "ขรวาธธรรม 4 เป็นหลักธรรมคำสอน ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า" คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็นและมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนา ให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์คุณธรรมสี่ดังกล่าว ก็คือข้อปฏิบัติธรรมโดยตรงของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ของผู้ครองเรือนทั้งหลาย ที่เรียกว่า "ขรวาธธรรม 4 ประการ"

1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้าวาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็จำเป็นต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

3. ขันติความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำปากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบการงานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดีชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจมรสุมแห่งชีวิตไปได้

4. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลัง

ส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสมรวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวชีวิตครอบครัวที่ขาดจากะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อบเฉา ร่วงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงาม ธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติและจาคะ

สรุป องค์ประกอบของฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมคำสอน ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณธรรมสี่ประการนี้มี 4 อย่างคือ 1. สัจจะ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน 2. ทมะ ความฝึกฝนปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเองปรับตัวเข้ากับการทำงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ 3. ขันติ ความอดทน 4. จาคะ ความเสียสละเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจถ้อยยาวชนแต่ละคน พยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาประเทศชาติให้เจริญมั่นคงก้าวหน้าต่อไป

2.8 ข้อมูลพื้นที่ทำวิจัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือเรียกสั้นๆ ว่า "อยุธยา" ตั้งอยู่ในภาคกลาง เป็นเมืองหลวงเก่าของไทย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1893 โดยสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง หรือ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ในเวลา 417 ปีที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีกษัตริย์ปกครอง 34 พระองค์จาก 5 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวง นับเป็นราชธานีของไทยที่มีอายุยืนยาวที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่อยู่ในดินแดนแหลมทองแห่งนี้

ภูมิประเทศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศ ห่างจาก กรุงเทพมหานคร ทางถนนสายเอเชีย ประมาณ 75 กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ 72 กิโลเมตร และทางเรือประมาณ 103 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.64 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,579,900 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 63 ของประเทศไทย และ เป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดในภาคกลาง ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ มีแม่น้ำไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำ

ลพบุรีและแม่น้ำน้อย รวมความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร มีลำคลองใหญ่ น้อย ประมาณ 1,254 คลอง เชื่อมต่อกับแม่น้ำเกือบทั่วบริเวณพื้นที่

อาณาเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดอ่างทอง และ จังหวัดลพบุรี
- ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสระบุรี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณบุรี

เขตการปกครอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,459 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 31 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง

ประชากรรวม 808,360 คน เป็นชาย 389,474 คน เป็นหญิง 418,886 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวน 141,010 คน และอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดได้แก่ อำเภอบ้านแพรก จำนวน 9,103 คน (306,128 ครัวเรือน)

ที่มา ระบบสถิติทางทะเบียน ข้อมูล : ณ วันที่ 4 มกราคม 2559

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการหย่าร้างของประชาชนที่มาขอรับบริการ ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนี้

ฉันทนา วุฒิไกรจรัส (2544) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยก่อนการสมรสปัจจัยการเลือกคู่ครอง และทัศนคติต่อการสมรสระหว่างแรงงานที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส: ศึกษากรณีแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่ากลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงซึ่งมีแบบแผนการสมรสแบบไม่จดทะเบียนสมรส ปัจจัยก่อนการสมรส กลุ่มที่ไม่จดทะเบียนมีอายุแรกสมรสต่ำกว่า และระยะเวลาในการคบและทำความคุ้นเคยกับเพื่อนต่างเพศไม่นาน ขณะที่กลุ่มที่มีแบบแผนการสมรสแบบจดทะเบียนสมรสมีอายุแรกสมรสสูงกว่าและใช้ระยะเวลาในการคบและทำความคุ้นเคยนานกว่า ด้านการสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญกลุ่มที่จดทะเบียนสมรสได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่มากกว่า แต่กลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันพ่อแม่มักจะไม่วุ่นเกี่ยวกับการสมรส มักปล่อยให้ตัดสินใจเอง ในการเลือกคู่ครองกลุ่มที่จดทะเบียนสมรสเลือกคู่ครองจากความคล้ายคลึงกันทางทัศนคติ รองลงมาคือความคล้ายคลึงกันทางสังคมส่วนกลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันมักจะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกันทางกายภาพ ด้านเกณฑ์การเลือกคู่ครอง กลุ่มที่จดทะเบียนสมรสกันจะเลือกเกณฑ์ในการมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ใช้เกณฑ์ความประพฤติดีและนิสัยดี ในการเลือกคู่ครอง

บุญเลิศ ธงสะอาดและสมศักดิ์ บุญชู (2551) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบความเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืน : กรณีศึกษา 3 ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า รูปแบบความเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน 3 แห่ง มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ (1) มีโครงสร้าง ทางครอบครัวขนาดใหญ่ มีหลายวัย มีอิสระในการเลือกคู่ครอง การเลือกที่อยู่อาศัย มีการสืบทอดมรดก และสืบทอดวงศ์สกุล (2) มีความมั่นคงทางอาชีพรายได้ในการดำรงชีวิต (3) ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (4) มีการใช้อำนาจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวร่วมกัน (5) มีการอบรมเลี้ยงดู และขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี (6) มีการเอาใจใส่ดูแลสุขภาวะของสมาชิกในครอบครัว

(7) การสืบทอดสถาบันครอบครัวในอนาคต ปัจจัยที่ทำให้สถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน เกิดจากการมีที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองและมั่นคง มีเศรษฐกิจที่ดี ครอบครัวทุกคนมีโอกาสทางบุญเลิศ ธงสะอาดและสมศักดิ์ บุญชูบ (2551) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบความเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืน : กรณีศึกษา 3 ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า รูปแบบความเป็นสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน 3 แห่ง มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ (1) มีโครงสร้างทางครอบครัวขนาดใหญ่ มีหลายวัย มีอิสระในการเลือกคู่ครอง การเลือกที่อยู่อาศัย มีการสืบทอดมรดกและสืบทอดวงศ์สกุล (2) มีความมั่นคงทางอาชีพรายได้ในการดำรงชีวิต (3) ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (4) มีการใช้อำนาจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวร่วมกัน (5) มีการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี (6) มีการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว (7) การสืบทอดสถาบันครอบครัวในอนาคต ปัจจัยที่ทำให้สถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน เกิดจากการมีที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองและมั่นคง มีเศรษฐกิจที่ดี ครอบครัวทุกคนมีโอกาสทาง

สุภา อักษรดิษฐ์ (2544) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ครอบครัวศึกษา : รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครอบครัวที่เข้มแข็ง ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวของเด็กในชุมชนที่ศึกษาส่วนหนึ่งเป็นครอบครัวที่เด็กอยู่กับพ่อแม่ และอีกส่วนหนึ่งเด็กอยู่กับญาติผู้ใหญ่โดยไม่มีพ่อแม่ พ่อแม่และผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย อาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย มีปัญหาหนี้สิน พ่อแม่มีปัญหการหย่าร้างสูง บรรยากาศในครอบครัวมีความไม่สงบสุข ครอบครัวมีปัญหาเกี่ยวกับการครองเรือน การอบรมเลี้ยงดูเด็กและผู้เยาว์ การถ่ายทอดค่านิยมและพฤติกรรมไม่เหมาะสมในครอบครัว องค์ความรู้ที่ครอบครัวต้องการ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับการครองเรือน การอบรมเลี้ยงดูเด็กและวัยรุ่น การประกอบอาชีพ และการดูแลสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ในการประเมินสถานการณ์ พบว่าโรงเรียนและครอบครัวมีความพร้อมและลักษณะที่เอื้อต่อการดำเนินการจึงมีความเป็นไปได้ที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องครอบครัวศึกษา เพื่อพัฒนาครอบครัวที่เข้มแข็งในชุมชน

ดอนเกอร์ และคณะ (2541) กล่าวว่า การขาดแคลนทางเศรษฐกิจมีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส อันส่งผลกระทบต่อ การลดลงของระดับแห่งพฤติกรรมในเชิงบวกที่คู่สมรสพึงมีต่อกัน เช่น การว่างงาน ทำให้ภาระการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งส่งผลรวมต่อรายได้โดยรวมของครอบครัว รายได้จึงไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในแต่ละวันของสมาชิกภายในครอบครัว นำมาซึ่งความตึงเครียดของคู่สมรสจากงานการศึกษาวิจัยต่าง ๆ เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบัน ตามสถิติเกี่ยวกับครอบครัวมีข้อจำกัดและไม่ทันสมัย อย่างไรก็ตามก็ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาของครอบครัวโดยใช้ข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำการจัดเก็บล่าสุดเท่าที่มีในปัจจุบัน สรุปได้ต่อไป

(1) รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โดยครอบครัวขยายที่มีที่ปู้ย่าตายาย และ/ หรือญาติอื่น ๆ ลดลงจากร้อยละ 56.9 ในปี พ.ศ. 2542 เป็น

56.1 ในปี พ.ศ. 2543 และเป็น 55.5 ในปี พ.ศ. 2545 และครอบครัวเดี่ยวที่มีสามีและ/ หรือภรรยา และ/ หรือลูกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.3 ในปี พ.ศ. 2542 เป็น 31.6 ในปี พ.ศ.2543 และ 32.1 ในปี พ.ศ. 2545 โดยครัวเรือนคนเดียวลดลงจากร้อยละ 0.8 ในปี พ.ศ. 2542 เป็น 0.6 ในปี พ.ศ. 2545

(2) ขนาดของครอบครัวโดยเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 4.4 คนต่อครัวเรือนในปี พ.ศ. 2533 เป็น 3.9 คนต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2543 และ 3.5 คน ต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2545

(3) อัตราการจดทะเบียนสมรสลดลง จากอัตรา 26.6 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน ในปี พ.ศ.2539 เป็น 19.8 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2541 และ 18.6 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน ในปี พ.ศ.2544 ในขณะที่อัตราการหย่าร้างเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จาก 3.45 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2539เป็น 4.36 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2544 โดยเฉพาะครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีอัตราการหย่าร้างสูงสุด โดยในปี พ.ศ. 2539 มีอัตราการหย่าร้างคิดเป็น 4.65 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 5.93 คู่ ต่อ 1,000 ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2544 ส่วนภาคใต้มีอัตราการหย่าร้างน้อยที่สุด แต่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น

(4) จำนวนผู้หญิงเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 20.2 ในปี 2543 (หนังสือสำมะโนประชากร และเคหะ ปี 2543 เรื่อง การจำแนกลักษณะของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

(5) จำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ.2545 มีผู้สูงอายุ 5,990 คน ในจำนวนประชากร 1,000,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 6,171 คน ในจำนวนประชากร 1,000,000 คนในปี พ.ศ. 2546

(6) ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวมีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ ช่วงก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว มีค่าร้อยละ 68.48 ระหว่างเกิดวิกฤตลดลงเหลือร้อยละ 66.89 ภายหลังวิกฤตลดลงเหลือร้อยละ 63.35 และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 เหลือร้อยละ 62.92 และ 62.21 ตามลำดับ สัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว ค่าดัชนีลดลงจากร้อยละ 75.78 ในช่วงเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เหลือร้อยละ 69.41 ในช่วงหลังวิกฤต และลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2544-2545 เหลือร้อยละ 67.49 ด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจมีทิศทางดีขึ้น จากร้อยละ 53.34 ในช่วงวิกฤต เป็นร้อยละ 55.82 ภายหลังวิกฤต และเพิ่มเป็นร้อยละ 57.57 ในปี พ.ศ. 2544 แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่หากเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ประการรวมกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของด้านเศรษฐกิจที่บางครอบครัวมีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่จะต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ทำให้ฐานะทางการเงินไม่มั่นคง อาจนำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้งของคู่สมรส หรือในด้านพฤติกรรมของคู่สมรส เช่นการพูดจาไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกันการพูดจาดูหมิ่นเหยียดหยามซึ่งกันและกัน เป็นต้น หรืออีกนัยหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการหย่าร้างเริ่มจากการที่สามีภรรยาปรับตัวเข้ากันไม่ได้ทำให้เกิดความเครียดขึ้น

ความรักเริ่มคลี่คลายลงแล้วเมื่อนั้นทั้งคู่จึงคิดถึงการหย่า แต่เหตุผลของการหย่าของสามีภรรยา อาจจะได้มาจากปัจจัยที่แท้จริง แต่เป็นเหตุที่สามีหรือภรรยาขึ้นมาเป็นข้อกล่าวอ้างเพื่อขอหย่า เท่านั้น โดยการยกข้อบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่งโดยมิได้พิจารณาถึงข้อบกพร่องของตนเองเหตุผลที่ยกขึ้นมาอ้างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับบุคลิกและคุณลักษณะของทั้งสองฝ่ายซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ความรุนแรง การทุบตีทารุณ

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2556) เผยข้อมูลหญิงมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานน้อยกว่าชาย พบยังถูกละเลย ด้านความเสมอภาคและความยากจนของผู้หญิง เพราะหญิงที่รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาน้อยกว่าชาย ผู้หญิงต้องแบกรับภาระมากกว่าชายแต่กลับได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่า (7 ส.ค.) พล.ต.ต.ธวัชชัย ยิ่งเจริญสุข ผบก.สส.ภาค1 พ.ต.อ.สมบัติ ชูชัยยะ รอง ผบก.ภ.จว.พระนครศรีอยุธยา พ.ต.อ.กิตติพงศ์ วิเศษสงวน รรท.ผกก.สภ.พระนครศรีอยุธยา เข้าดูอาการ ด.ช.เอ (นามสมมุติ) อายุ 13 ปี ที่ถูกพ่อของตัวเอง ทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส สมอบวม หมดสติเป็นเจ้าของชายนิทรา

ประภาพรณ จูเจริญ (2550) โครงการศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็ก ในครอบครัว: เพื่อแนวทางป้องกันความรุนแรง รูปแบบของการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเจ้าหน้าที่และองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการให้ ความช่วยเหลือและการศึกษาจากเอกสาร การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จัดการสนทนากลุ่ม (Group Interview) กับตัวแทนเจ้าหน้าที่ขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานในการให้ ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 กลุ่ม นอกจากนี้ได้สัมภาษณ์ เชิงลึก (Indepth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Guided Interview) กับนักสังคมสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็กไทยมากที่สุด คือ การถูกละเลย ทอดทิ้ง ไม่ดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง อันเป็นช่องทางนำไปสู่การถูกละเลย ความรุนแรงในลักษณะต่างๆ ตามมา เช่น การถูกล่วงละเมิด การกระทำความรุนแรงทางร่างกาย หรือ อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่างๆ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กอายุ 13-15 ปี เป็นช่วงอายุที่ถูกกระทำ ความรุนแรงมากที่สุด โดยบุคคลที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ คือ บิดา รองลงมา คือ ญาติ มีสาเหตุสำคัญของการกระทำความรุนแรง คือ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และภาวะ ครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง

1) ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านการป้องกัน ความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัว ได้แก่

2) เมื่อเกิดกรณีขึ้นไม่มีผู้ทำหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำผิด มักไกล่เกลี่ย ยอมความในครอบครัว

3) ไม่มีหน่วยงานในการเฝ้าติดตามเด็กถูกละเลยอย่างต่อเนื่องระยะยาว เจ้าหน้าที่สะท้อนถึงปัญหา “งานล้น คนขาด” งบประมาณมีจำกัด

4) ไม่สามารถประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีระบบ เพราะแต่ละหน่วยงานจะมีการออกแบบมาเฉพาะหน่วย เช่น โครงสร้างและการดำเนินงานของหน่วยงานเอกชน NGOs จะแตกต่างกับหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ศูนย์ทั้งได้โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุข ชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถประสานความร่วมมือเรื่องความรุนแรงต่อเด็กในครอบครัวได้อย่างมีระบบ

5) งานด้านการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กไม่สามารถเพิ่มวิทยฐานะหรือความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

1. เจ้าหน้าที่ไม่มีโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ การศึกษาต่อ หรือ แกอบรมระดับประกาศนียบัตร ด้านการคุ้มครองเด็กซึ่งยังไม่มีหลักสูตรสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง
2. ขาดตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. องค์กรความรู้ด้านพัฒนาการเด็กทั้งด้านสมอง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม อย่างบูรณาการ ยังไม่มีบรรจุในหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก

เพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2551) ความรุนแรงในครอบครัว สถานะของงานวิจัยและข้อเสนอเพื่อพัฒนาระบบวิจัยในอนาคตเป็นรายงานการทบทวนองค์ความรู้เพื่อให้ได้กรอบเนื้อหาองค์ความรู้ด้านงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวทั้งในประเทศและต่างประเทศ และข้อเสนอทิศทางการพัฒนาระบบวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวสำหรับประเทศไทยในอนาคต เนื้อหาประกอบแนวคิด ทฤษฎี สถานการณ์ปัญหาของต่างประเทศ เอเชีย และไทย พัฒนาการและสถานะของงานวิจัยและระเบียบวิธีวิจัยที่ผ่านมา จากการทบทวน พบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาร่วมของทุกสังคม มีงานวิจัยทุกสาขาวิชาเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ แต่พบว่างานวิจัยที่ดำเนินการอยู่ยังแยกเป็นส่วนๆ ตามสาขาวิชา การสังเคราะห์ภาพรวมยังขาดแคลน ด้านระเบียบวิธีวิจัยยังมีปัญหาเรื่องค่านิยมระบบฐานข้อมูลที่ยังกระจัดกระจาย ฐานข้อมูลที่ได้จากแต่ละแหล่งก็ยังมีปัญหาด้านความแม่นยำของข้อมูล ในประเทศไทย ฐานข้อมูลที่ใช้อ้างอิง ยังแยกเป็นส่วนๆตามหน่วยงาน และเป็นตัวอย่างขนาดเล็กและเฉพาะกลุ่ม มีข้อเสนอต่อระบบการวิจัยสำหรับประเทศไทยในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ควรมีหน่วยวิจัยเฉพาะด้านความรุนแรงในครอบครัวทำหน้าที่หลักเพื่อการสร้างเคลื่อนไหวในเชิงนโยบายและกระตุ้นการตระหนักรู้กับสังคม พัฒนาตัวชี้วัดและฐานข้อมูลที่ชัดเจน เชื่อถือได้ เพื่อจะนำไปสู่การรู้ขนาดปัญหา ปัจจัยเงื่อนไข ผลกระทบของปัญหา และการติดตามแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ ในประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญทั้งความรุนแรงที่กระทำต่อสตรี ความรุนแรงในคู่สามีภรรยา ความรุนแรงต่อเด็ก และความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่น

บุญเสริม หุตะแพทย์ (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการให้บริการหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนต่อ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกระทำรุนแรงส่วนใหญ่ที่มาขอรับการบริการจากหน่วยงานบริการเป็น ภรรยาที่ถูกสามีกระทำทารุณกรรม ลักษณะของการบริการหลักที่หน่วยงานจัดให้เป็นการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำด้าน กฎหมาย ให้บริการด้านสุขภาพ และความช่วยเหลือทางการเงิน งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้ถูกระทำส่วนใหญ่ที่มารับบริการจาก หน่วยงานมีความพึงพอใจกับการบริการที่ได้รับปัญหาที่เผชิญอยู่จะมีการแก้ไขได้เพียงบางส่วนเท่านั้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้หากไม่สามารถแก้ไขรากเหง้าของปัญหา เนื่องจากยัง ไม่มีกฎหมายที่จะดำเนินคดีกับผู้ถูกระทำรุนแรงและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งต่อมามีการบังคับใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

อภิรดี มีสัจย์ (2553) ชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่สามีเป็นผู้กระทำรุนแรงจนส่งผลให้ภรรยาได้รับบาดเจ็บ เพราะมี ทศนคิตว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงจึงมีสิทธิทำได้ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการตีมี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เห็นว่าการ ใช้อำนาจและการควบคุมของผู้ชายนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงหรือภรรยา รวมทั้งยังพบว่าสมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย ส่วนผู้หญิงเองก็ยอมรับในบทบาทการเป็นหัวหน้า ครอบครัวของผู้ชายที่มีหน้าที่ทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว โดยเชื่อว่าผู้ชายมีสิทธิลงโทษภรรยาได้ ซึ่งเป็นผล จากการที่ผู้กระทำมีประสบการณ์หรือประวัติเป็นผู้ถูกระทำรุนแรง เช่น การถูกล่วงละเมิดหรือถูกระทำรุนแรงในวัยเด็ก

อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์ (2551) ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของการกระทำ ความรุนแรงทางร่างกายและทางจิตใจที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับระดับการศึกษา และรายได้ที่อยู่ในระดับต่ำ สถานภาพสมรส การว่างงาน และอาศัยอยู่ในครอบครัวแบบขยาย ที่มีญาติพี่น้องอยู่ด้วย และมีความเครียด (จาก ปัญหาต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมพนัน หรือเสพยาเสพติด และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) และการที่ผู้หญิงต้องทำหน้าที่ตาม บทบาททางเพศแบบดั้งเดิม

อัจฉรา สกุนตนิยม (2541) ระบุดังปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการที่สามีกระทำรุนแรงต่อภรรยา 4 ประการด้วยกัน คือ ระดับการศึกษา รายได้ของสามี ความขัดแย้งของคู่สมรส และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นทั้งสาเหตุและปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงใน ครอบครัว รวมทั้งเป็นผลจากการที่ครอบครัวมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น การว่างงาน การติดยาเสพติด และการพนัน

ชงอร สา โฉวินทะ (2550) ระบุว่า ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศภาวะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความรุนแรงในครอบครัว แต่ระดับ การศึกษา และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับ ปัญหาความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยา

อรอนงค์ อินทรจิตร (2542) ชี้ให้เห็นว่า การกระทำรุนแรงต่อภรรยาส่งผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมและ สุขภาพจิตของผู้ถูกระทำ และสามารถนำไปสู่การครอบงำ สร้างความวิตกกังวล พฤติกรรมที่ก้าวร้าว และพฤติกรรม ซึมเศร้า

อวัสดา (ทัพบิมแห่) จันทรแสนตอ (2544) พบว่า ในช่วงแรกของการถูกระงับการกระทำรุนแรง ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะตำหนิตัวเองและพยายามที่จะปรับปรุงตัวเองให้สามีพอใจ แต่เมื่อมีเหตุความรุนแรงและทวิความ รุนแรงยิ่งขึ้น จนได้รับบาดเจ็บ ผู้หญิงจึงตระหนักได้ว่าปัญหาเกิดจากพฤติกรรมของสามี ซึ่งในบางคนพยายามที่จะหลบ หลีก ต่อสู้กลับ หรือพยายามที่จะขอความช่วยเหลือหรือรับการสนับสนุนทางสังคม สุดท้ายอาจตัดสินใจหย่าร้าง ขณะที่บางคนเลือกที่จะทนอยู่เพื่อคงสถานภาพของครอบครัวไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้หญิง เช่น ต้องการให้ลูกมีพ่อและแม่ ความคิดที่ว่าครอบครัวจะต้องมีสามีเป็นหัวหน้าครอบครัว และความต้องการได้รับสนับสนุนจากสังคมในการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 580 คน (Aekplakom & Kongsakon, 2007, pp. 763-768) พบว่า ผู้หญิงร้อยละ 53.8 ถูกสามีกระทำการรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ และมี รายงานว่าผู้หญิงอีกหนึ่งในสาม หรือร้อยละ 34.2 ระบุว่าถูกสามีกระทำการรุนแรงอย่างรุนแรงลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ความรุนแรงทางกายและทางวาจาเกือบทุกวัน รูปแบบของการกระทำการรุนแรงเกือบทั้งหมด หรือร้อยละ 98.7 เป็นความ รุนแรงทางด้านจิตใจ ตามด้วยการทำร้ายร่างกายและการล่วงละเมิดทางเพศ โดยสาเหตุของความรุนแรงมีความเกี่ยวข้องกับ สถานะเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในระดับตร บุคลิกลักษณะส่วนบุคคล และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคู่สามีภรรยา

พระมหาภาสิต สุภาสิโต (สุขวรรณดี) (2542) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชีวิตใน อุดมคติตามพระคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาท” โดยกล่าวถึงความอิจฉาและความรู้สึกมีปมด้อย ภายในจิตใจของมนุษย์ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมมนุษย์ทุกสังคมเกิดความขัดแย้งกัน ไม่มีความสามัคคีกัน พอสรุปใจความได้ว่า ในสังคมปัจจุบัน คนโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ระดับไหนของ สังคม ในส่วนลึกแห่งจิตใจจะรู้สึกดูถูกตนเอง รู้สึกขาดความมั่นใจ รู้สึกมีปมด้อย แม้อยู่ในระดับ เดียวกันก็ดูถูกเหยียดหยามกันเองอันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันเองระหว่างการยกย่องผู้อื่นตามหลักศีลธรรมและจรรยาในด้านหนึ่งขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่ง สังคมก็ยั่วยุให้คนในสังคม หลงใหลไปกับกิเลสตัณหาต่าง ๆ คนในสังคมส่วนหนึ่งยอมจะรู้สึกขัดแย้งในใจต่อสังคมแบบปาก วาตาขยิบเขินนี้และโดยมากอำนาจต่ำไฟก็เป่นฝ่ายชนะ แต่พอทำตามนั้นไปด้วยคำสอนทาง ศีลธรรมก็ทำให้รู้สึกผิดรู้สึกบาป รู้สึกรังเกียจตนเอง เช่น คติเรื่องรักนวลสงวนตัวของหญิงสาวตาม แบบโบราณ กับแนวโน้มที่พยายามเลิกลัทธิพรหมจารีได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งและบีบคั้นทาง จิตใจให้แก่คนรุ่นเยาวเป็นจำนวนมาก หรือในสังคมส่วนหนึ่งก็เชื่อว่าครูต้องเป็นปูชนียบุคคลแต่ จริงๆ แล้วก็ไม่ได้อยากยกย่องครูอย่างจริงๆ จังๆ เพราะว่าสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ยกย่องคนมีเงินมี อำนาจ ไม่ว่าคนเหล่านั้นจะได้ทรัพย์หรืออำนาจนั้นมาด้วยวิธีการอย่างไร หรือฉ้อฉลเพียงไหนก็ตาม

พระมหาวิจิตร คมภิโร (ศิริรัตน์) (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อุดมคติชีวิตคู่สมรสใน พุทธปรัชญาเถรวาท “ ว่า ชีวิตคู่ที่กลมกลืนกัน ถือเป้นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะทำให้ครองรักกันได้ยืน ยาว

ซึ่งเรียกว่า สมชีวิธรรม 4ประการคือ 1. สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน 2. สมศีลา มีศีลเสมอกัน 3. สมจาคา มีจาคะเสมอกัน 4. สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน⁸ และหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่สามมี ภรรยาประพจน์ปฏิบัติรวมกันนั้นสามารถสรุป ลงเป็น 3 ข้อด้วยกัน⁹ คือ ทาน ศีลและภาวนา 10 1.5.2.3

สุทัศน์ อุดมโสภกิจ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาครอบครัวของผู้ใช้แรงงานกะกลางคืน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปูจังหวัด สมุทรปราการ” พบว่า ปัญหาที่พบจากการทำงานในกะกลางคืนได้แก่ ปัญหาสุขภาพ การพักผ่อน ไม่เพียงพอ ปัญหาการครองชีพสูง ปัญหาการเดินทางที่ไม่สะดวก ปัญหาไม่มีเวลาให้แก่ครอบครัว และบุตร ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาอุบัติเหตุจากการทำงานปัญหาการ รับประทานอาหาร ปัญหาการแก้ไขปัญหาในการทำงานสำหรับด้านความสัมพันธ์ของสมาชิก ภายในครอบครัวของผู้ใช้แรงงานกะกลางคืน พบว่า ยังมีปัญหาความไม่เข้าใจกันอยู่บ้างไม่ว่าจะ เป็นความซื่อสัตย์การนอกใจคู่สมรส การดื่มสุราการเล่นการพนัน การสูบบุหรี่และปัญหาการไม่มี เวลาดูแลบุตร ปัญหาเหล่านี้ นำมาซึ่งความขัดแย้งภายในครอบครัว และสภาพความสัมพันธ์ โดยทั่วไปของสมาชิกในครอบครัวยังมีความอบอุ่น เป็นอย่างดีเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ทั้งฝ่ายโรงงานและคู่สมรสมักจะปรึกษาหารือรวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาลุล่วงบรรเทาลงได้ในที่สุด

นายสถัญญ ธราชัญญชร (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พุทธานุภาพ” กล่าวถึงผลของพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถอำนวยการสุขให้แก่โลก ช่วยยกระดับการพัฒนาทาง จิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นและช่วยให้โลกเกิดสันติภาพ ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธองค์ทรงประทานหลักธรรม อันมีคุณค่าเป็นนิรันดร์ไว้เป็นมรดกโลกเป็นเครื่องคุ้มครองโลกเกิดผลเป็นประโยชน์ แก่ชีวิตและสังคมโลกเป็นเสมือนลูกตุ้มถ่วงโลกไว้ไม่ให้โลกไหลไปตามกระแสอำนาจกิเลสของ สัตว์โลกที่จะทำลายโลกเร็วเกินไป เมื่อคนมีธรรมะมากขึ้นก็ช่วยชะลอไม่ให้โลกถูกเผาไหม้ ไปตาม อำนาจของกิเลส และทำให้คนอื่น ๆ อีกจำนวนมากแม้มิใช่พุทธศาสนิกชนพลอยได้รับความสุข เกิดความดีงาม ความมีสันติสุขขึ้นในสังคม พุทธธรรมคำสอนของพระองค์คือประทีปดวงใหม่ ที่ ช่วยส่องแสงสว่างให้สัตว์โลกก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ทำให้เกิดการปฏิวัติทางศาสนา เกิดผลดีต่อ สังคมชาวโลกได้รับความร่มเย็นเป็นสุขสวัสดิ์ก็เกิดสันติภาพและสันติสุขโดยทั่วไป เพราะ คำสอนในพระพุทธศาสนาช่วยกระตุ้นมนุษย์ไม่ให้เป็นคนโง่ ให้หันมาใส่ใจพัฒนาฝึกฝนศักยภาพ แห่งความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตนเอง เพื่อยกระดับจิตใจ ภูมิธรรม ภูมิปัญญารวมทั้งพฤติกรรมความ เป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ให้ชีวิตนี้เป็นชีวิตที่มีคุณค่า ได้ประสบสันติสุขและอิสรภาพโดยไม่มี การ แบ่งชาติชั้น วรรณะเมื่อเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วก็เป็นพี่น้องกัน เป็นศาสนาที่สอนให้มีเมตตาต่อกันทั้งคนและสัตว์แล้วจะเกิดสันติภาพตามคำสอนในพระพุทธศาสนาช่วยให้องปญหาของ แต่ละคน ของแต่ละชาติและปัญหาระหว่างชาติได้จากแรงมุนที่ถูกต้อง ช่วยทำให้โลกยุติข้อพิพาท ต่าง ๆ ได้ ช่วยประสานรอยร้าวในสังคมมนุษยชาติให้มีเอกภาพในการทำ พุทธคิดแก้ไขปัญหาด้วย ปัญญาและช่วยโลกให้รอดได้หากโลกต้องประสบกับวิกฤติ

การณทางด้านสังคม ทางอารมณ์และ ทางจิตวิญญาณ ดังที่ทานพุทธทาสกล่าวไว้ว่า ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ มนุษยชาติ จะเลวร้ายกว่าสัตว์เดรัจฉาน

พระมหาปรีชา ปริญาณจารี (หลักโคตร) ศึกษาเรื่อง “ความรักในพุทธปรัชญา” ผลการวิจัยพบว่าความรักมีอยู่หลายระดับ คือ 1) ความรักต่อตนเอง 2) ความรักต่อคนใกล้ชิด 3) ความรักต่อสังคม และ 4) ความรักที่บริสุทธิ์ในความรักต่อคนใกล้ชิดนั้น จัดเป็นความรักของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงทางสายเลือดเป็นความรักระดับที่ 2 แยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) ความรักระหว่างพ่อแม่และลูก (2) ความรักระหว่างสามีภรรยาหรือความรักเชิงชู้สาว และ (3) ความรักระหว่างเพื่อน โดยมีหลักธรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อความรักระดับนั้น ๆ

อภิรติ มีสัทย์ (2553) ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการนำ นโยบายไปปฏิบัติและแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ.2550 ไปปฏิบัติมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยค้ำนเนื้อหาสาระของนโยบาย มีลักษณะยุ่งยาก ขาดความชัดเจน ทำให้การปฏิบัติเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ปัจจัยค้ำนสภาพแวดล้อม ของนโยบายพบว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จ

พระบุญเรือง จิตตธมโม (สุทธิชัย) (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า” ผลการศึกษาพบว่าในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวนั้น จำต้องแก้ไข้ปัญหาครอบครัวด้วยจริยธรรมต่างๆ กล่าวคือ วิถีชีวิตของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดกล่าวคือจากครอบครัวที่มีสมาชิกหลายคน กลายเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกลดน้อยลง ความมั่นคงหรือเสถียรภาพของครอบครัวได้รับการกระทบกระเทือน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและวิกฤติการณ์เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและจริยธรรม เป็นต้น หน้าที่ต่างๆ ในครอบครัวที่ทุกคนเคยปฏิบัติตามบทบาทและภาวะคือในวัยที่บุตรธิดายังเป็นเด็กเล็ก มารดามักรับภาระหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เมื่อบุตรเจริญวัย บิดาจะดูแลโดยเฉพาะในด้านระเบียบวินัย และแนวทางการดำเนินชีวิต กล่าวคือ มารดามักรับภาระเกี่ยวกับบุตรหญิง ในขณะที่บิดาจะรับภาระเกี่ยวกับบุตรชายด้วยการปลูกฝังจริยธรรม เพื่อเป็นการสร้างฐาน เกี่ยวกับบุคลธรรมเพื่อเป็นปัจจัยให้จริยธรรมและคุณธรรมให้ปรากฏในจิตใจเจริญมากขึ้น วิธีการปลูกฝังคือการยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมที่ทำให้เป็นคนดีประกอบด้วยหลักการ สำคัญ 1) ปริยัติการศึกษาเรียนรู้สิ่งที่ควรศึกษาได้แก่พุทธพจน์ 2) ปฏิบัติการปฏิบัติสิ่งที่ควรปฏิบัติได้แก่ศีลสมาธิปัญญา 3) ปฏิเวธการบรรลุจุดหมายได้ด้วยการปฏิบัติ หลักการปฏิบัติตามแนวพุทธวิธีเป็นกระ

บวนการปฏิบัติที่ต้องเอื้อต่อกัน กล่าวคือ การศึกษา มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ได้รับการศึกษาคือ บุตรชายและบุตรหญิง และผู้ที่มีหน้าที่ให้การศึกษาคือ บิดามารดา เป็นผู้เข้าใจในสิ่งที่ควรศึกษาคือ หลักธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมย่อมจะทำให้บรรลุผลแห่งการปฏิบัตินั้นๆ แต่การปลูกฝังจริยธรรมให้บุตรชายและบุตรหญิงนั้นจะต้องเริ่มต้นที่ตัวผู้เป็นบิดามารดาเสียก่อน

วิลาสิณี พนานครทรัพย์ (2545) ศึกษาความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่เพื่อนำเสนอประสบการณ์ของผู้หญิงที่เผชิญกับการถูกระงับการกระทำรุนแรงโดยสามี พบว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีลักษณะเกิดซ้ำ ครั้งแรกผู้หญิงที่ถูกกระทำจะพยายามหาสาเหตุที่ทำให้สามีทำร้ายและพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองเพื่อยุติการกระทำของสามี มีความหวังว่าสามีจะไม่ทำร้ายอีกและมีข้อจำกัดคือ 'ไร้ที่พึ่ง และทนอยู่เพื่อรักษาครอบครัว ส่วนใหญ่มักไม่เปิดเผยเรื่องราวกับบุคคลอื่น รูปแบบการจัดการกับปัญหาคือการทนอยู่ การแยกทางและการฆ่าสามี ประเด็นสุดท้ายเป็นวิธีที่ผู้หญิงไม่ได้ตั้งใจให้เกิด ไม่ได้คาดคิดว่าจะกระทำ

ศึกษาวิจัยความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ พื้นที่ศึกษากรุงเทพมหานครและจังหวัด นครสวรรค์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้หญิงที่มีคู่หรือเคยมีร้อยละ 44 เคยถูกทำร้ายทางกายหรือทางเพศจากสามีหรือคนรัก ร้อยละ 15 ถูกทำร้ายเฉพาะทางกาย ร้อยละ 13 ถูกทำร้ายทั้งทางกายและทางเพศ ร้อยละ 16 ถูกทำร้ายเฉพาะทางเพศ ข้อมูลจากการสำรวจร้อยละ 28 ถูกทำร้ายทางกาย ร้อยละ 29 ถูกกระทำรุนแรงทางเพศ เหตุการณ์ที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกาย 3 อันดับแรกคือเมาเหล้า หึงหวง และปัญหาการเงินด้านการศึกษาของสามี หรือคนรักที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือเรียนน้อยกว่าชั้นปริญญาตรีมีแนวโน้มกระทำรุนแรงมากกว่าผู้ที่เรียนจบระดับชั้นปริญญาตรี แต่สามีหรือคนรัก ที่จบปริญญาโทขึ้นไปกระทำรุนแรงมากกว่าผู้ที่จบปริญญาตรีปัจจัยด้านภูมิหลัง ผู้ชายที่ถูกทุบตี ในวัยเด็ก และมีแม่ที่เคยถูกทุบตี มีแนวโน้มจะกระทำรุนแรงต่อภรรยา หรือคนรัก ผลของความรุนแรงในชีวิตคู่ต่อผู้หญิงร้อยละ 46 ถูกทำร้ายร่างกาย'ได้รับบาดเจ็บ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมีอัตราการฆ่าตัวตาย และพยายามฆ่าตัวตายสูงกว่าผู้หญิงที่ไม่ถูกทำร้ายร้อยละ 40 ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายคิดฆ่า ตัวตาย ร้อยละ 15 ได้เคยพยายามฆ่าตัวตายมาแล้วสำหรับผลกระทบต่อสุขภาพ ร้อยละ 45 ของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงใช้ยาแก้ปวด ร้อยละ 9 ใช้ยานอนหลับร้อยละ 12 ป่วยจนไปทำงานไม่ได้ร้อยละ 17 ไม่มีสมาธิทำงาน ร้อยละ 6 ไม่ไปทำงานเพราะรู้สึกอับอายร้อยละ 4 สูญเสียความมั่นใจ การเผชิญกับปัญหาของผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงมีทั้งด้วยการสลับหนีออกจากบ้านไปอยู่ที่อื่น ปรีกษาเพื่อน ส่วนเหตุผลที่กลับมาร้อยละ 80 ไม่ต้องการทิ้งลูก ร้อยละ 65 ยังรักสามี ให้อภัยสามี เหตุผลอื่น ๆ เช่นเมื่อแต่งงานแล้วไม่ควรหย่าคิดว่าสามี หรือคู่รักจะดีขึ้นไม่มีที่ไป เพื่อความ เป็นครอบครัว ไม่อยากอยู่คนเดียว ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้ ครอบครัวขอร้องสามี หรือคู่รักจะ'จะทำร้าย ความต้องการของผู้หญิงที่ถูก กระทำรุนแรงร้อยละ 70 ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใคร ร้อยละ 13 ต้องการความช่วยเหลือ

จาก ครอบครัวร้อยละ 10 ต้องการความช่วยเหลือจากแม่ จากแหล่งอื่น ๆ เช่นจากแม่สามี หรือคู่รัก จาก ครอบครัวของสามี จากเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน จากตำรวจ จากองค์กรพัฒนาเอกชน จาก โรงพยาบาล สถานีอนามัยศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง ศึกษาผลกระทบของสุราในฐานะ ปัจจัยร่วม

2.10 สรุปกรอบแนวคิด

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมและประมวลผลงานทางวิชาการอันได้แก่ ผลงานวิจัย เอกสาร ทางวิชาการ แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือ กระทำใน ลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้ บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ละเว้นกระทำ การหรือยอมรับการกระทำอย่างใด อย่างหนึ่งโดยมิ ชอบ อีกทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 การใช้ความ รุนแรงในครอบครัว มีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่าง จากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัย จึงสรุปกรอบแนวคิด ในการจำแนกพฤติกรรมล่วงละเมิด เป็น 3 กลุ่มดังนี้

พฤติกรรมทางกาย (physical conduct) การใช้กิริยาละเมิด เช่น

- ทำโทษอย่างไม่มีเหตุผล จนทำให้เหตุการณ์แยลง และ/หรือรุนแรงมากขึ้น
- ใช้แรงทำร้ายบุคคลอื่น เช่นกระแทกของ กระแทกเท้า ตะ ตบ แทะ ยิง ผลัก กัด

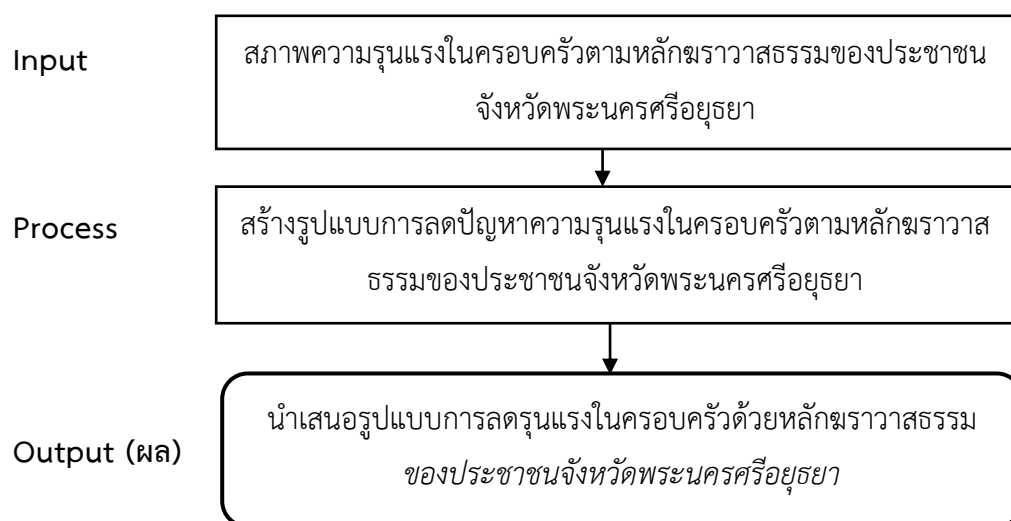
หยิก จิกหัว และ/หรือชี้หน้าด้วยอารมณ์ที่รุนแรงอย่างไม่เหมาะสม

พฤติกรรมทางวาจา (verbal conduct) การใช้วาจาละเมิด เช่น

- ชอบใช้เสียงดัง, ตะโกน, ตะคอก
- พูดใส่ร้ายป้ายสี, บิดเบือนข้อมูลไม่ตรงความจริง
- พูดวิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่ยุติธรรม มีการนินทาลับหลัง

พฤติกรรมทางภาษาท่าทาง (non-verbal conduct) การใช้สายตาละเมิด เช่น

- การมองด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร ดูหมิ่นเกียติ ไม่ให้เกียรติผู้ร่วมงาน
- การแสดงอาการนิ่งเฉย ไม่พูด ไม่เสวนาด้วยไม่ใส่ใจ ไม่สนใจ

แผนภาพ ที่ 2 แสดงสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งเป็นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิรวมถึงผู้แทนจากหน่วยงาน มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น และนำมาสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักฆราวาสธรรม และความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร่างแบบสอบถามการวิจัย และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแนะนำแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้มีที่สอดคล้องกับเนื้อหา นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กลุ่มตัวอย่าง และนำผลสรุปจากแบบสอบถามมาออกแบบโครงสร้างการสัมภาษณ์ตัวแทนของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงรูปแบบ คือ ยืนยันรูปแบบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงาน และนำรูปแบบที่ได้รับการยืนยันไปทดลองใช้เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ

3.1 ขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบ

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามระเบียบวิธีวิจัย การดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความต้องการความจำเป็นในลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยหลักฆราวาสธรรม ด้วยการ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากเอกสารวิชาการ ตำรา ข้อมูลสารสนเทศ และงานวิจัยต่าง ๆ จากสื่อหลากหลายทั่วไปและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เบื้องต้นเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของฆราวาสในการครองเรือนมากยิ่งขึ้น

3.1.1 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยหลักฆราวาสธรรม ดังนี้

3.1 นำผลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักฆราวาสธรรม และผลของการสัมภาษณ์ มาสร้าเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

3.2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ โดยกำหนดค่า ดังนี้

ทุกครั้ง	มีค่าเท่ากับ	4
เกือบทุกครั้ง	มีค่าเท่ากับ	3
บางครั้ง	มีค่าเท่ากับ	2
ไม่เคย	มีค่าเท่ากับ	1

ตอนที่ 3 การใช้หลักฆราวาสธรรมในการลดปัญหาความรุนแรง จำนวน 20 ข้อ การนำฆราวาสธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่า ดังนี้

ทุกครั้ง	มีค่าเท่ากับ	5
เกือบทุกครั้ง	มีค่าเท่ากับ	4
บางครั้ง	มีค่าเท่ากับ	3
นาน ๆ ครั้ง	มีค่าเท่ากับ	2
ไม่เคย	มีค่าเท่ากับ	1

3.3 นำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้ (ธีระศักดิ์ อุณารมณเลิศ พ.ศ. 2549:หน้า 65)

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่	+ 1	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	- 1	แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ ใช้ได้ทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67 - 1.00

3.4 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้วนำแบบสอบถามไปใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้ คือ ประชาชนในอำเภอเสนา จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.90

3.5 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 808,360 คน เป็นชาย 389,474 คน เป็นหญิง 418,886 คน (306,128 ครัวเรือน) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 399 คน/ครอบครัว(ที่มา ระบบสถิติทางทะเบียน ข้อมูล : ณ วันที่ 4 มกราคม 2560) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) จากประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 306,128 ครัวเรือนได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 399 คน/ครัวเรือน แล้วนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างแยกแต่ละอำเภอตามสูตรนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548)

$$n_1 = \frac{Ni}{N} \bullet n$$

n_1	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ
Ni	=	จำนวนประชากรแต่ละอำเภอ
n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทุกอำเภอ
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด

จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แยกออกเป็นแต่ละอำเภอ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

อำเภอ	ชาย	หญิง	รวม	จำนวน ครัวเรือน	กลุ่ม ตัวอย่าง
พระนครศรีอยุธยา	67,522	73,488	141,010	50,639	66
ท่าเรือ	22,605	24,752	47,357	17,568	23
นครหลวง	17,537	19,308	36,845	16,379	21
บางไทร	23,508	24,427	47,935	14,881	20
บางบาล	16,576	17,908	34,484	11,829	15
บางปะอิน	50,096	54,679	104,775	51,880	68
บางปะหัน	20,172	21,755	41,927	13,895	17
ผักไห่	20,100	21,537	41,637	13,850	17
ภาชี	15,047	16,061	31,108	10,011	12
ลาดบัวหลวง	19,237	19,873	39,110	12,691	30
วังน้อย	35,243	37,115	72,358	30,642	40
เสนา	32,414	34,595	67,009	21,917	28
บางซ้าย	9,565	9,827	19,392	5,849	8
อุทัย	24,314	26,344	50,658	22,401	29
มหาราช	11,247	12,405	23,652	8,350	11
บ้านแพรก	4,291	4,812	9,103	3,346	4
รวมทั้งสิ้น	389,474	418,886	808,360	306,128	399

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างที่ใช้หลากหลายวิธีการในการสุ่ม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนแต่ละหลังคาเรือน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 ศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

3.6.2 ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.6.3 การนำหลักทฤษฎีบทเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ประชาชน ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในแต่ละอำเภอเพื่อหาแนวทางในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ด้วยหลักทวารวาสธรรม โดยคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ยึดหลักทวารวาสธรรม เป็นแนวทางในการ สร้างคำถามในการลดความรุนแรงในครอบครัว และนำเครื่องมือที่สร้างเรียบร้อยแล้ว เสนอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน คือ

- 1) พระครูสุนทรธรรมโสภณ (รศ.ดร.) อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย/นักวิจัย
- 2) พระครูสิริธรรมนิเทศ (ผศ.ดร.) อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย/นักวิจัย
- 3) พลเรือตรี รศ.ทองใบ อีรณันท์ทางกูร อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย/นักวิจัย
- 4) นางสาวพัชรภรณ์ เกิดโคกทรัพย์ พยาบาลระดับ 7 โรงพยาบาลวังน้อย อำเภอม่วงสามสิบ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- 5) นายวิศรุต มาเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงอุบลราชธานี

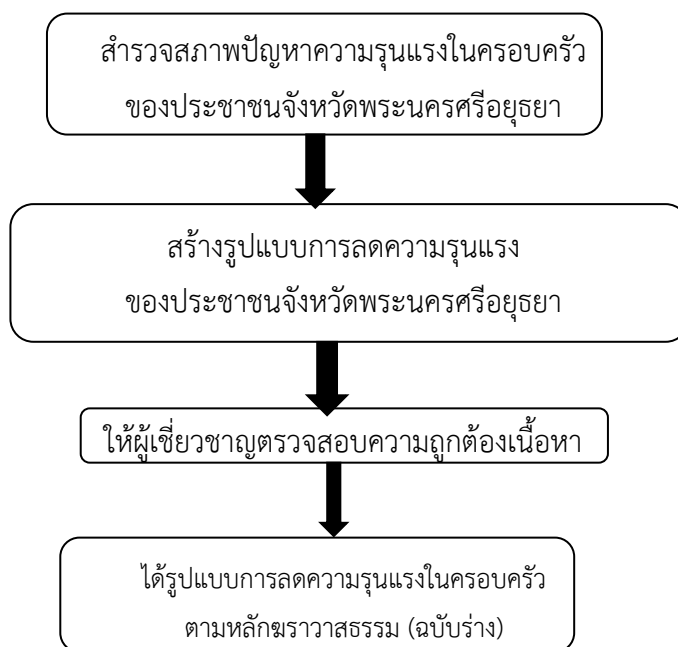
โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและชัดเจน เหมาะสมทั้งเนื้อหาสาระการใช้ถ้อยคำ ภาษาที่เหมาะสมแก่การสัมภาษณ์

4 นำผลที่ได้จากแบบสอบถามจากครอบครัวที่ใช้หลักทวารวาสธรรมทุกครั้งที่เกิดสถานการณ์ ขึ้น และจะมีผลทำให้ครอบครัวนั้นมีความรุนแรงทั้งด้านกาย ด้านวาจาและด้านจิตใจเพื่อนำมาสร้าง เป็นรูปแบบ (model) การลดความรุนแรงในครอบครัว ร่างรูปแบบการนำหลักทวารวาสธรรมเพื่อลด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาข้อมูล เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

1 สร้างคำถามในการลดความรุนแรงในครอบครัว และนำเครื่องมือที่สร้างเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2 นำคำแนะนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และ การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงในครอบครัว

3.2 ขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรง

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบด้วยการทำการจัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus group) ประกอบด้วยตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้หลักธรรมในการลดความรุนแรง เพื่อยืนยันการรูปแบบที่ได้สร้างขึ้นมานำเสนอรูปแบบไปทดลองใช้

1 การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group Discussion) ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้หลักธรรมในการลดความรุนแรงตามหลักขบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงรูปแบบที่สร้างขึ้น

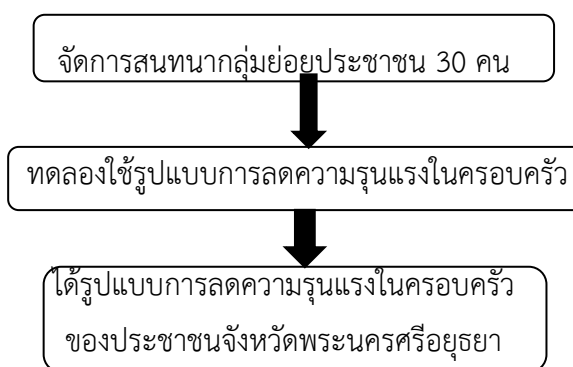
2 ทดลองใช้รูปแบบการนำหลักขบวนการมีส่วนร่วมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยคัดเลือกจากประชาชนผู้ที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน 4 อำเภอ คือ 1 พระนครศรีอยุธยา 2 อำเภอบางปะอิน 3 อำเภอบางบาล และ 4 อำเภอวังน้อย ผลจากการสนทนากลุ่มย่อยและการทดลองใช้รูปแบบการนำหลักขบวนการมีส่วนร่วมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าครอบครัวที่ใช้หลักขบวนการมีส่วนร่วม จะไม่มีความรุนแรงทั้งกาย วาจา และจิตใจ จึงได้นำรูปแบบไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรุนแรงในครอบครัวตามขั้นตอนและกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การพูดคุยสนทนา ไปเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความคุ้นเคย สนทนา สอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับครอบครัว ลูก สุขภาพ การดำเนินชีวิต สภาพเศรษฐกิจ ครอบครัวยุค ตามแผนการทดลองเบื้องต้น

กิจกรรมที่ 2 ชักชวนพูดคุยเรื่องการนำหลักธรรมในการครองเรือน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ให้มีความซื่อสัตย์ อดทน ช่มใจ และเสียสละ รวมทั้งการส่งเสริมให้เป็นครอบครัวตัวอย่างที่จะไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการมอบแผนโปสเตอร์สำหรับไปติดประกาศให้คนในพื้นที่ได้รับรู้

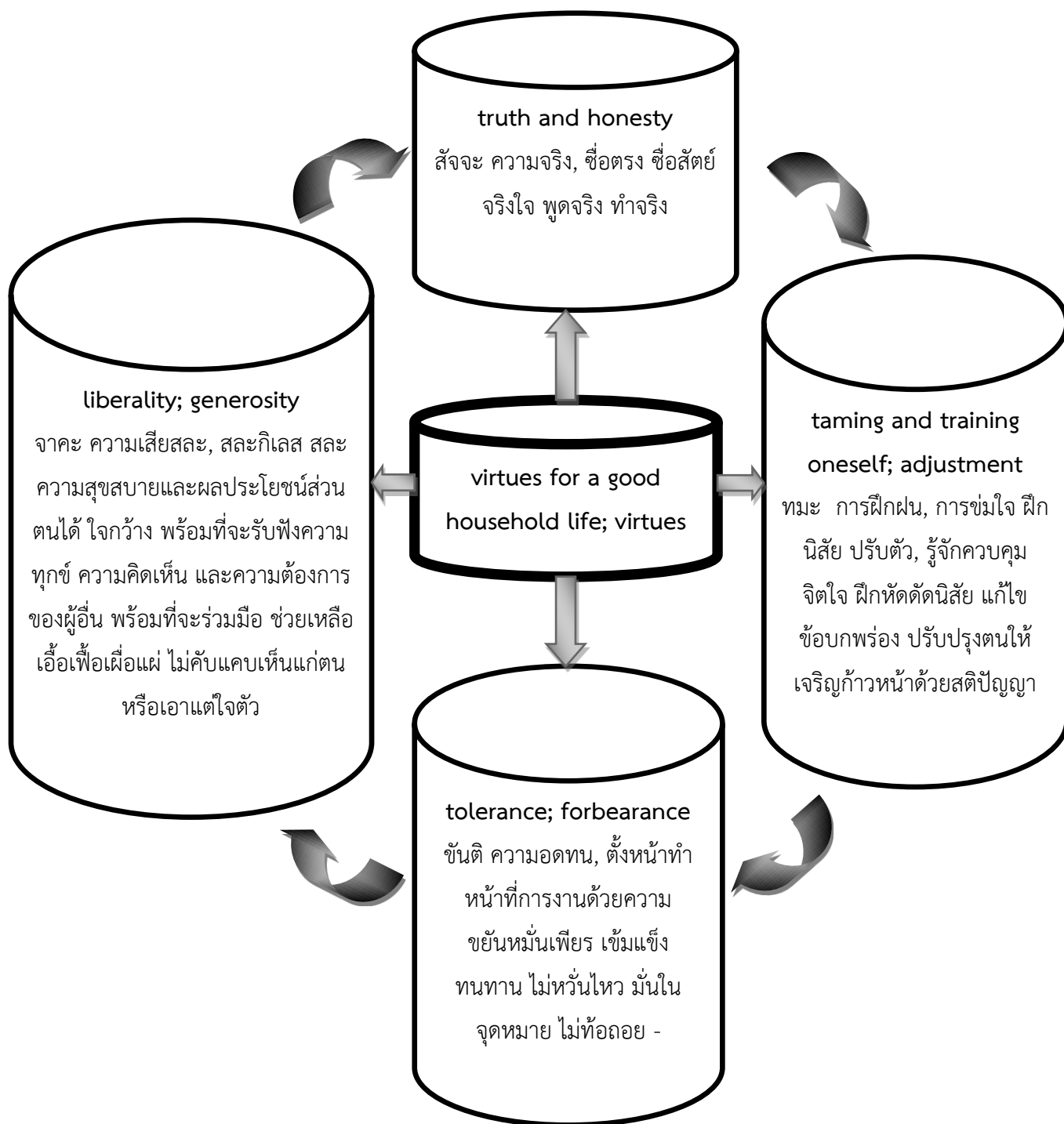
กิจกรรมที่ 3 พูดคุยสอบถามด้วยความสนิทสนมกัน ในครอบครัวได้มีเวลาพูดคุยระหว่างสามี ภรรยา มีความเข้าใจกันดีขึ้น มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ได้ใช้ความอดทน ได้คุมอารมณ์ สละความขัดข้องขุ่นมัว และลดความรุนแรงทั้งกาย ทางวาจา และทางจิตได้มากขึ้น มีการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองไปในทางที่ดีขึ้นลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เช่น การปรับปรุงวิธีการพูดจากับ คู่สมรส การงดเที่ยวนอกบ้าน และ การใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น บรรลุเป้าหมายดังที่กล่าวมาในข้างต้นนี้

ขั้นตอนการตรวจสอบ

3.3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในการใช้รูปแบบการลดความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพได้เขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริงเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

The Model for Reduction of Violence in the Family Based on the
Principle of Gharavasa-dhamma of the People in Changwat Phra
Nakhon Si Ayutthaya

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2 เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3 นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ และแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นเขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริงสำหรับตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบ

ในระยะนี้ตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และข้อ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล และความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นจึงเก็บข้อมูลเพื่อการสร้างรูปแบบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อสร้างรูปแบบจากการผลสัมภาษณ์และการสำรวจ ปรากฏผลดังนี้

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยแยกออกตามประเด็นปัญหาดังนี้

วิธีการลดความรุนแรงของครอบครัว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน เพศหญิง 24 คนได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า การลดความรุนแรงของครอบครัวโดยการใช้ถ้อยคำจากที่ฟังแล้วระรื่นหู สบายใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ตามหลักของปียาวาจา

1. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยสัจจะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า การลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรราวาธรรมของครอบครัวนั้น คือคนของครอบครัวเดียว ควรสัจจะมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกัน มีการข่มใจ การฝึกฝนตนเองไม่ให้ประพฤตินิสัย มีความอดทน หมายถึง ความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ดี อดทนต่อความยากลำบาก มีการเสียสละการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน(สัมภาษณ์เมื่อ)

2. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยทมะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน กล่าวในลักษณะที่ว่าคนที่คนเรายู่ร่วมกันย่อมมีการขัดแย้งกันบ้างการที่ความคิดของเราไม่ตรงกันควรพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบไม่ควรแสดงกริยาที่รุนแรงควรข่มใจและพิจารณาปัญหานั้นด้วยความสงบเรียบร้อย

3.รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยขันติ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน กล่าวในลักษณะที่ว่าการอดทนเป็นสิ่งสำคัญในการลดความรุนแรงทางครอบครัว การอดทนต่อความยากลำบากทางกาย อดทนต่อการ พุดจาไม่สุภาพ กลั่นจิตใจไม่ให้โกรธ อิจฉาริษยาผู้อื่นทำให้ครอบครัวปราศจากความรุนแรง

4.รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยจาคะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน กล่าวในลักษณะที่ว่าเราควรมีการเสียสละแบ่งปันสิ่งของตามสมควรให้แก่ครอบครัวการแบ่งปันทำให้เกิดความสุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ

4.2 ผลของการสำรวจ

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการสำรavn นั้น จุดมุ่งหมายหลักคือ การสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยหลักขรราวาธรรม ก่อนที่จะวิเคราะห์ดังกล่าวผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อตามลำดับต่อไปนี้ เพื่อจะทำให้เกิดการมองเห็นสภาพทั่วไปของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อประโยชน์ในการร่างรูปแบบต่อไป ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างที่วิจัย ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	131	33.1
หญิง	268	66.9
รวม	399	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.9 และเพศชาย ร้อยละ 33.1

ตารางที่ 4.2 จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 ปีลงมา	85	21.3
21-35 ปี	113	28.3
36-50 ปี	112	28.1
51 ปีขึ้นไป	89	22.3
รวม	399	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 21-35 ปี ร้อยละ 28.3 รองลงมาอายุ 21-35 ปี ร้อยละ 28.1 และน้อยสุดอายุ 20 ปีลงมา ร้อยละ 21.3

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	53	13.3
มัธยมศึกษา/ปวช.	82	20.6
อนุปริญญา / ปวส.	109	27.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	155	38.8
Total	399	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 38.8 รองลงมาในระดับอนุปริญญา / ปวส. ร้อยละ 27.3 และน้อยที่สุดประถมศึกษา ร้อยละ 13.3

ตารางที่ 4.4 จำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	20	5.0
ค้าขาย/อาชีพอิสระ	74	18.5
เกษตรกร	120	30.1
รับจ้าง/พนักงานบริษัท	129	32.3
อื่นๆ	56	14.0
Total	399	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท ร้อยละ 32.3 รองลงมาอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 30.1 และน้อยสุดอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 5.0

4.3 ปัญหาความรุนแรงของครอบครัว

การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่(Frequency)ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อที่	ความรุนแรงของครอบครัว	ระดับปัญหา				($\bar{X}$)	S.D	แปลผล
		4	3	2	1			
1	ทะเลาะเบาะแว้ง ตบตีกันตลอดเวลา	9.3	47.6	33.6	9.5	2.57	.789	ปานกลาง
2	ระบายความโกรธ ขว้างปาสิ่งของ	10.5	63.2	22.1	4.3	2.80	.676	ปานกลาง
3	คนของครอบครัวติดยาเสพติด	10.3	50.1	32.3	7.3	2.63	.764	ปานกลาง
4	ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เกือบกด และขาดที่พึ่ง	3.8	50.4	27.6	18.3	2.40	.826	ปานกลาง
5	คิดว่าลูกเป็นสมบัติของตนเอง	10.0	48.4	26.6	15.0	2.53	.867	ปานกลาง
6	หมกมุ่นเรื่องเพศ	15.8	45.1	25.3	13.8	2.63	.909	ปานกลาง
7	ไม่ผูกพันกับลูก	23.8	44.9	26.6	4.8	2.88	.825	ปานกลาง
8	เมาสุราเป็นอาเจิน	20.8	46.9	24.8	7.5	2.81	.850	ปานกลาง
9	ใช้อำนาจเหนือกันและกัน	25.3	35.3	24.1	15.3	2.71	1.011	ปานกลาง
10	ละเลย เพิกเฉย ทอดทิ้ง	18.0	41.9	24.8	15.3	2.63	.950	ปานกลาง
11	ไม่มีใครสนใจ ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น	12.3	48.6	24.6	14.5	2.59	.884	ปานกลาง
12	ชอบเล่นการพนัน	37.6	22.8	28.6	11.0	2.87	1.04	ปานกลาง
13	บังคับ ชู่ออกคำสั่ง	37.1	24.3	25.8	12.8	2.86	1.060	ปานกลาง
14	ทำให้อับอายจนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง	27.1	24.6	28.6	19.8	2.59	1.087	ปานกลาง
15	ถูกทำร้าย ถูกข่มขืน	19.8	33.3	20.8	26.1	2.47	1.081	ปานกลาง
16	การจำกัดค่าใช้จ่าย	32.8	32.6	22.8	11.8	2.86	1.006	ปานกลาง
17	มีการกักกันหน่วงเหนี่ยว	38.6	31.3	22.8	7.3	3.01	.952	ปานกลาง
18	เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง	45.6	35.8	15.0	3.5	3.24	.833	ปานกลาง
19	พูดจาทำร้ายจิตใจ	43.1	35.3	15.0	6.5	3.15	.906	ปานกลาง
20	ใช้คำพูดหยาบคาย ดูถูกเหยียดหยาม	47.6	31.6	15.0	5.8	3.21	.903	ปานกลาง
รวม						2.77	.519	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับปกติ ($\bar{X} = 2.77$, S.D.=.519) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อ 13 คือ เป็นการทำร้ายโดยการใช้อำลึง ($\bar{X} = 3.24$, S.D.=.833) รองลงมาได้แก่ ข้อ 20 คือ ใช้คำพูดหยาบคาย ดูถูกเหยียดหยาม ($\bar{X} = 3.21$, S.D.=.906) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ 4 คือ ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เกือบกต และขาดที่พึ่ง ($\bar{X} = 2.40$, S.D.=.826) ตามลำดับ

4.4 การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ศึกษาการนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ 2. ทมะ คือ การฝึกตน 3. ขันติ คือ ความอดทน 4. จาคะ คือ ความเสียสละ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

ด้านที่	หลักทฤษฎี	ระดับการใช้		
		($\bar{X}$)	S.D	แปลผล
1	สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์	4.07	.732	มาก
2	ทมะ คือ การฝึกตน	4.05	.771	มาก
3	ขันติ คือ ความอดทน	4.01	.759	มาก
4	จาคะ คือ ความเสียสละ	3.93	.773	มาก
รวม		4.02	.648	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัว โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์รองลงมาได้แก่ สัจจะ คือ ทมะ คือ การฝึกตน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ จาคะ คือ ความเสียสละตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน
สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์

ข้อที่	สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์	ระดับการใช้		
		($\bar{X}$)	S.D	แปลผล
1	ท่านเป็นคนที่รักษาคำพูด พูดคำไหนคำนั้น เชื่อถือได้	3.94	.928	มาก
2	ท่านใช้ชีวิตโดยยึดความถูกต้องเป็นที่ตั้ง เมื่อมีอุปสรรคก็ไม่หยุด มุ่งหน้าจนบรรลุเป้าหมาย	4.11	.814	มาก
3	ท่านมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เป็นจริงใจ พูดจริงและทำจริง	4.14	.774	มาก
4	ท่านถือความจริงใจเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจ มีเมตตาริจิตสนิทต่อกัน	4.07	.864	มาก
5	ท่านมีการพูดคุยและ/หรือรับฟังซึ่งกัน และกันของสมาชิกของครอบครัว	4.09	.909	มาก
รวม		4.07	.732	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัว ด้านสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 3 ท่านมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เป็นจริงใจ พูดจริง และทำจริง รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านใช้ชีวิตโดยยึดความถูกต้องเป็นที่ตั้ง คือความจริงเป็นหลักธรรม เมื่อมีอุปสรรคก็ไม่หยุด มุ่งหน้าจนบรรลุเป้าหมาย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 4 ท่านถือความจริงใจเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจ มีเมตตาริจิตสนิทต่อกัน

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทมะ คือ การฝึกซ้อมใจตัวเอง

ข้อที่	ทมะ คือ การฝึกซ้อมใจตัวเอง	ระดับการใช้		
		($\bar{x}$)	S.D	แปลผล
1	ท่านสามารถควบคุมใจ วาจา และการกระทำเป็นไปในสิ่งที่ดีที่ควร	4.14	.821	มาก
2	ท่านมีการพัฒนาศักยภาพ ฝึกไปจนตลอดชีวิตของเราเลย สุดท้ายความสำเร็จจะเป็นของเรา	4.10	.824	มาก
3	การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน	4.05	.813	มาก
4	ท่านไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตนเอง	4.02	.800	มาก
5	ท่านไม่สามารถปรับอารมณ์ให้เข้ากับบุคคลอื่นได้	3.96	.785	ปานกลาง
รวม		4.05	.771	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัว ด้านทมะ คือ การฝึกซ้อมใจตัวเอง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 1 ท่านสามารถควบคุมใจ วาจา และการกระทำ เป็นไปในสิ่งที่ดีที่ควร รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านมีการพัฒนาศักยภาพ ฝึกไปจนตลอดชีวิตของเราเลย สุดท้ายความสำเร็จจะเป็นของเรา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5 ท่านไม่สามารถปรับอารมณ์ให้เข้ากับบุคคลอื่นได้

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน
 ขันติ คือความอดทน

ข้อที่	ขันติ คือความอดทน	ระดับการใช้		
		($\bar{X}$)	(S.D)	แปลผล
1	ท่านมีความมุ่งมั่น ไม่ทอดทิ้งไม่วันทิวา เป็นคนแข็งแรง สามารถทนทานต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิต	3.99	.737	มาก
2	ท่านมีความอดทน อดกลั้น ต่อความรุนแรงทั้งหลายที่ เกิดขึ้นในชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน	4.00	.735	มาก
3	ท่านใช้กำลังข่มเหงทำร้ายร่างกายคนของครอบครัวเป็น เหตุแห่งความบาดเจ็บทั้งร่างกายและจิตใจ	3.97	.862	มาก
4	ท่านมีสติในคิดหาทางแก้ไขปัญหาครอบครัวให้ลุกล่วงให้ รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ ไปด้วยดี	4.01	.862	มาก
5	ท่านรู้จักอดกลั้นระงับใจ เมื่อมีเหตุลุกล่วงเกินรุนแรง จาก ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม	4.07	.871	มาก
รวม		4.01	.759	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัว ด้านขันติ คือความอดทน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 5 ท่านรู้จักอดกลั้นระงับใจ เมื่อมีเหตุลุกล่วงเกินรุนแรง จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม รองลงมาคือ ข้อ 4 ท่านมีสติในคิดหาทางแก้ไขปัญหาครอบครัวให้ลุกล่วงให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ ไปด้วยดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 3 ท่านใช้กำลังข่มเหงทำร้ายร่างกายคนของครอบครัวเป็นเหตุแห่งความบาดเจ็บทั้งร่างกายและจิตใจ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจาเคะ คือความเสียสละ

ข้อที่	จาเคะ คือความเสียสละ	ระดับการใช้		
		($\bar{X}$)	(S.D)	แปลผล
1	ท่านรู้จักปล่อยวาง ไม่เก็บอารมณ์ซุ่มซ่ามไว้ในใจ	4.01	.963	มาก
2	ท่านมีความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อคนของครอบครัว	3.94	.895	มาก
3	ท่านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เสียสละความสุขส่วนตนให้กับคนของครอบครัวได้	3.89	.932	มาก
4	ท่านเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว	4.00	.892	มาก
5	ท่านเป็นที่พึ่งของครอบครัว เอาใจใส่ช่วยเหลือดูแล/เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้	3.83	.847	มาก
รวม		3.93	.773	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัว ด้านจาเคะ คือความเสียสละ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อ 1 ท่านรู้จักปล่อยวาง ไม่เก็บอารมณ์ซุ่มซ่ามไว้ในใจ รองลงมาคือ ข้อ 4 ท่านเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5 ท่านเป็นที่พึ่งของครอบครัว เอาใจใส่ช่วยเหลือดูแล/เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้

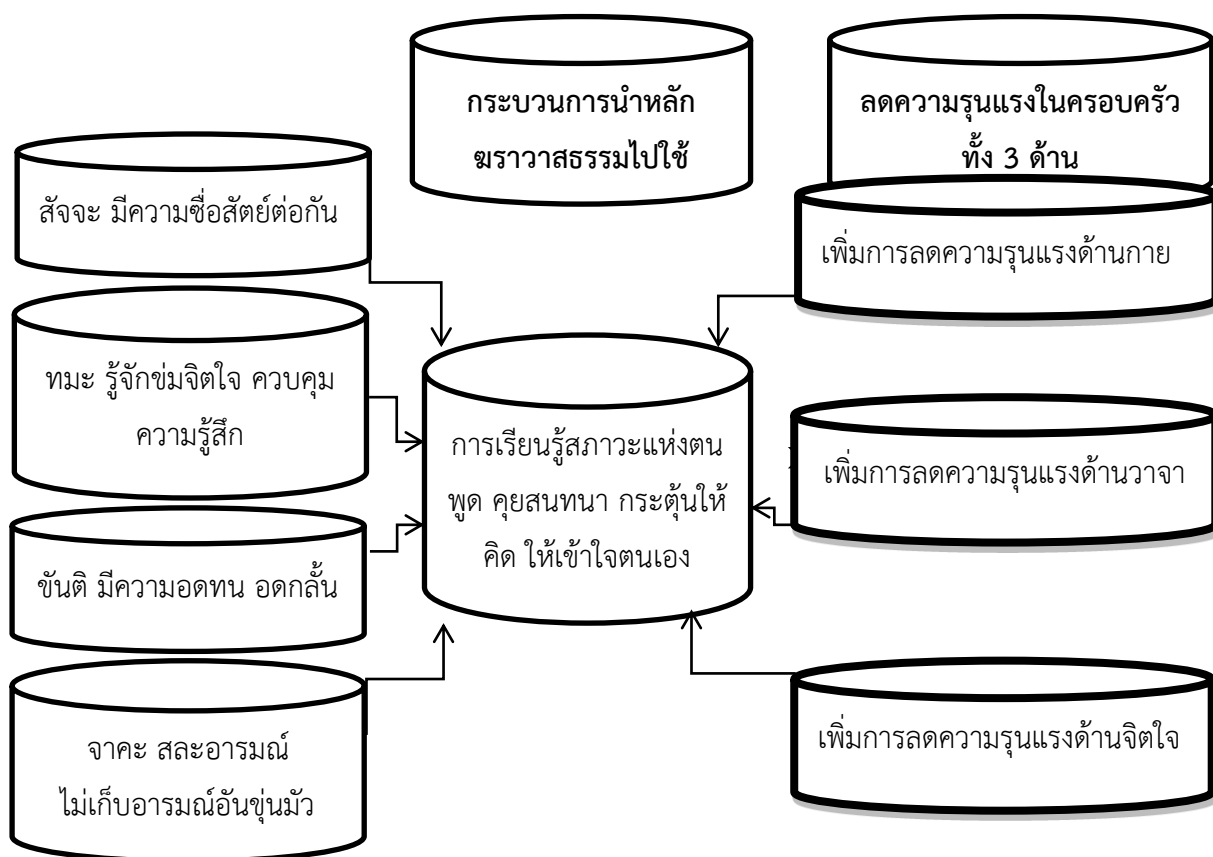
4.5 รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากผลการใช้รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักขรวาธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การลดความรุนแรงของครอบครัวโดยการใช้ถ้อยคำวาจาที่ฟังแล้วระงับใจ สบายใจ ถ้อยที่ถ้อยอาศัย พูดคุยกันด้วยความจริงใจปราศจากอารมณ์ที่รุนแรง ไม่มีการเสแสร้งโกหกให้เกิดความสับสน ตามหลักขรวาธรรมที่เป็นหลักคุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ผลคือ การมีสัจจะลดความรุนแรงของครอบครัว และเป็นปลูกนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว ให้เป็นคนหนักแน่นมั่นคง จะมีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงาน ได้รับการเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและยำเกรง ครอบครัวมีความมั่นคง ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง การมีทมะจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังนิสัยรักการฝึกฝนตนให้เกิดขึ้นในตัว ทำให้เป็นคนมีความสามารถในการทำงาน ไม่มีเวรกับใคร ยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิดได้ สามารถตั้งตัวได้ มีปัญญาเป็นเลิศ การมีขันติจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังนิสัยการอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ ทำงานได้ผลดี สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้ สามารถเป็นหลักให้กับบริวารได้ ไม่มีเรื่องวิวาทกับคนอื่น ไม่หลงผิดไปทำความชั่วได้ ทำให้ได้ทรัพย์มา การมีจาคะจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังการมีอารมณ์ผ่องใสและนิสัยเสียสละให้เกิดขึ้นในตัว เป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีกัลยาณมิตรรอบตัว

สรุปแล้วคุณของการมีขรวาธรรมโดยรวม ก็คือ เมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในสังคม รูปแบบหลักขรวาธรรมเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษ ยึดตามเจ้าประยุทธิ์ขรวาธรรม 4 (ธรรมสำหรับขรवास, ธรรมสำหรับการครองเรือน, หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ - virtues for a good household life; virtues for lay people)

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดร่างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระบวนการนำรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของ
ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิจกรรมที่ 1 การพูดคุยสนทนา ไปเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ สร้างความคุ้นเคย สนทนา
สอบถามเรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับครอบครัว ลูก สุขภาพ การดำเนินชีวิต สภาพเศรษฐกิจครอบครัว
ตามแผนการทดลองเบื้องต้น

กิจกรรมที่ 2 ชักชวนพูดคุยเรื่องการนำหลักธรรมในการครองเรือน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีใน
ครอบครัว ให้ความซื่อสัตย์ อดทน ข่มใจ และเสียสละ รวมทั้งการส่งเสริมให้เป็นครอบครัวตัวอย่างที่
จะไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการมอบแผนโปสเตอร์สำหรับไปติดประกาศให้คนในพื้นที่ได้รับ

กิจกรรมที่ 3 พุทศุยสอบถามด้วยความสนิสนมกัน ในครอบครัวได้มีเวลาพูดคุยระหว่างสามี ภรรยา มีความเข้าใจกันดีขึ้น มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ได้ใช้ความอดทน ได้คุมอารมณ์ สละความขัดข้องขุ่น มัว และลดความรุนแรงทั้งกาย ทางวาจา และทางจิตได้มากขึ้น มีการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง ไปในทางที่ดีขึ้นลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เช่น การปรับปรุงวิธี การพูดจากับ คู่ สมรส การงดเที่ยวนอกบ้าน และ การใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น บรรลุเป้าหมายดังที่กล่าวมาในช่วง ตนนี้

1. สัจจะ (ความจริง, ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริใจ พุดจริง ทำจริง - truth and honesty)
2. ทมะ (การฝึกฝน, การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว, รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไข ข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา - taming and training oneself; adjustment)
3. ขันติ (ความอดทน, ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย - tolerance; forbearance)
4. จาคะ (ความเสียสละ, สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจ กว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว - liberality; generosity)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะอิน อำเภอบางบาล และอำเภอมั่นขวัญน้อย จำนวน 30 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ 1 การสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม และ 2 การตรวจสอบแบบสอบถาม ในระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และข้อ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล และความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นจึงเก็บข้อมูลเพื่อสร้างแบบสอบถามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อสร้างแบบสอบถามจากการสัมภาษณ์และการสำรวจ ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามด้วยการทำการจัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus group) ประกอบด้วยตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ และแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากนั้นเขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริงสำหรับตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับตามขั้นตอนดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 21-35 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท

5.1.2 วิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับปกติ ($\bar{X} = 2.77$, S.D.=.519) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อ 13 คือ เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง ($\bar{X} = 3.24$, S.D.=.833) รองลงมาได้แก่ ข้อ 20 คือ ใช้คำพูดหยาบคาย ดุถูกเหยียดหยาม ($\bar{X} = 3.21$, S.D.=.906) และ ข้อที่ ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ 4 คือ ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เกือบกต และขาดที่พึ่ง ($\bar{X} = 2.40$, S.D.=.826) ตามลำดับ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์การนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ **สัจจะ** คือ ความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ **ทมะ** คือ การฝึกตน ข่มใจ อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ **จาคะ** คือ ความเสียสละ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5.1.4 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำรูปแบบการลดความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยสัจจะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า การลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของครอบครัวนั้น คือคนของครอบครัวเดียวควรสัจจะมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกัน มีการข่มใจ การฝึกฝนตนเองไม่ให้ประพฤดิชั่ว มีความอดทน หมายถึง ความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ดี อดทนต่อความยากลำบาก มีการเสียสละการแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน

2. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยทมะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน กล่าวในลักษณะที่ว่าการที่คนเราอยู่ร่วมกันย่อมมีการขัดแย้งกันบ้างการที่ความคิดของเราไม่ตรงกันควรพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบไม่ควรแสดงกริยาที่รุนแรงควรข่มใจและพิจารณาปัญหานั้นด้วยความสงบเรียบร้อย

3. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยขันติ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน กล่าวในลักษณะที่ว่าการอดทนเป็นสิ่งสำคัญในการลดความรุนแรงทางครอบครัว การอดทนต่อความยากลำบากทาง

กาย อุดหนุนต่อการ พุดจาไม่สุภาพ กลั่นจิตใจไม่ให้โกรธ อัจฉาริษาผู้อื่นทำให้ครอบครัวปราศจาก ความรุนแรง

4. รูปแบบในการลดความรุนแรงด้วยจาคะ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน กล่าวในลักษณะ ที่ว่าเราควรมีการเสียสละแบ่งปันสิ่งของตามสมควรให้แก่ครอบครัวการแบ่งปันทำให้เกิดความสุขใจ ทั้งผู้ให้และผู้รับ

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเจาะจง 30 คน

การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group Discussion) ทดลองใช้รูปแบบการนำหลัก ฆราวาสธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาใช้ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยคัดเลือกจากประชาชนผู้ที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน 4 อำเภอ คือ 1 พระนครศรีอยุธยา 2 อำเภอบางปะอิน 3 อำเภอบางบาล และ 4 อำเภอวังน้อย พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ศึกษา มีปัญหาความรุนแรงทางวาจามากที่สุด รองลงมาคือทางจิตใจ และร่างกาย โดยแต่ละ ครอบครัวเผชิญกับสภาพเสี่ยงที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากที่มีลักษณะเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่แออัด และมีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดีจะมีปัญหาความรุนแรงในทุกรูปแบบ อาจเป็นเพราะประชาชนที่การ อาศัยอย่างหนาแน่น ดังนั้นจึงมีโอกาสเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ในทุกรูปแบบ ซึ่งรูปแบบ ของการกระทำรุนแรงในครอบครัวมีความสอดคล้องกับขอบข่ายของการกระทำรุนแรงในครอบครัว ที่ องค์การอนามัยโลก ได้ระบุไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีทั้งการทำร้ายร่างกาย จิตใจ การบีบคั้น ทางสังคม เศรษฐกิจ และทางเพศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2547) และตามที่ รณชัย คงสกนธ์ (2549) ได้อธิบายไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว คือลักษณะการทำร้ายร่างกาย และทำร้ายจิตใจ มีฐานะ ยากจน มีภาระหนี้สิน ประกอบกับอาจเป็นเพราะพื้นที่แห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่มีคนจากต่างถิ่นอพยพเข มาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว ซึ่งครอบครัวที่ อพยพมาในชวงนั้น ปัจจุบันยอมมีทายาทที่อยู่ในวัยเริ่มต้นมีครอบครัว และใช้ชีวิตเป็นครอบครัวที่ แยกออกมาจากครอบครัวดั้งเดิม ซึ่งสมาชิกในครอบครัวกลุ่มนี้ปัจจุบันคือคนสวนใหญ่ของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และการที่มีครอบครัวอยู่ในวัยหนุ่มสาวเป็นจำนวนมาก การอยู่ในสังคมที่แออัด ไม่ เป็นส่วนตัว และต้องเผชิญกับเพื่อนบ้านที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม นอกจากนั้น การที่ครอบครัวที่เพิ่ง เริ่มต้นดังกล่าวนี ต้องเผชิญ กับ ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ และการที่ต้องมีภาระรับผิดชอบมากขึ้น เช่น การมีลูกที่ยังเล็ก ในขณะที่ฐานะทางครอบครัวก็ยังไม่มั่นคงเพียงพอ เพราะสวนใหญ่แล้วคนสวน ใหญ่ของพื้นที่จะทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีค่าตอบแทนไม่ได้สูงมากนัก ก็ยอมที่จะทำ ให้ครอบครัวกลุ่มดังกล่าวมีความเครียด วิตกกังวล และตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการเกิด ปัญหาความ รุนแรงในครอบครัว และเป็นสาเหตุสำคัญที่ ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในระดับปฐมภูมิมีแนวโน้ม

มขยายตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2546) ที่กล่าวไว้ว่า บริบททางสังคม เช่น การอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ส่งผลให้มีโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงสูงกว่าในพื้นที่ที่ปราศจากปัญหาเหล่านี้ มีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี จะมีปัญหาความเสี่ยงในทุกรูปแบบและมีระดับความเสี่ยงที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ นั้น อาจเป็นเพราะพื้นที่ที่มีลักษณะดังกล่าว มีสภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความเสี่ยงในครอบครัวสูงนั่นเอง ดังนั้นจึงมีโอกาสด้านสถานการณ์ความเสี่ยงในครอบครัวของพื้นที่ย่อยแห่งนั้นจะสูงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2546) ที่ระบุว่า สาเหตุของความเสี่ยงในครอบครัวคือความสัมพันธ์ของสภาพที่มีความเสี่ยงทั้งในระดับโครงสร้างทางสังคมโดยรวม และระดับบริบทของสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว รวมทั้ง วีรพล ไญยอรุณ(2542) ที่ระบุว่า อิทธิพลของสภาพแวดล้อมมีผลต่อการเกิดความเสี่ยงเพราะสภาพแวดล้อมจะเป็นตัวสร้างความกดดัน และความเครียด และ ศิริวิ พชร ศิริวัฒนา (2538) ที่ระบุว่า สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเช่น การศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำ สภาพสังคมเศรษฐกิจระดับต่ำ ปัญหารายได้ไม่เพียงพอเป็นเหตุผลที่นำไปสู่ปัญหาความเสี่ยงในครอบครัว

ขาดความจริงใจก็คือเตรียมหลอกลวงเท่านั้นเอง และถ้าขาดสัจจะคือความจริงใจ แล้วทุกอย่างจะอ่อนแอไปหมด เพราะฉะนั้นความจริงใจนี้ท่านจึงถือเป็นรากฐาน ต้องมีไว้ก่อนเมื่อเริ่มต้นด้วยความจริงใจแล้วก็กลายเป็นความซื่อสัตย์ ซึ่งทำให้เกิดความหนักแน่นมั่นคงเมื่อมีความจริงใจแล้วต่อมาก็ออกทางวาจา คือพูดจริง แล้วก็ออกทางการกระทำ คือพูดไปแล้วหรือสัญญาไปแล้วทำตามนั้น ไม่ใช่ปล่อยเรื่อยเปื่อยละเลยไม่เอาใจใส่เมื่อมีความจริง ก็ถือว่ามีความรากฐานที่เข้มแข็งมั่นคงอะไรๆ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานที่มั่นคงก็มั่นใจได้ว่าจะดำรงอยู่ได้ดีและยั่งยืนแต่ถ้าขาดความจริงเสียแล้วทุกอย่างก็คลอนแคลนหมด แล้วต่อไปก็มีแต่ความอ่อนแอหวาดระแวงและว้าวุ่น

5.1.6 ผลการนำรูปแบบการลดความเสี่ยงในครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการนำรูปแบบการลดความเสี่ยงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก คือการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองไปในทางที่ดีขึ้นเพื่อลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในครอบครัว เช่น การปรับปรุงวิถี การพูดจากับ คู่สมรส การงดเที่ยวนอกบ้าน และ การใส่ใจกับครอบครัวมากขึ้น ซึ่งวิธีการพัฒนาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำพื้นที่และครอบครัวแกนนำจนบรรลุเป้าหมายดังที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ สอดคล้องกับหลักการแทรกแซงด้วยการเพิ่มพลังอำนาจในระดับบุคคล ของ แอล'อะเบต (L' Abate. 1990: 89) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อพื้นที่หรือบุคคลเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหา จะต้องแทรกแซงตั้งแต่ในระดับปฐมภูมิ โดยการเพิ่มศักยภาพให้กับบุคคลให้สามารถเผชิญกับปัญหาได้ เช่น การให้กลุ่มสนับสนุนการเพิ่มพลังอำนาจ และการให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เลวิส และคณะ (Lewis; et al. 1998: 10) เกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มพลังอำนาจให้กับ

บุคคล ด้วยการพัฒนาทักษะ การได้รับบทเรียน รวมทั้งการได้รับการฝึกหัดจากที่นอกเหนือจากเขาเคยได้รับ และยังสอดคล้องกับสิ่งที่องค์การยูเนสโก (UNESCO.1998: 12-13) ได้ระบุไว้ว่า การเพิ่มพลังอำนาจ ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในและความเชื่อมั่นในการกล้าที่จะใช้ชีวิตอย่างมีทางเลือก รวมทั้งมีความสามารถในการอื่นที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการทางสังคมที่จะมีผลต่อชีวิต เนื่องจากวิธีการพัฒนาในวงรอบนี้ได้ทำให้ผู้นำพื้นที่มีความเชื่อมั่นและกล้าคิดที่จะรวมป้องกันปัญหาในพื้นที่ สวนครอบครัวแกนนำนั้น ก็กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อชีวิตครอบครัวที่ดีขึ้นนั่นเอง

5.2 อภิปรายผลผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลในครั้งนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน ผู้วิจัยขอเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา พบว่า มีปัญหาความรุนแรงของครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปกติ ซึ่งความรุนแรงนี้เป็นพฤติกรรมที่ปลดปล่อยความโกรธ ความกลัว และภาวะหวาดหวั่น ไปยังบุคคลรอบข้าง หรือวัตถุสิ่งของด้วยขาดการยับยั้งชั่งใจ เป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการทำอันตรายผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นอันตรายสาหัสจนถึงแก่ชีวิตได้

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง ซึ่งเป็นการแสดงความเกลียดชัง ความเป็นปรีภัย การแสดงความเกลียดชัง ความเป็นปรีภัย สอดคล้องกับ ณฐนนท์ ทวีสิน กล่าวว่า ความรุนแรงต่อร่างกาย หมายถึง การใช้กำลัง และ/ หรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธ แล้วมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำบาดเจ็บต่อร่างกาย เช่น การตบ ผลัก ตี เตะ ต่อย เป็นต้นระดับความรุนแรงแตกต่างกันออกไป และสอดคล้องกับอรินันท์ ภูน้ำทรัพย์ กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกาย หรือทางเพศ และมีบาดแผลเกิดขึ้นซึ่งอาจมีตั้งแต่เล็กน้อยไปจนรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ แต่ความรุนแรงในครอบครัว หากได้มีได้มีความหมายเพียงแค่การทำร้ายร่างกายเท่านั้นนอกจากนี้ยังรวมไปถึงการทำร้ายกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ (physically and psychogically) ระหว่างสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ครอบครัวเดียวกันเป็นอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ส่วนใหญ่มักเป็นการทำร้าย ทบตี การบังคับขู่เข็ญ การพูดจาตำหนิถูกเหยียดหยาม พฤติกรรมก้าวร้าว การเพิกเฉยหรือละเลย รวมทั้งการกดขี่ ข่มเหงจิตใจ อันทำให้อีกฝ่ายหนึ่งตกอยู่ในภาวะของความหวั่นไหว หวาดระแวงและกลัวซึ่งก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเอง การทำให้อับอายการปิดกั้นทางสังคม การนอกใจ เป็นต้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เกือบกด และขาดที่พึ่ง ความรุนแรงต่อจิตใจ หมายถึง การกระทำ หรือละเว้นไม่กระทำ ทอดทิ้ง เพิกเฉยไม่ดูแล ไม่ใส่ใจ ไม่ให้เกียรติ การทำร้ายจิตใจมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำ ได้รับความเสียใจ เสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การพูดจาถูก ตำหนิ

เหยียดหยาม ปล่อยปละทอดทิ้ง ปฏิเสธสิทธิที่พึงมีพึงได้ โดยคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา เป็นความรุนแรงทางสังคม หมายถึง การปล่อยปละละเลย ทอดทิ้งไม่ให้ความสำคัญ ไม่สนใจ ชัดขวางความก้าวหน้า ชัดขวางการติดต่อ พบปะกับผู้อื่นเช่นเพื่อน ญาติพี่น้อง บิดามารดา หรือบุตร เป็นต้น โดยส่งผลกระทบทางจิตใจได้

5.2.2 การใช้รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของครอบครัว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ รองลงมาได้แก่ ทมะ คือ การฝึกตนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ จาคะ คือ ความเสียสละ ทั้งนี้มาจากการกระทำความรุนแรงเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการได้รับความกดดันทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อการจัดการกับอารมณ์ของบุคคล การกระทำความรุนแรงนั้น มีทั้งบุคคลเป็นผู้กระทำและเป็นผู้ถูกกระทำ ในส่วนของการถูกกระทำความรุนแรงนั้นเป็นส่วนใหญ่เป็น ปัจจัยที่เกิดจากบุคคลอื่นมากกระทำกับตนเอง และการป้องกันไปให้ถูกกระทำต้องป้องกันที่ตนเองก่อน การป้องกันที่ดีที่สุดก็คือ การปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณงามความดีการใช้ความรุนแรงในการ แก้ไขปัญหาที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคลอย่างกว้างขวาง จึงควรมีการนำหลักธรรมมายึดถือปฏิบัติ เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จสัจจะ หมายถึงความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสัจจอิฐฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสัจจะหรือสัจจอิฐฐาน คือทำให้มันจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึงบังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่ยั่วยุ ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายาม บังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดแย้งยิ่งกว่าช้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเอง นั้นก็มี 2 วิธีด้วยกันคือ กรณิ แรกคือ การลอบประโลมจิตใจค่อยลอบโยน กรณิที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ชันติ เมื่อมีทมะแล้วยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็น ราคะ โทสะ โมหะ หรือ อื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วยุหรือกิเลส จาคะ หมายถึงบริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไประบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธีฆราวาสธรรม คือสัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ นี้เป็นเครื่องมือกำจัดการ เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของฆราวาสเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วย

5.2.3 นำเสนอรูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการใช้รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การลดความรุนแรงของครอบครัวโดยการใช้ถ้อยคำวาจาที่ฟังแล้วระงับหู สบายใจ ถ้อยที่ถ้อยอาศัย พูดคุยกันด้วยความจริงใจปราศจากอารมณ์ที่รุนแรงไม่มีการเสแสร้งโกหกให้เกิดความสับสน ตามหลักฆราวาสธรรมที่เป็นหลักคุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ผลคือ การมีสัจจะลดความรุนแรงของครอบครัวและเป็นปลุกนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว ให้เป็นคนหนักแน่นมั่นคง จะมีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงาน ได้รับการเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและยำเกรง ครอบครัวมีความมั่นคง ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง การมีทมะจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังนิสัยรักการฝึกฝนตนให้เกิดขึ้นในตัว ทำให้เป็นคนมีความสามารถในการทำงาน ไม่มีเวรกับใคร ยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิดได้ สามารถตั้งตัวได้ มีปัญญาเป็นเลิศ การมีขันติจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังนิสัยการอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ ทำงานได้ดี สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้ สามารถเป็นหลักให้กับบริวารได้ ไม่มีเรื่องวิวาทกับคนอื่น ไม่หลงผิดไปทำความชั่วได้ ทำให้ได้ทรัพย์มา การมีจาคะจะลดความรุนแรงของครอบครัว และปลูกฝังการมีอารมณ์ผ่องใสและนิสัยเสียสละให้เกิดขึ้นในตัว เป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีกัลยาณมิตรรอบตัว

สรุปแล้วคุณของการมีฆราวาสธรรมโดยรวม ก็คือ เมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในสังคม ยึดตามเจ้าประยุทธ์ ฆราวาสธรรม 4 (ธรรมสำหรับฆราวาส, ธรรมสำหรับการครองเรือน, หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ - virtues for a good household life; virtues for lay people

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผล ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1 จากผลการวิจัย พบว่า ลดความรุนแรงของครอบครัวของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง จึงควรมีนโยบายเกี่ยวกับการลดความรุนแรงของครอบครัวในพื้นที่ที่เผชิญสภาพเสี่ยงให้ มากขึ้น ด้วยการส่งเสริมปัจจัยด้านบวกให้กับบุคคลและพื้นที่

เช่น การส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวหรือการพัฒนาทักษะในตัวบุคคลเพื่อการป้องกันปัญหาเพื่อเป็นการลดสภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา อันถือว่าเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหาโดยตรงและควร มีนโยบายด้านการลดความรุนแรงในครอบครัว โดยการบูรณาการบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของสังคมและ พื้นที่ได้เข้ามาช่วยป้องกันปัญหา โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรของรัฐและผู้นำท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายขององค์กรหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลทางสังคม ในการลดความรุนแรงในครอบครัวระดับประเทศควรให้ความสำคัญหน่วยงานของพื้นที่ในการรวมป้องกันปัญหา โดยอาจมี กลไกที่สามารถผลักดันให้ประชาชนในพื้นที่สามารถในการป้องกันปัญหาของตนเอง เช่น การส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการป้องกันการจัดการความรู้เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงของครอบครัว เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

- 1 ควรมีการรณรงค์ในการลดความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ
- 2 ประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรนำหลักหลักฆราวาสธรรมมาเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวเพื่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงในทุก ๆ ด้าน
- 3 รัฐควรนำวิธีการลดความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบกิจกรรมของพื้นที่เพื่อให้คนในครอบครัว ปรับความเข้าใจ การพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์
- 4 การลดความรุนแรงในครอบครัว ควรส่งเสริมบทบาทให้เป็นครอบครัวแกนนำหรือครอบครัวตัวอย่าง ก่อนที่จะขยายผลไปสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในพื้นที่ ด้วยกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การรณรงค์ผ่านช่องทางการสื่อสารของพื้นที่ และการเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครอบครัวอื่น ๆ
- 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีกระบวนการที่บุคคลหลายฝ่ายเข้ามารวมกันคิดวางแผนการลดความรุนแรงในครอบครัว

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1 ควรนำรูปแบบลดความรุนแรงในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรมที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้ลดความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
- 2 ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่ด้วยการขยายผลการพัฒนาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็น เด็ก คนชรา หรือคนที่ต้องพึ่งพิงคนอื่นให้มากขึ้น
- 3 ควรศึกษาวิจัย หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้อย่างปกติสุข

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2547-2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2547). โครงการจัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤติจาก ความรุนแรงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ศูนย์พึ่งได้). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข. ภายเอกสาร.
- กัลยา วาณิชบัญชา, **สถิติสำหรับงานวิจัย**, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และคนอื่นๆ. (2546). ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน วิจัยประชากรและสังคม.
- กฤตยา แสงเจริญ. (2545). การทำนายพฤติกรรมรุนแรงของสามีในครอบครัวไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ภายเอกสาร.
- กิตติพัฒน์ นนทปทุมะดูลย์. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์จุ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ภายเอกสาร.
- โกวิท พวงงาม; และชอบ เข้มกลัด. (2545). คู่มือการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แก้ว ชิตตะขบ, **พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- แก้ว ชิตตะขบ, **รวมวิชาการธรรมศึกษาขั้นตรี**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.
- ข้อมูลการสำรวจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับโครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) เมื่อปี 2551
- ชาวประชาสัมพันธ์ออนไลน์. (2550). โรงพยาบาลรามมาฯ นำร่องจังหวัดปทุมธานี แก้ปัญหาความ รุนแรงในครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2550, จาก www.thaipr.net

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล; และคนอื่นๆ. (2549). กิจกรรมครอบครัวศึกษา. เอกสารประกอบการบรรยาย
ในโครงการฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ 60 ปี ด้วยวิถีแห่งจิตวิทยาแนะแนว.
กรุงเทพมหานคร:
- งามตา วนินทานนท์. (2548). **การวิจัยเพื่อสร้างระบบดัชนีคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย.**
วารสาร จิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย. ปีที่ 2. หน้า 38-72.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์. (2540). **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการ
ประยุกต์ใช้.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม.
- นิภา เมธาวีชัย, **วิทยาการวิจัย,** กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
_____ (2524). **รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน.** ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญชม ศรีสะอาด และ นิภา ศรีไพโรจน์. (2531). **รูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการ
วิจัยที่มีประสิทธิภาพ.** มหาสารคาม : ปริดาการพิมพ์,
- พวงรัตน์ เพิ่มเกียรติขจร; และ รณชัย คงสกนธ์. (2549, กรกฎาคม - กันยายน). **การศึกษาผลกระทบ
ด้านครอบครัว สังคม อารมณ์ จากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนรอบโรงพยาบาลรามาริบัติ .** วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 29(3):
84-91.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). **การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน.** ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา
- วนิดา เดี่ยวพานิช. (2537). **ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีผลต่อการสื่อสารกับผู้ป่วยของ
นักศึกษา พยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาล สภาวิชาชีพไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ).** กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถา
ยเอกสาร.
- วรพจน์ รักธรรม. (2547, เมษายน). **การเสริมพลังอำนาจ.** สารานุกรมศึกษาศาสตร์. (32): 29-33.
- วิจิต วงษ์ใหญ่. (2523). **พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรือง.
- วีรพล ไชยอรุณ. (2542). **ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณี
นายตำรวจ ชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจนครบาล.** ปรินซ์นิพนธ์ สส.ม.
(สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถายเอกสาร.
- วีระสิทธิ์ สิทธิไตรย; และ โยธิน แสงวดี. (2531). **การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพจาก
การวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการเปลี่ยนแปลงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .**
กรุงเทพมหานคร: ชมรมวิจัยเชิงคุณภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). **สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพมหานคร: เจพรี้นต.
- ศิริชัย ศิริกายะ; และ กาญจนา แก้วเทพ. (2531). **ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริเพชร ศิริวัฒนา. (2538). **ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2550). **ความรุนแรงในครอบครัว รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ปี 2543-2549**. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2550, จาก www.gdrif.org/vawdata
- สมพร สุทัศน์. (2537). **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). **สถิติความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและสถาบันครอบครัว.
- สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร. (2545). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. เชียงใหม่: วนิดาเพรส.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ. (2544). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เพื่องฟ้าพรินต์ติ้ง.
- สุพิทย กาญจนพันธุ์. (2549). **ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสังคม**. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2552, จาก <http://jiraphorn1.blogspot.com/2006/06/social-learning-theory.html>
- สุภางค จันทวานิช. (2542). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2545). **ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน**. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- . (2548). **จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ**. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุนันทา สิริประภาพล. (2545). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ภายเอกสาร.
- เสถียร เชยประดับ. (2525). **การสื่อสารงานนวัตกรรม**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา อ่อนโอภาส. (2540, กรกฎาคม-ธันวาคม). **รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งเน้นการเสริมพลัง**. มฉก.วิชาการ. 1(1): 15-23.

สำนักพัฒนาระบบสุขภาพ. (2550). **สถิติผู้ที่กระทำรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวที่มารับบริการจากศูนย์พึ่งได้**. กรุงเทพมหานคร: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

องค์กรพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตำบลน้ำเกี๋ยน. (2548). **น้ำเกี๋ยน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

Miller P. McC and M.J. Wilson. A Dictionary of Social Science Methods. New York – John Wiley & Sons, 1983.

<http://www.m-society.go.th/maghss/index.html> โปรแกรมการประเมินความมั่นคงของมนุษย์ส่วนบุคคล

http://www.sobkroo.com/detail_room_index.php?nid=2626 (14 มีนาคม 2554) ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การพัฒนามนุษย์ ค.ศ. 1994, ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) <http://www.ryt9.com/s/cabt/27187> วันที่ 30 สิงหาคม 2548.

สมุทร ชำนาญ. (2546). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสรี ชัดแจ้ง. (2538). **แบบจำลอง**. ม.ป.ท.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2544). **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

อุทุมพร จามรมาน. (2541, มีนาคม). **โมเดลคืออะไร**. วารสารวิชาการ, 1(2), 22-26

1) บทความจากเว็บไซต์

บุญมา จิตจรัส, **มงคล 38 ประการ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

ประจวบ ไชยสาส์น, “กระทรวงการต่างประเทศกับการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ”, วารสารสราญรมย์ ฉบับที่ระลึกครบรอบ ปีที่ 55, (2543) : 143.

ประเวศ วะสี, **กระแสใหญ่ในสังคมไทยกับความมั่นคงของประเทศ**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2548.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ 41, กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2545.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) : พุทธธรรม

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระมหาทองพูน สติสมฺปนฺโน (เสือขาว), “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2547.

พระมหาศิริวัฒน์ อริยเมธี (จันท๊ะ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่), 2548.

พระมหาอำนาจ พุทธิเมธี, **นวโกวาท ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียง เชียงจวงเจริญ, ม.ป.ป.), หน้า 113-114.

พระศรีรัชชมงคลบัณฑิต, “การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ ปัญหาเศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2548.

พระอุทิศ อภิวิโร (มีดี), “การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาชีวิตและเศรษฐกิจ”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), 2549.

พลตรีพจน์ พงศ์สุวรรณ, **หลักพุทธศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์, 2536.

พิมพ์วัลย์ บุญมงคล และคณะ, “ศักยภาพประชาคมในการจัดการปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : กระทรวงสาธารณสุข), 2546.

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์, “วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระ ราชาดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2548.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. **อรรถกถาภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว, **พระพุทธศาสนากับคนไทย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2542.

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย **สตรีกับการเมือง สถาบันพระปกเกล้า เอกสารวิชาการลำดับที่ 51/2555**.

ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559)

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, “การประเมินกระบวนการยุติธรรมการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : กระทรวงสาธารณสุข), 2546.

วุฒติกร พรรัตน์เมธี “การใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด หลุยส์ พลาสติก อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2553.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 / มิถุนายน 2553

สามารถ ศรียานงค์, **สภาความมั่นคงแห่งชาติ**, มีนาคม 2538. <http://www.geocrtirs.com/wichai_chucherd/secuhtytheory. (21 กันยายน 2549)

สาระสำคัญแห่งความจริงของชีวิตและความหมายของชีวิต

สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559)**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ **ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี** สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กันยายน 2538

สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัวสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2551.

สุชาติ ทวีสิทธิ์, “การพัฒนาสุขภาวะผู้หญิงในประเทศไทย” การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการกับตัวแทนองค์กรผู้หญิงกว่า 50 องค์กรเพื่อจัดทำแผนงานสุขภาวะผู้หญิง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 25 กันยายน 2555.

อภิระมณี พรโชคฤดี, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย”, **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2551.

อุปถัมภ์ อินทามาระ, “นโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) : ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ”, **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม), 2540.

เอกสารประกอบการสัมมนา “World Development Report 2012: Gender Equality and Development – An Approach to the Issues” ของธนาคารโลก 2 ธันวาคม 2554

Alessi, Albert S. (1980). *Perspective on Social Group Work Practice*. New York: The Free Press.

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2547-2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2547). โครงการจัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤติจาก ความรุนแรงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ศูนย์พึ่งได้). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข. ภายเอกสาร.
- กัลยา วาณิชบัญชา, **สถิติสำหรับงานวิจัย**, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และคนอื่นๆ. (2546). ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน วิจัยประชากรและสังคม.
- กฤตยา แสงเจริญ. (2545). การทำนายพฤติกรรมรุนแรงของสามีในครอบครัวไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ภายเอกสาร.
- กิตติพัฒน์ นนทปทุมะดูลย์. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์จุ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ภายเอกสาร.
- โกวิท พวงงาม; และชอบ เข้มกลัด. (2545). คู่มือการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แก้ว ชิตตะขบ, **พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- แก้ว ชิตตะขบ, **รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.
- ข้อมูลการสำรวจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับโครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) เมื่อปี 2551
- ชาวประชาสัมพันธ์ออนไลน์. (2550). โรงพยาบาลรามมาฯ นำร่องจังหวัดปทุมธานี แก้ปัญหาความ รุนแรงในครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2550, จาก www.thaipr.net

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล; และคนอื่นๆ. (2549). กิจกรรมครอบครัวศึกษา. เอกสารประกอบการบรรยาย
ในโครงการฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ 60 ปี ด้วยวิถีแห่งจิตวิทยาแนะแนว.
กรุงเทพมหานคร:
- งามตา วนินทานนท์. (2548). **การวิจัยเพื่อสร้างระบบดัชนีคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย.**
วารสาร จิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย. ปีที่ 2. หน้า 38-72.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์. (2540). **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการ
ประยุกต์ใช้.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม.
- นิภา เมธาวีชัย, **วิทยาการวิจัย,** กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
_____ (2524). **รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน.** ปรินทิเนียนท์ กศ.ด.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญชม ศรีสะอาด และ นิภา ศรีไพโรจน์. (2531). **รูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการ
วิจัยที่มีประสิทธิภาพ.** มหาสารคาม : ปริดาการพิมพ์,
- พวงรัตน์ เพิ่มเกียรติขจร; และ รณชัย คงสกนธ์. (2549, กรกฎาคม - กันยายน). **การศึกษาผลกระทบ
ด้านครอบครัว สังคม อารมณ์ จากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชนรอบโรงพยาบาลรามาริบัติ .** วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 29(3):
84-91.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). **การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน.** ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา
- วนิดา เดี่ยวพานิช. (2537). **ผลของการฝึกทักษะทางสังคมที่มีผลต่อการสื่อสารกับผู้ป่วยของ
นักศึกษา พยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาล สภาวิชาชีพไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ).** กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถา
ยเอกสาร.
- วรพจน์ รักธรรม. (2547, เมษายน). **การเสริมพลังอำนาจ.** สารานุกรมศึกษาศาสตร์. (32): 29-33.
- วิจิต วงษ์ใหญ่. (2523). **พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่.** กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรือง.
- วีรพล ไชยอรุณ. (2542). **ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณี
นายตำรวจ ชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจนครบาล.** ปรินทิเนียนท์ สส.ม.
(สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถายเอกสาร.
- วีระสิทธิ์ สิทธิไตรย; และ โยธิน แสงวดี. (2531). **การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพจาก
การวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการเปลี่ยนแปลงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .**
กรุงเทพมหานคร: ชมรมวิจัยเชิงคุณภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). **สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพมหานคร: เจฟรินต์.
- ศิริชัย ศิริกายะ; และ กาญจนา แก้วเทพ. (2531). **ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริเพชร ศิริวัฒนา. (2538). **ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2550). **ความรุนแรงในครอบครัว รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ปี 2543-2549**. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2550, จาก www.gdrif.org/vawdata
- สมพร สุทัศน์. (2537). **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). **สถิติความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและสถาบันครอบครัว.
- สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร. (2545). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. เชียงใหม่: วนิตาเพรส.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ. (2544). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เพื่องฟ้าพรินต์ติ้ง.
- สุพิทย กาญจนพันธุ์. (2549). **ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสังคม**. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2552, จาก <http://jiraphorn1.blogspot.com/2006/06/social-learning-theory.html>
- สุภางค จันทวานิช. (2542). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2545). **ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน**. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- . (2548). **จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ**. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุนันทา สิริประภาพล. (2545). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่หรือยุติความสัมพันธ์กับสามีของ ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ภายเอกสาร.
- เสถียร เชยประดับ. (2525). **การสื่อสารงานนวัตกรรม**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ออนโอภาส. (2540, กรกฎาคม-ธันวาคม). **รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งเน้นการเสริมพลัง**. มฉก.วิชาการ. 1(1): 15-23.

สำนักพัฒนาระบบสุขภาพ. (2550). **สถิติผู้ที่กระทำรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวที่มารับบริการจากศูนย์พึ่งได้**. กรุงเทพมหานคร: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

องค์กรพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตำบลน้ำเกี๋ยน. (2548). **น้ำเกี๋ยน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

Miller P. McC and M.J. Wilson. A Dictionary of Social Science Methods. New York – John Wiley & Sons, 1983.

<http://www.m-society.go.th/maghss/index.html> โปรแกรมการประเมินความมั่นคงของมนุษย์ส่วนบุคคล

http://www.sobkroo.com/detail_room_index.php?nid=2626 (14 มีนาคม 2554)ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การพัฒนามนุษย์ ค.ศ. 1994, ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) <http://www.ryt9.com/s/cabt/27187> วันที่ 30 สิงหาคม 2548.

สมุทร ชำนาญ. (2546). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เสรี ชัดแจ้ง. (2538). **แบบจำลอง**. ม.ป.ท.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2544). **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

อุทุมพร จามรมาน. (2541, มีนาคม). **โมเดลคืออะไร**. วารสารวิชาการ, 1(2), 22-26

1) บทความจากเว็บไซต์

บุญมา จิตจรัส, **มงคล 38 ประการ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.

ประจวบ ไชยสาส์น, “กระทรวงการต่างประเทศกับการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ”, วารสารสราญรมย์ ฉบับที่ระลึกครบรอบ ปีที่ 55, (2543) : 143.

ประเวศ วะสี, **กระแสใหญ่ในสังคมไทยกับความมั่นคงของประเทศ**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2548.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ 41, กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2545.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) : พุทธธรรม

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระมหาทองพูน สติสมฺปนฺโน (เสือขาว), “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2547.

พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (จันท๊ะ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่), 2548.

พระมหาอำนาจ พุทธิเมธี, **นวโกวาท ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียง เชียงจวงเจริญ, ม.ป.ป.), หน้า 113-114.

พระศรีรัชชมงคลบัณฑิต, “การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ ปัญหาเศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2548.

พระอุทิศ อภิวิโร (มีดี), “การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาชีวิตและเศรษฐกิจ”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), 2549.

พลตรีพจน์ พงศ์สุวรรณ, **หลักพุทธศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พรี้นติ้ง เฮาส์, 2536.

พิมพ์วัลย์ บุญมงคล และคณะ, “ศักยภาพประชาคมในการจัดการปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : กระทรวงสาธารณสุข), 2546.

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์, “วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระ ราชาดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2548.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. **อรรถกถาภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว, **พระพุทธศาสนากับคนไทย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2542.

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย **สตรีกับการเมือง สถาบันพระปกเกล้า เอกสารวิชาการลำดับที่ 51/2555**.

ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559)

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ, “การประเมินกระบวนการยุติธรรมการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : กระทรวงสาธารณสุข), 2546.

วุฒติกร พรรัตน์เมธี “การใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด หลุยส์ พลาสติก อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2553.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 / มิถุนายน 2553

สามารถ ศรียานงค์, **สภาความมั่นคงแห่งชาติ**, มีนาคม 2538. <http://www.geocrtirs.com/wichai_chucherd/secuhtytheory. (21 กันยายน 2549)

สาระสำคัญแห่งความจริงของชีวิตและความหมายของชีวิต

สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559)**, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ **ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี** สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กันยายน 2538

สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัวสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2551.

สุชาติ ทวีสิทธิ์, “การพัฒนาสุขภาวะผู้หญิงในประเทศไทย” การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการกับตัวแทนองค์กรผู้หญิงกว่า 50 องค์กรเพื่อจัดทำแผนงานสุขภาวะผู้หญิง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 25 กันยายน 2555.

อภิระมณี พรโชคฤดี, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย”, **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2551.

อุปถัมภ์ อินทามาระ, “นโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) : ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ”, **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม), 2540.

เอกสารประกอบการสัมมนา “World Development Report 2012: Gender Equality and Development – An Approach to the Issues” ของธนาคารโลก 2 ธันวาคม 2554

Alessi, Albert S. (1980). *Perspective on Social Group Work Practice*. New York: The Free Press.

Allen, Nicole E. (2005, March). A Multi-level Analysis of Community Coordinating Councils.

American Journal of Community Psychology. 35(1/2): 49-63.

Anderson, ET.; & McFarlane, JM. (1988). Community as Client: Application of Nursing Process. Philadelphia: J.B. Lippincott.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ และจะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับเป็นรูปแบบในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

1 2 3

--	--	--

1. เพศ

1. () 20 ปีลงมา

2 () 21-35 ปี

4 ☐

2. อายุ

1. () 20 ปีลงมา

2 () 21-35 ปี

5 ☐

3. () 36-50 ปี

4. () 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. () ประถมศึกษา

2. () มัธยมศึกษา/ปวช.

6 ☐

3. () อนุปริญญา / ปวส.

4 () ปริญญาตรีขึ้นไป

5. อื่น ๆ (.....)

4. อาชีพ

1. () รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

2. () ค้าขาย/อาชีพอิสระ

7 ☐

3. () เกษตรกรรม

4. () รับจ้าง/พนักงานบริษัท

5. () อื่น ๆ

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการนำไปใช้				สำหรับ ผู้วิจัย
		4	3	2	1	
1	ทะเลาะเบาะแว้ง ตบตีกันตลอดเวลา					☐ 9
2	ระบายความโกรธ ขว้างปาสิ่งของ					☐ 10
3	คนของครอบครัวติดยาเสพติด					☐ 11
4	ถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็ก เกือบกด และขาดที่พึ่ง					☐ 12
5	คิดว่าลูกเป็นสมบัติของตนเอง					☐ 13
6	หมกมุ่นเรื่องเพศ					☐ 14
7	ไม่ผูกพันกับลูก					☐ 15
8	เมาสุราเป็นอาเจิน					☐ 16
9	ใช้อำนาจเหนือกันและกัน					☐ 17
10	ละเลย เพิกเฉย ทอดทิ้ง					☐ 18
11	ไม่มีใครสนใจ ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น					☐ 19
12	ชอบเล่นการพนัน					☐ 20
13	บังคับ ชู่ ออกคำสั่ง					☐ 21
14	ทำให้อับอายจนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง					☐ 22
15	ถูกทำร้าย ถูกข่มขืน					☐ 23
16	การจำกัดค่าใช้จ่าย					☐ 24
17	มีการกักกันหน่วงเหนี่ยว					☐ 25
18	เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง					☐ 26
19	พูดจาทำร้ายจิตใจ					☐ 27
20	ใช้คำพูดหยาบคาย ดุถูกเหยียดหยาม					☐ 28

ตอนที่ 3 การนำหลักทวารวาสธรรมมาใช้เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการนำไปใช้					สำหรับ ผู้วิจัย
		ทุกครั้ง	เกือบทุก ครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	
1	ท่านพูดจาสื่อสารกับคนในครอบครัวด้วย วาจาสุภาพอ่อนโยน						☐ 29
	ท่านเป็นคนที่รักษาคำพูด พูดคำไหนคำ นั้น เชื่อถือได้						
2	ท่านไม่ใช่คำพูดที่ยั่วยุ ทำให้เกิดอารมณ์ จนถึงขั้นทนไม่ได้						☐ 30
3	ท่านเป็นคนจริงใจ พูดจริงและทำจริง						☐ 31
4	สมาชิกในครอบครัวมีการพูดจาต่อกันด้วยดี และ/หรือใช้เหตุผล						☐ 32
5	ท่านมีการพูดคุยและ/หรือรับฟังซึ่งกัน และกันของสมาชิกในครอบครัวยกย่องให้ เกียรติ						☐ 33
6	ทมะ คือ การข่มใจตัวเอง ท่านไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ปัญหาแล้ว ความขัดแย้งต่างๆ						☐ 34
7	ท่านสามารถควบคุมใจ วาจา และการ กระทำ เป็นไปในสิ่งที่ดีที่ควร						☐ 35
8	การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับ ความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน						☐ 36
9	ท่านไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและ อารมณ์ของตนเอง						☐ 37
10	ท่านไม่สามารถปรับอารมณ์ให้เข้ากับ บุคคลอื่นได้						☐ 38
11	<u>ขันติ คือความอดทน</u> สมาชิกในครอบครัวใช้อำนาจเหนือกัน และกัน เช่น บังคับ ชู่ ออกคำสั่ง เป็นต้น						☐ 39
12	ท่านมีความอดทน อดกลั้น ต่อความ รุนแรงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้อยู่ ร่วมกัน						☐ 40

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการนำไปใช้					สำหรับ ผู้วิจัย
		ทุกครั้ง	เกือบทุก ครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	
13	ท่านมีความมุ่งมั่น ไม่ท้อถอยไม่วันทิว เป็นคนแข็งแกร่ง สามารถทนทานต่อ อุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิต						
14	ท่านมีสติในคิดหาทางแก้ไขปัญหา ครอบครัวให้ลุล่วงให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ ไปด้วยดี						☐ 42
15	ท่านรู้จักอดกลั้นระงับใจ เมื่อมีเหตุ ลุล่วงเกินรุนแรง จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะ โดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม						☐ 43
16	จาคะ คือความเสียสละ ท่านรู้จักปล่อยวาง ไม่เก็บอารมณ์ขุ่นมัวไว้ในใจ						☐ 44
17	ท่านมีความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงมี น้ำใจเอื้อเฟื้อต่อคนในครอบครัว						☐ 45
18	ท่านมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เสียสละความสุขส่วน ตนให้กับคนในครอบครัวได้						☐ 46
19	ท่านเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว						☐ 47
20	ท่านเป็นที่พึ่งของครอบครัว เอาใจใส่ ช่วยเหลือดูแล/เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วย ให้กำลังใจได้						☐ 48

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) 1.สัจจะคือ ความซื่อสัตย์

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

2) .ทมะ คือ การฝึกตน

ปัญหา.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

3) 3.ขั้นดี คือ ความอดทน

ปัญหา.....

แนวทางแก้ไข.....

4.จาละ คือ ความเสียสละ

ปัญหา.....

แนวทางแก้ไข.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

กรุณา มธุลาภรังสรรค์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามภาษาณ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตามหลักทฤษฎีของประชาชน ผู้สัมภาษณ์.....
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัน/เดือน/ปี.....
สถานที่.....

ขอความกรุณาท่านช่วยตอบแบบสัมภาษณ์อย่างละเอียดและลึกซึ้ง ดังต่อไปนี้

- 1) ท่านมีรูปแบบการมีความซื่อสัตย์ต่อกัน (สัจจะ) เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไรบ้าง
.....
.....
- 2) ท่านมีรูปแบบการรู้จักข่มใจใจ ควบคุมความรู้สึก (ทมะ) เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไรบ้าง
.....
.....
- 3) ท่านมีรูปแบบความอดทน อดกลั้น (ขันติ) เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไรบ้าง
.....
.....
- 4) ท่านมีรูปแบบการสละอารมณ์ ไม่เก็บอารมณ์อันขุ่นมัว(จาคะ) เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไรบ้าง
.....
.....
- 5)ความคิดเห็นอื่นๆ
-
-

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ก
แผนงานการลงพื้นที่

แผนงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ความรุนแรงในครอบครัว

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันพบว่าปัญหาครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กตกเป็นเหยื่อของการถูกระทำ ความรุนแรง สามีทำร้ายร่างกายภรรยาหรือภรรยาทำร้ายร่างกายสามี การเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่อย่างผิดวิธี การถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัว หรืออีกหลายสาเหตุที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยและทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งนี้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคม และในแต่ละครั้งล้วนมีปัจจัยเกี่ยวข้องมากมาย ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม การอบรมเลี้ยงดู และการใช้สุรา ยาเสพติด รวมถึงปัญหาการปล่อยปละละเลยของผู้ปกครอง จากการที่ความรุนแรงนั้นเกิดจากคนใกล้ชิดทำให้การเข้าไปสอดส่องดูแลช่วยเหลือเป็นไปได้ยาก เมื่อผู้กระทำมักเป็นคนที่อยู่ในครอบครัวหรือได้รับความไว้วางใจจากครอบครัว จึงทำให้ผู้ถูกระทำต้องอยู่ในวงจรการถูกทำร้าย และไม่กล้าปฏิเสธหรือเกิดความสับสนหากจะต้องเอาผิดกับบุคคลนั้น แต่ขณะเดียวกันนั้นสถานการณ์ร้าย ๆ ที่เกิดขึ้นก็ก่อกวนทำลายจิตใจของบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง จนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ โดยเฉพาะผู้ที่ถูกระทำต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานแม้ว่าการท างานด้านการป้องกันเป็นวิธีที่ดีที่สุดของการลดความรุนแรงของปัญหา แต่ในสภาพความเป็นจริง การป้องกันบุคคลในครอบครัวให้พ้นจากภัยของความรุนแรงในด้านต่าง ๆ ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก เพราะฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในด้านต่าง ๆ จึงมีการจัดทำโครงการ “การยุติความรุนแรงในครอบครัว” เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และร่วมกันหาวิธีหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัวร่วมกับชุมชน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจถึงสาเหตุและรูปแบบของความรุนแรงและแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์

1. กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและผลเสียของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านความรุนแรงและการป้องกันความรุนแรง
3. เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในการทำงานด้านการคุ้มครองเด็กและครอบครัวระหว่างท้องถิ่นและชุมชน กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง และคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

กลวิธีการดำเนินการ

1. จัดบรรยายภาคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นแบบล้อมวงคุยกันโดยมีประเด็นคำถามเป็นตัวเชื่อมโยงการสนทนาให้ร้อยเรียงกันต่อเนื่องอย่างราบรื่น

2. กำหนดกติกาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน คือ ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแสดงออกถึงการเคารพเพื่อน ด้วยการฟังอย่างตั้งใจเมื่อเพื่อนพูดแสดงความคิดเห็น เพราะทุกความคิดเห็นล้วนมีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อการใส่ใจรับฟัง และรู้สึกปลอดภัยเมื่อต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นได้รับฟัง

3. ผู้ดำเนินการอบรม เปิดประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยคำถามปลายเปิด เช่น ความรุนแรงในครอบครัวคืออะไร ความรุนแรงในครอบครัวมีรูปแบบใดบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร มีแนวทางป้องกันและแก้ไขอย่างไร ความขัดแย้งเป็นความรุนแรงหรือไม่ มีส่วนเกี่ยวข้องกันหรือไม่อย่างไร เพื่อให้มีการอภิปรายในกลุ่มผู้เข้าอบรม เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นทุกความคิดเห็นโดยไม่ตัดสิน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ดำเนินการอบรมมองเห็นภาพรวมของความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และสามารถเติมเต็มข้อมูลส่วนที่ยังขาดไปได้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และไม่ละเลยความคิดเห็นที่แตกต่างของคนส่วนน้อย เพื่อสะท้อนให้เห็นความสมานฉันท์ในวงสนทนาที่เป็นรูปธรรมและเป็นตัวอย่างของการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

ระยะเวลาดำเนินการ 1 วัน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ เพิ่มเติมเกี่ยวกับความรุนแรงและการยุติความรุนแรงภายในครอบครัว
3. สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มเติมไปปรับใช้ในครอบครัว เพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวได้
4. สามารถสร้างเครือข่ายในการทำงานด้านการคุ้มครองเด็กให้กับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาหรือมีความเสี่ยงได้
5. ข้อควรระวังในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่คำนึงถึงการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการบอกเล่าแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีกติกา คือ การรักษาความลับของเพื่อนๆ ไม่นำไปพูดต่อนอกห้องประชุมเพราะอาจเกิดความเสียหายหรือผลกระทบกับผู้ถูกกล่าวถึงได้ สิ่งเหล่านี้เป็นการคำนึงถึงความละเอียดอ่อนในการทำงานเพื่อสร้างความตระหนักรู้ และเป็นการสร้างบรรทัดฐานของการทำงานที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับการปกป้องและให้เกียรติ อย่าลืมนะว่า “จงทำกับผู้อื่นเหมือนสิ่งที่เราต้องการได้รับ”

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล : กรุณา มธูลาภรังสรรค์
วัน เดือน ปี เกิด : 24 ตุลาคม 2513
ที่อยู่ปัจจุบัน : 600/84 หมู่ 2 ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้ม้าน จังหวัดสมุทรสาคร

การศึกษา

พ.ศ. 2558 : Ph.D. (Political Science)
: ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)
: ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง)

สถานที่ทำงาน

ปัจจุบัน : อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย